ACTA SYNODI TRIDENTINAE.

CVM ANTIDOTO Per Ioann. Caluinum.

Iesaiæ 8.

Inite consilium: & dissipabitur.

1547.

IOANNES CALVINVS, PIO LECTORI.

AIVNT Catonem, cum de corrigendis sumptibus immodicis apud populum Ro. verba facturus esset, ita præfatum esse, multum sibi fore negocii, quia venter aures non haberet. Mihi vero, si ad restituendam pietatis doctrinam, repurgandásque Ecclesiæ corruptelas hodie Romanenses hortarer, aliquanto plus esset difficultatis. Neque enim cum surdo ventre modo, sed etiam cum cæca ambitione pugnandum foret. Videmus enim quibuscunque rationibus victi fuerint, eos nihilominus stare obstinatos, quia de vita, & honore sibi dimicandum iudicant. Proinde non ero tam ineptus, vt eos ad sanam mentem reuocare frustra coner. De iis loquor, quorum deploratam omnino contumaciam cernimus. Verum potius alio me conuertam, vt agnoscant pii omnes, quàm scelesta sit ipsorum impietas. Cuius rei specimen minime obscurum hic in actis Tridentini concilii exhibeo: vbi interiores omnes suos sensus ita explicarunt, vt nemini dubium reliquerint, qualem habituri simus Ecclesiæ statum, si eorum stetur arbitrio. Verum quo melius id pateat: Lectores primum rogatos velim & monitos, vt meum, De necessitate reformãdæ Ecclesiæ,

librum percurrant: deinde conferendo æstiment, vtram in partem debeant potius inclinare. Geneuæ. 3. Idus Nouemb.

1547.

ADMONITIO, ATQVE hortatio Legatorum Sedis Apoſtolicæ ad Patres in Concilio Tridentino, lecta in prima Seſſione.

REVEREN. Patres, &c. Cum ipſa muneris noſtri ratio, qui in hac ſancta Synodo Præſidentium, & Sedis Apoſtolicæ Legatorum perſonam gerimus, hoc poſtulatura videatur, vt creſcentibus negociis, quæ in hoc ſacro conſeſſu, ad Dei gloriam, & Eccleſiæ vtilitatem ſunt expedienda, ſæpius apud vos cohortandi, & commonendi cauſa verba faciamus: tum verò in hac prima Seſſione, quæ felix (vt ſperamus) principium ipſi Cõcilio eſt datura, minimè hoc à nobis prætermittẽdũ

duximus. Eò verò libentius hoc officio fungimur, quòd cum vos vel hortamur, vt ea faciatis, quæ digna tanto conuentu ſint, vel à contrariis dehortamur: noſmetipſos etiam hortamur, ac dehortamur, qui in eadem quaſi naui vobiſcum ſumus, iiſdémque periculis, quibus vos, iiſdem tempeſtatibus ſubiicimur: noſmetipſos inquam excitamus ad vigilandum, ne vel in ſcopulos incidamus, qui plurimi proculdubio in hoc curſu ſeſe offerent, vel magnitudine negotiorum tanquam fluctuum obrui nos negligētia noſtra patiamur: verum ſpe, & fide erecti, eò nauigationem dirigamus, quò maximè portus ſalutis ad Dei gloriam in Chriſto Ieſu ſeſe oſtendet. Igitur, vt ab eo incipiamus, de quo maximè in hoc principio admonendi omnes ſumus: vnuſquiſque noſtrum ante oculos ſibi in primis proponere debet, quænam ſint, quæ ab hoc ſacro Concilio expectentur: ex quo quiſque facilè intelliget, quantum ſibi oneris incumbat.

bat. Sunt verò ea (vt omnia summatim complectamur) quæ in bulla indictionis Concilii continentur: nempè hæresum extirpatio, disciplinæ ecclesiasticæ, & morum reformatio, ac tandem pax externa totius Ecclesiæ. Hæc ergo sunt, quæ nos curare, vel potius pro quibus assiduè orare, vt Dei benignitate fiant, oportet. Atque illud est, de quo ante omnia in ipso Concilii exordio omnes, & singulos qui huc cõuenimus, primùm autem nos ipsos, qui in tam sancto ministerio præsidemus, admonendos duximus, ne vnquam cogitemus, vel per singulos, qui hîc adsunt, vel per vniuersum Concilium, etiam si omnes Pastores ex vniuerso terrarum orbe huc coïrent, tantis malis, quibus nunc grex Christi est oppressus, prouideri posse. Si enim putamus hoc à nobis perfici posse, aut ab alio, quàm ab ipso Christo, quem Deus Pater vnicum nobis seruatorem, & Pastorem dedit, cui etiam omnem potestatem dedit: erramus sanè in fundamento om-

nium actionum nostrarum,&diuinam iram magis prouocabimus. Adiungimus enim ad superiora mala, quæ propterea nobis acciderunt, quòd ipsum fontem aquæ viuæ reliquimus, hoc alterum maximum peccatum, quòd nostra vel prudentia, vel potentia iisdem malis mederi velimus: vt meritò de nobis dicatur, quòd Propheta, in persona Dei, veterem populũ accusans, dicit: Duo mala fecit populus hic: me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas non valentes continere aquas. Tales verò cisternæ, sunt omnia consilia, quæ à nostra prudentia, non afflata spiritu diuino, proficiscuntur: quæ non modò populos in pietate, & obedientia, tanquam aquas in cisternis continere non valent: sed quò magis his artibus retinere eos laboramus, eò violentiùs tanquam torrentes à nobis defluunt, & discedunt, vt superiorum annorum experientia multis in locis satis nos docere potest, & nunc admonere, vnicam tantum viam me-

dendis

dendis his malis relictam, si nostra omnia remedia inutilia esse agnoscentes, & valere potius ad augenda, quam ad tollenda mala: ad Christi potentiam, quem dexteram suam Deus Pater appellat, ad Christi sapientiam, qui est sapientia Patris, in omnibus nos, qui Patrum personam gerimus, fide & spe confugiamus, huius nos in omnibus ministros esse agnoscamus. Hîc verò quæritur (inquit Apostolus) inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Hoc autem nunc nobis agendum est, vt ministros nos in omnibus idoneos præbeamus. Erimus verò idonei, si nos ex nobis minimè idoneos esse iudicauerimus. Quis enim (inquit idem Apostolus) ad hæc idoneus? vt qui ne cogitare quidem aliquid ex nobis, quasi ex nobis, simus sufficientes. Verùm hoc fateri non satis est nobis, hoc dicere potuit Apostolus, & per hanc portam ingredi ad obeundum munus suum, & in eo se ministrum fidelem, ac idoneum ostendere: qui simul dicere

potuit , de ministerio suo loquens: Nihil mihi conscius sum. Nobis verò, qui, si verum fateri volumus, aliter dicere non possumus, quin nobis conscii simus in administrando munere nobis imposito, in plurimis defecisse: & horum, etiam malorum, ad quæ corrigenda vocamur, non minima ex parte causam extitisse: non satis est híc fateri, ad tantum munus nos impares esse. Quid ergo nobis agendum, vt idonei hoc tẽpore Christi ministri in Ecclesia instaurãda esse possimus? idem prorsus, quod Christus ipse Episcopus animarum nostrarum fecit, cum venit, ad fundandam, & formandam Ecclesiam suam. Idem sanè Patres, faciendum erit nobis, quod ipsa sapientia Patris fecit, cum venit, vt multos filios in gloriam adduceret: id quod nobis item propositum nunc esse debet. Is enim cum oppressos peccatis omnes inuenisset, omnia omnium peccata in seipsum transtulit, séque vnum ante Deum pro omnibus reũ, & nocentem

con-

constituit, ac pœnam nobis debitam sustinuit, tanquam omnia flagitia, & omnia scelera, quæ nos commiseramus, ipse commisisset, cum tamen ab omni labe peccati purissimus esset: quippe qui peccatum non fecit, neque vnquam inuentus est dolus in ore eius. Quod verò Christus pro immensa sua charitate erga Deum Patrem, & pro misericordia erga nostrum genus fecit: hoc nunc, vt ipsi faciamus, iustitia ipsa à nobis flagitat, vt omnium horum malorum quibus grex Christi est oppressus, nos Pastores coram tribunali misericordiæ Dei reos constituamus: atque omnium peccata in nos ipsos non tam piè, quàm iustè transferentes, quia re vera horum malorum magna ex parte nos causa sumus, diuinam misericordiam par Iesum Christum imploremus. Quòd vero dicimus nos pastores his malis, quibus Ecclesia est oppressa, causam dedisse, si quis hoc acrius, & magis per exaggerationem quandam verborum, quàm verè di-

ctum existimet: hoc quidem ipsa rerum experientia, quæ mentiri non potest, comprobabit. Respiciamus ergo paululũ ad ipsa mala, quibus Ecclesia opprimitur, ac simul etiam ad nostra peccata. Sed quis hæc numerare valeat? quæ simul cum reliquis malis multitudine superant arenam maris, & vsque ad Cælum clamant. Circumscribamus ergo tantam multitudinem nostrorum malorum illis limitibus, quibus hoc Conciliũ, quod capitalibus malis medendis est vocatum, ea circumscripsit. Sunt verò illa tria, quæ supra commemorauimus, hæreses, lapsam morum disciplinam, & intestinum, atque externum bellum. Hîc ergo videamus, & consyderemus, cum iam multis annis Ecclesia, his calamitatibus vexetur, vndé nam ipsa originem habuerint, num illis nos quodammodo principium, num fomentum dederimus? Primùm verò examinemus initium hæresum, quæ hac nostra ætate passim pullularunt: quibus si negare volumus

nos principiũ dediſſe, quia nullius hæreſeos ipſi authores fuimus: tamen cum peruerſæ de fide ſententiæ, tanquam vepres quædam ſint, & ſpinæ, quæ in agro Domini, qui nobis colendus commendatus eſt, ortæ ſunt: & ſi illæ quidem ſua ſponte, vt ſolent aliquando vitioſæ herbæ, pullularunt: tamen qui non coluit, quem debuit agrum, qui non ſeminauit, qui pullulantes per ſe non ſtatim curam adhibuit, vt extirparet, non minus quidem principium illis dediſſe, dicendus eſt, quàm ſi ipſa ſeminauerit: præſertim cũ hæc omnia à negligentia agricolæ ortum ducant, & incrementum habeant. Híc ergo ſeipſos excutiant, qui ſunt agricolæ in agro Domini, conſcientiam ſuam interrogent, quo modo in eo colendo, quo modo in ſeminando ſe geſſerint. Quod qui fecerint his præſertim temporibus, quibus pauciſſimi agro Domini colendo incumbunt, non multum (credimus) dubitabunt, num ad ipſos pullulantium paſſim in

Ecclesia hæresũ culpa pertineat. Hæc verò monendi tantũ causa dicta satis sint de his, quæ ad primum caput pertinent. Veniamus ad secundũ, quod lapsam morũ disciplinam, & abusus (vt vocant) complectitur. Hic verò nihil attinet diu inuestigare, qui nam tantorum malorum authores fuerint, cum præter nos ipsos, ne nominare quidem vllum alium authorẽ possimus. Quare ad tertium accedamus, quod impedimenta pacis Ecclesiæ in se continet: qualia sunt arma, vel domestica, vel externa. Hæc enim iampridem pacem Ecclesiæ perturbarunt, & adhuc perturbant: de quibus hoc tantum dicimus, si (quod Deus ipse certissimis signis ostendit) hæc arma flagella eius sunt, quibus nos affligit: quia duorum priorum capitum rei sumus, in quibus nos excusari non possumus: etiam horum armorum præcipuã nos causam esse negare non possumus. Eiusmodi verò flagella, Deum ob eam causam immittere censemus, vt nos peccantes castiget,

ſtiget:& peccata ipſa, quibus Maieſtatem eius maximè offendimus, nobis ante oculos ponat. Hìc verò quiſquis aliquando animaduertit, quibus modis Eccleſia armorum violentia vexata fuerit: ſecum ipſe cõſyderet, quænam illa ſint, in quibus præcipuè Eccleſia, propter ipſa arma, detrimentũ patiatur. Nec verò hic refert, de quorũ armis loquamur, ſiue de inteſtinis noſtrorũ Principum, ſiue de externis Turcarũ armis, quæ ſuperioribus annis nos magnis calamitatibus affecerunt: ſiue de eorum, qui ab obedientia ſuorum Paſtorum diſceſſerunt, & ipſos à ſuis ſedibus expullerunt. Hoc enim ſummatim dicimus de omni genere armorum, ſi qui illa contra nos tractarunt, à ſuis Eccleſiis Paſtores fugarũt, ordines cõfuderunt, Laicos autem in Epiſcoporum locũ ſuffecerunt, Eccleſiæ bona diripuerunt, curſum verbi Dei impediuerunt. Hìc, inquam, dicimus, nihil horum eſſe, quod in libro abuſuum Paſtorum maxima illorum pars, qui hoc nomen

sibi vendicăt, per se factum esse, si legere libuerit, nō scriptum apertis verbis inueniat. Nostram enim ambitionem, nostram auaritiam, nostras cupiditates, his omnibus malis, populum Dei prius affecisse statim inueniet, atque harum vi ab Ecclesiis Pastores fugari, eásque pabulo verbi priuari, bona Ecclesiarum, quæ sunt bona pauperũ, ab illis tolli, indignis sacerdotia conferri, & illis, qui nihil à Laicis præterquam in vestis genere, ac ne in hoc quidem differunt, dari. Quid enim horum est, quod negare possimus per hos annos à nobis factum esse? Quare si Turca, si Hæretici hoc idem aduersus nos faciunt: quid hîc aliud, quàm flagitia nostra, & simul iustum Dei iudicium videmus? iudicium vero plenum misericordia, si enim pro meritis nos castigaret, iampridem sicut Sodoma, & Gomorrha fuissemus. Cur verò hæc nunc commemoramus? an vt vos cōfundamus? absit. Sed magis vos ceu Patres, & fratres charissimos, primùm autem nósmetipsos admonea-

mus,quo pacto hæc,quibus nũc affligi mur flagella,&grauiora, quæ impendẽt,nisi resipiscamus, vitare possimus, vt effugiamus tremendum illud Dei iudicium, omnibus quidem non resipiscentibus tremendum, maximè verò illis,qui præsunt. Iudicium enim graue (inquit scriptura) his qui præsunt,fiet.Iudicium verò incipere nunc videmus à domo Dei.Dum enim nunc eiiciuntur Sacerdotes, dum conculcantur ab hominibus: quid aliud hoc indicat,quàm diuinum de nobis iudicium, quod prædixit Christus, cum diceret, Sacerdotes suos esse sal terræ: quòd si sal euanuerit, ad nihil valere vltra,nisi vt eiiciatur foras, &conculcetur ab hominibus?Hæc verò omnia, nos nunc patimur. Quòd si propter iustitiam,vt nostri maiores, beati nos quidem: at nunc iustè quidem, quia sal euanuit,minimè autem propter iustitiam patimur:in omnibus enim nostris afflictionibus videmus iudicium Dei.Atque vtinam quidem illud vide

remus: hoc enim initium esset omnia Dei iudicia, & flagella effugiendi, atque in gratiam, & veram gloriam ingrediendi. Quæ res fecit, vt in his commemorandis acriores, & longiores fuerimus. Nisi enim hæc bene cognita, & perspecta fuerint, frustra intramus in Concilium, frustra inuocamus Spiritum sanctum, qui primum ingressum in animam hominis semper facere solet, per ipsius hominis condemnationem, vt condemnet mundum de peccato. Quare nisi ille Spiritus nos apud nosmetipsos primùm condemnauerit, nondum illum ingressum esse ad nos affirmare possumus: ac ne ingressurum quidem, si peccata nostra audire recusamus. Idem enim dicetur nobis, quod populo veteri per Prophetam Ezechielem est dictum, cum nondum, agnitis suis sceleribus DEVM per Prophetam interrogare vellent. Sic autem ait Propheta: Venerunt viri Israel ad interrogandũ

Dominum, & ſederunt coram me. Hæc autem dicit Dominus: Nunquid ad interrogandum me veniſtis? Viuo ego, dicit Dominus, quia non reſpondebo vobis. Sequitur autem: Si iudicas eos, abominationes patrum illorum oſtende illis. In quibus verbis oſtendit Deus, quare noluerit reſpondere illis, quia nondum ſcilicet abominationes ſuas, & patrum ſuorum audierant. Quare cum idem Dei ſpiritus ſit, qui tum dabat reſponſa, & quem nunc nos ſedentes coram Domino inuocamus: quid nobis faciendum ſit, vt propitia reſpõſa habeamus, ex his videtis: & ſimul quàm neceſſariò nos, qui præſidemus in hoc ſacro conſeſſu, à detegendis noſtris peccatis ſermonis exordium vobiſcũ duximus. Quia verò nonnullos nũc videmus, ſua primũ peccata, & noſtri ordinis grauiter deflẽtes, atque Dei miſericordiã omnibus votis implorãtes: ideo quidẽ in maxima ſpe ſumus, ad nos veniſſe, quẽ inuocamus

Dei ſpiritum:hoc verò maximum pignus, diuinæ miſericordiæ habemus: nempe ipſam hanc inchoationem Concilii, in quo nunc conuenimus ad erigendam, & inſtaurandam penè collapſam Eccleſiam, vt vetus populus poſt diuturnã captiuitatem apud externos Reges rediit Hieroſolymam ad iuſtaurandum templum. In illius verò populi ſtatu, in illorum læta ad patriam profectione,& templi inſtauratione,noſtri quidem temporis, & noſtri ſtatus,in hoc præſertim Concilio imaginem intueri poſſumus: & in Ducum eiuſdem populi exemplo, veſtrum, qui Duces eſtis populo Dei ad cœleſtem patriam contendenti, officium videre. Quare omnes vos magnopere hortamur, vt ſæpius ad memoriam reuocetis,quæ in Eſdræ, quæ in Nehemiæ, quæ etiã in Danielis libris ſunt ſcripta:in quibus conſilia omniumDucum populi explicantur, quæ hunc vnum ſemper ſcopum habuerunt, vt ſua, & populi, atque Pa-
trum

trum peccata confitentes, ad pœniten tiam, & implorationem diuinæ misericordiæ omnes excitarent. Quod cum populus faceret, tum quidem omnia illis feliciter successere. Eadem verò consilia nobis, si felicem successum, & exitum expectare volumus in instauranda Ecclesia, ob quam causam læti huc in spiritu conuenimus, sequenda erunt: atque eò quidem magis, quò etiam maiora nobis certamina impendent instauraturis Ecclesiam, quàm illis instauraturis templum. Si enim illis multi, quominus id perficeretur, se opposuere, si multi etiã, cum opus impedire non possent, eos irriserunt: hoc quidẽ sic habetote, nobis nec irrisores defuturos, nec qui maximis viribus à cœpto opere nos deterreant, & auocent. Habebimus verò nõ modò colluctationem cum carne, & sanguine, sed cum spiritualibus nequitiis in cœlestibus. Verùm his omnibus potentior est is, in cuius nomine hoc opus sumus aggressi. Qua

re in eo confidamus, ipsum preci-
bus inuocemus, & ipse omnia perfi-
ciet. Quia verò hoc Cōcilium cum de-
liberantium, tum vero iudicantium
speciem refert, in quo & deliberatur
de iis, quæ ad vniuersalis Ecclesiæ
bonum pertinent, & etiam iudica-
tur tam de rebus, quàm de perso-
nis (sedemus enim tanquam iudican-
tes duodecim tribus Israel, quibus
comprehenditur vniuersus populus
Dei) ideo híc maximè locus videtur
nos ipsos admonēdi, vt caueamus ab
his, quæ vel consultandi, vel iudican-
di vim in nobis deprauare solent. Hæc
verò sunt ipsæ animi passiones, quæ
ideò etiam perturbationes vocantur,
quia rectum, & verum de rebus iudi-
cium, & sensum perturbant, ac
peruertunt: in quibus maximè il-
la sunt cauēda, quæ rectè monet Ethni-
cus ille in cōsiliis abiicienda, cū dicit:
Omnes homines, qui de rebus dubiis
consultant, ab ira, odio, amicitia, va-
cuos esse debere. Nam cum in hæc
omne

omne genus hominum ſit propẽſum, tum verò ii maximè, qui principibus ſeruiunt: tales enim vehementiores habent affectiones, facillimè autem ad gratiam loquuntur, vel ad odium: vt ſcilicet ipſos exiſtiment Principes affectos eſſe, à quibus mercedem expectant. Cum verò de Principibus loquimur, tam de his, qui Eccleſiaſtici vocantur, quam qui Seculares, loquimur: ac licet quidem nos Principes Chriſtianos habere agnoſcamus, & gaudeamus, id quod in veteri, & iam recens fundata Eccleſia Patres noſtri non habuerunt, tamen ante omnia nobis in hoc Cõcilio ſemper eſt animaduertendum, hunc non eſſe locum laudandi aliquem, niſi ſolum DEVM in CHRISTO IESV, atque illum ſolum iuſtificandi, omne autem genus hominũ cõdemnãdi: primùm vero nos ipſos, qui hæc loquimur, vt cum Daniele dicamus: Nobis confuſio faciei, Regibus noſtris, Principibus noſtris & Patribus noſtris, qui peccaue-

runt:tibi autem domino Deo nostro misericordia,& propitiatio,quia recessimus à te,&non audiuimus vocem domini Dei nostri,vt ambularemus in lege eius,quam posuit nobis per seruos suos Prophetas. Et omnis Israel præuaricati sunt legem tuam,&declinauerunt,ne audirent vocem tuam,& stillauit super nos maledictio ,& detestatio. Hic verò nunc locus esset,vt eiusdem Prophetæ exemplum sequentes ; cuius verba modò recitauimus , non solum nostra qui Sacerdotes sumus, sed populi, sed Principum coram Deo , & Ecclesia eius peccata confiteremur,próque omnibus veniam imploraremus. Sic verò dicit Daniel:Cúmque adhuc loquerer,& orarem, & confiterer peccata mea,& peccata populi mei . Nomine populi hoc loco omnium ordinum personas complectens , vt eius confessio,quam modò recitauimus,declarat. Qua in re , quod nobis , qui pro salute vniuersæ Ecclesiæ tâtis malis oppressæ, huc conuenimus , faciendum sit satis

indi-

indicare videtur: nimirum, vt nostra, & simul Principum, ac populi peccata flentes, confiteamur, id quod planè in spiritu mœroris satis nunc abundè facimus, verbis verò vberius faceremus, si ipsi Principes adessent: qui suã nobiscum confessionem, & lachrymas coniungerent. Eiusmodi vero, quasi funiculis, peccatorum, vt Prophetæ loquuntur, Sacerdotum ac Principum, atque ipsius populi peccata sunt colligata: vt difficile sit de vnius ordinis peccatis inquirere, quin reliquorum simul ordinum peccata appareant. Sic verò omnes ordines vna orationis serie accusans, in veteri populo dicit Ezechiel in persona Dei: Sacerdotes eius contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea: inter sacrum, & profanum non habuerunt distantiam. Principes eius in medio illius, quasi lupi rapientes prædam ad effundendum sanguinem, ad perdendas animas & auarè sectanda lucra. Populi terræ calumniabantur calumniam.

Hæc ille, quæ vtinam ad illa ſolum tempora pertinerent, ac non noſtri quoque temporis imaginem referrent. Vtinam cum de corruptela morum Sacerdotum loquimur: huic maximam occaſionem, maximam materiam, & authoritatem ipſos Principes, atque ipſum populum dediſſe negare poſſemus. Sed reprimamus nũc verba vſque ad tempus magis opportunum, fontes autem communium lachrymarum aperiamus. Redeamus verò ad eos, quos cœpimus admonendos, præſertim Epiſcopos, qui cum mandatis Principum huc venerunt. Sic verò illos admonemus, vt omni, qua poſſunt fide, & diligentia ſuis Principibus ſeruiant: verùm, vt Epiſcopos decet, ſic illis ſeruiant, vt ſerui Dei, non vt ſerui hominum. Nolite, inquit Apoſtolus, ſerui hominum eſſe. Primùm verò ſeruiant vni Regi Chriſto, cui Deus Pater omnem poteſtatem dedit: deinde verò propter eum, omnibus, maximè autem Principibus: cui honorẽ, hono

rem:

rem:cui tributũ,tributũ.Hortamur autem, vt Principibus seruiant ad honorem, quemadmodum eorum mandata verbis ipsis præseferunt: in quibus nihil ferè, nisi honorificum,& ad publicam vtilitatem spectans, proponitur. Sic verò in summa seruiant vt eorum officium in primis spectet ad honorem Dei,& vtilitatem huius Concilii, quod propter publicum bonum est conuocatum. Quare vt ab hoc maximè dehortamur omnes, qui hic sententias coram Deo, & Angelis eius, atque coram vniuersa Ecclesia sumus dicturi, ne ad gratiam hominis alicuius loquamur: sic etiam multò magis,ne ad odium cuiusquam sententiã proferamus,etiam si contra nos aduersarii,vel inimici,& hostis personam gerat:denique vt ab omni inter nos contentione abstineamus, maximè optamus,& in Domino hortamur. Hæ enim sunt, quæ contristant, & repellunt, quẽ inuocauimus Spiritũ sanctũ, sine quo nihil õnino facere poterimus,quod ad

bonum,& pacem Ecclesiæ cedat.Cum enim (inquit Apostolus) sint inter vos contentiones, nonne homines estis, & secundum hominem ambulatis? Cum verò homines eos appellat, spiritus Dei expertes intelligit. In omnibus autem quæ ad reformationem Ecclesiæ pertinent, ob quam causam conuenimus, imitari nos oportet illum, qui eam primùm formauit, de quo ad ipsum opus ingrediẽte, sic in persona Dei Propheta loquitur: Ecce seruus meus, quem èlegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ: dedi Spiritum meũ super eum, iudicium gentibus nunciabit, non contendet, neque clamabit, arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet. Hunc verò spiritum pacis, charitatis, & mansuetudinis, cum semper apud omnes, & cum omnibus ostẽdere debeamus: tum verò maximè in hoc sacro consessu, in quo conuenimus, vt per gratiam ipsius Spiritus, contentionibus, quæ nimis diu Ecclesiam vexarunt, finis tandem im-

imponatur. Quare ne ipsi vllam contentionis ansam alicui demus, qui pacificorum personam gerimus, maximè est cauendum. Hoc verò, & cætera omnia incommoda, & impedimenta pacis vnico modo euitabimus, atque ad optatum pacis portum, perueniemus, si precibus ab humili, & contrito corde profectis, ipsum Christi spiritum, qui est pax nostra, inuocauerimus: vt in hoc Concilio præsideat, vt lucem cordibus nostris infundat: vtque nos in omnibus ad ipsius honorem, & veram Ecclesiæ vtilitatem regat, & dirigat. Ad tales enim ipse dicit: Adhuc te loquente, ecce adsum. Quare vt huiusmodi orationibus assiduè incumbamus, quanta possumus charitate, vos in Domino hortamur, vt vno ore, atque vno Spiritu Deum Patrem in Christo Iesu glorificemus, qui est Deus benedictus in secula, Amen.

OC HABET reuerẽtiæ in Ecclesia Christiana sacri concilii nomen, vt auditum, non imperitos modò protinus, sed graues etiam & sano iudicio præditos homines commoueat. Et sane, cum hoc ab initio curandis Ecclesiæ suæ morbis vsitatum remedium adhibuerit Deus, vt conuenirent pii & sancti pastores, ac inuocato eius nomine, statuerent, quod spiritus sanctus dictabat: meritò apud omnes pios in honore concilia esse debent. Hoc interest quòd vulgus hominum immodica admiratione obstupescit, vt nihil postea iudicet. Qui verò sunt saniores, sensim quidem & modestè, sed tamen inquirere sibi ante permittunt, quàm planè assentiantur. Atque ita fieri conuenit: ne temere nudis hominum placitis: sed vni tantum Deo subscribat fides. Sed reclamant, quibus certò persuasum est, aut qui saltem aliis persuadere volunt, concilium, qualecunque sit, modò rite sit indictum, non posse errare: quia à spiritu sancto regatur. Volunt igitur, oraculi instar, absque controuersia recipi, quidquid inde prodierit. At quantò Augustinus pruden-

tior: qui pro singulari quidem sua modestia, non mediocrem conciliis honorem defert: illam tamen, quam dixi, moderationem non propterea retinere desinit. Nam aduersus Maximinum Arrianum scribens: Neque ego Synodum Nicenam, inquit, nec tu Ariminensem debes, tanquam præiudicaturus, afferre. Nec ego huius authoritate, nec tu illius detineris. Scripturarum authoritatibus, nõ quorumcunque propriis, sed vtrisque cõmunibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione certet. Tantum sibi & aliis libertatis sanctus vir cõcedit, vt ne ad præiudicium quidem valere Nicenum concilium velit, nisi causæ veritate ex scripturis bene perspecta.

Verùm de priscis illis conciliis sermonem longius producere, nihil opus est in præsentia. De Tridentino enim concilio agere institui: quod illis lõgè est dissimile. Cum tot cernerētur in Ecclesia corruptelæ: cum de religionis doctrina graues exortæ essent contentiones: diu, & ardenter multorum votis expetitum fuit concilium: qui scilicet hoc modo finem malis omnibus allatum iri sperabant. Imperitè id quidem. Nam vt hodie constitutus est rerum status, facilè perspiciunt, quicunque vel mediocri prudentia sunt præditi, nullam malorum leuationem ab iis

ſperandam eſſe, quorum eſt, tum cogendi, tum habendi concilii poteſtas. Sed quia non apparebat alia melior ratio: plurimi non mali homines, qui conſultum Eccleſiæ optabant, ex concilio aliquid ſibi pollicebantur. Itaque à multis deſideratum: tandem quaſi communi Chriſtiani orbis voce flagitatum fuit. Quibus autem de cauſis aliquandiu dillatum fuerit, perſpicaciores agnoſcunt. Nam quas Ro. pontifex in ſua bulla cauſas prætendit impudenter eſſe confictas, quiſquis non videt, pluſ quam cæcus eſt. Quibus autem cauſis fuerit adductus, vt quaſcunque poſſet moras nectere: ipſe quidem melius nouit: aliqua tamen ex parte coniicere poſſumus. Hoc ideo factum putant nonnulli, ne tanquam vulgare quiddam concilium villeſceret, tam apud principes, quàm apud plebeios, ſi tam facile ſtatim fuiſſet impetratum. Solet enim precium rebus addere longa expectatio: modò ne tædium interueniat. Ego tamen aliam fuiſſe rationem iudico. Tametſi enim concilium quod daret, ſciebat nihil fore aliud, quàm conductitiam turbam ſuorum aſſeclarum, in qua ipſe ſolus emineret, ea tamen eſt vis malæ conſcientiæ, vt trepidaret ad ſolam concilii mentionem. Nam adeo diſſoluta & effreni libidine graſſatur tyrannis Papatus, vt coercendam eſſe non dubitent, qui maximè eam
in

in longum tempus ſaluam volunt. Ergo non, abs re, tempus extrahendo, quamlibet potentiæ ſuæ imminutionem refugere conatus eſt. Quod poſtea clarius etiamnum apparuit. Quæcunque enim præter receptum morem in ordinando ſuo concilio induxit, totidem ſunt eius, quàm notaui, diffidentiæ argumenta. Atque vt infinita alia omittam: quorſum tres legati? niſi vt eorum vnuſquiſque aliis eſſet æmulus, ne quid auderent. Neminem igitur inuenit in ſua cohorte, in qua ōnes habet ſibi prorſus addictos, cui fideret.

Hoc priuatum fuit Papæ conſilium. Aliud ſpectarunt, qui præſentem eccleſiæ ſtatum, qualiſcunque ſit, conuelli nolunt. Sic enim ſtatuebant: quidvis experiri, multò eſſe ſatius, quàm de rebus hodie controuerſis vllam cognitionem ſuſcipere. Cur ita? Partim, quia indignum illis videtur, quocunque foro diſceptationem mouere de hominum placitis, quæ ſemel fidem obtinuerint: partim quoniam eos magis delectat violenta poſſeſſio, quàm ingenuæ gubernationis ſpecies. Nam quotuſquiſque eſt eorum, qui papatum ecleſiarum prætextu nunc tuentur, qui non cupiat ita oppreſſam eſſe Chriſtiani populi libertatē, vt de corrigendis eccleſiæ vitiis nemo hiſcere audeat? Vel non clamitet, ſuperuacuum eſſe concilium, adeóque

atrocem fieri prioribus decretis iniuriam, nisi illis, sepulta omni concilii mentione, stetur? Quid hoc, inquiunt, aliud est, quàm actum agere? Et quanta in posterum licentia dabitur omnia nouandi, & turbandi: nisi rebus semel iudicatis acquiescimus? Si oracula sunt spiritussancti iam prius editæ definitiones, quis nouæ disceptationis profectus erit? Quorum omnium facilis est refutatio. Nam & quæstiones hodie agitantur hactenus nunquàm rite discussæ: & palam est, cum doctrinam, tum vero vniuersam papatus administrationem ita dissidere à plerisque conciliis veteribus, vt nihil magis aduersum fingi queat: & tam variis tamque exitialibus morbis oppressa est ecclesia, vt nullum vnquam magis necessarium fuerit habendi concilii tempus: siquidem legitimum impetrari posse, spes esset. Apparet igitur, ne minimo quidem pietatis sensu tangi, sed miserabilem ecclesiæ interitum securos ac propemodum hilares inspicere, qui sic loquuntur. Quòd autem rursus agitari nefas esse ducunt, de quibus semel pronunciatum est, in eo nimis sunt inepti. Quid enim differet ab hominum decretis sacrosanctum Dei verbum? Quòd si authoritates saltem ex melioribus illis seculis peterent, quæ & doctrina florebant, & pietate: essent fortassis vtcun-

que

que audiendi. Sed eius generis ſunt concilia, quorum authoritate nos obſtringi volunt, in quibus nihil præter craſſiſſimam inſcitiam apparet, cum barbara ferocia coniunctam. Quod quidem veriſſime dictum eſſe, palam ſuo loco fiet. En cur tam faſtuoſe ſuperbiant, rebus iudicatis.

Porrò ſi hactenus dubitatum fuit, quantum inter concilium interſit, & ſpiritusſancti tribunal, quod omni prouocatione exemptum eſt: illuſtre in Tridentino concilio ſpecimen nobis oſtenſum fuit. Concilium errare non poſſe ideo contendunt, quia repræſentet eccleſiam. Quid autem, ſi hoc poſterius negetur verum eſſe? Atqui, vt de eo ſtatuatur, videndū, opinor, quibus hominibus conſtet. Adſunt fortè quadraginta aut circiter epiſcopi. Neque enim numerum teneo: neque etiam admodum curo, quia parum ad rem pertinet. Reſpondeant mihi bona fide patroni conciliorum. Si quis ordine ipſis omnes recenſeat, quotumquenque ex illis non contemnent? Imo cum ſe illi ipſi venerandi patres mutuò aſpiciunt, fieri non poteſt, quin eos ſui pudeat. Nam & ſibi noti ſunt: & quale ſit aliorum de ſe iudicium non ignorant. Proinde ſi remoueas concilii nomen, nihil niſi quiſquilias fuiſſe, quidquid illic epiſcoporum fuit, totus papatus

fatebitur. Verùm ſua aliis nationibus ornamenta libet intacta relinquere. Gallos tantum meos rogabo, vt, quam ipſi contulerunt, portionem iuſto precio æſtiment. Inter primaria eccleſiæ membra, Galliæ ſanè regnum numerant. Illinc duo adfuerunt epiſcopi: Nenetenſis, & Claromontanus, ambo æquè indocti, ac ſtupidi. Hic etiam poſterior non ita pridem tam ridiculus habitus, quàm moriones, & tam libidinoſus, vt, inſtar canis venatici, impudicas omnes domos odorari ſolitus eſſet: donec in diſciplinam Soſiæ cuiuſdam famoſæ apud Pariſios mulieris, ſe tradidit: ex quo repente euaſit ſapiens. Si tam facilè ſapientes efficere queat Franciſci Picarti diſcipula, cuius magiſtrum cerebro penitus carere, fanaticis eſſe perſimilem, nec proculà furioſo diſtare, conſtat. Nam Aquenſem archiepiſcopum inter Gallos vix numero. Agathenſis autem, vt ſolent curioſi homines, tanquam ocioſus ſpectator adfuit. Obſecro vos Galli mei, quis veſtrū ſibi perſuadeat à ſpiritu ſancto profecta eſſe, quævel innumera talium hominum multitudo effutiuerit? Atqui ne prima quidem theologiæ rudimenta duo iſti, de quibus loquor, vnquā guſtarunt. Quàm igitur miſera Chriſtianæ eccleſiæ conditio futura eſt? Si pro oraculo habendum ſit, quidquid ipſis ac

pau-

paucis nihilò melioribus placuerit. Et adhuc eò vſque ſocordes ſunt plurimi, vt cum audiunt publicari ſacræ Synodi placita, non cogitent, eos eſſe authores, quibus ne de minima quidem quæſtione fidem ſint habituri. Nam ſi in mentē hoc illis veniret, protinus non ſine ſtomacho abiicerent, calcarent'que pedibus quæ nunc inconſideratè oſculantur. Quid enim? an iudicio quidquam probant? Minimè. Sed oculos perſtringit concilii reuerentia. At cuius eſt ſtultitiæ, quem aſinum eſſe ſcias, ſub leonis pelle, tanquam formidabilem vereri?

At iam ſubit, quid rurſum obiici queat à parte aduerſa: non ſolis epiſcopis commiſſas eſſe decernendi partes. Intelligo. Atque id eſt, quod maximè volebā. Sunt enim garruli quidam & audaces monachi, quorum alii mitras, alii galeros aucupantur: omnes certe Romano pontifici ſuam loquacitatem venditant. Fingamus porrò eximios eſſe, ac eruditione non vulgari theologos. Hoc tamen habeo, venerandis patribus, ex quorum nutu pendet tota religio, ſophiſtas neſcio quos verba præire, vt eorum dictata nobis deinde cantillent. Quorſum autem attinet, eos tam altum ſuggeſtum cōſcendere, vt tanquàm ſemidei ex alto pronuncient quod illis ex inferiore ſubſellio præſcriptum

eſt? Vbi illa eccleſiæ repræſentatio, cui ſpiritum ſanctum alligant, ſi coguntur aliunde precario mutuari, quod opus eſt, ne aut ſileant, aut perperam loquantur? Veſtrum eſt axioma, qualiſcunque ſit cœtus, cui nomen vniuerſalis concilii imponitis, illic ſpiritum ſanctum præſidere, vt nihil inde manare queat, niſi cœleſte ac diuinum. Interea famelicos, & venalis linguæ monachos præficitis, quos ſpiritus iſte veſter, quem fingitis, auſcultet. Atqui longis & accuratis diſputationibus agitant illi, quidquid à patribus eſt definiendum. Nempe ita audiui: ſtriduum neſcio quid ipſos rixando, tanquam ranas Ariſtophanis, coaxare. Inde confici præclara iſta decreta, quæ deinde ſpiritusſancti reſponſa iactantur. Quid enim diſſimulanter agerem in re notiſſima? Certum eſt, nullam eſſe tam obſcuram ſcholam, quæ non præ ſe deſpiciat quidquid eſt Tridenti theologorum. Quid igitur? An eos, ſimul atque locum mutauerint, repentino afflari numine putabimus, acſi Phebades Delphicam cortinā ſubiiſſent? Nugæ. Nam ſi hodie Pariſienſi Sorbonæ allatum foret, Tridentinos patres ab ipſius decretis, vel vno apiculo diſcrepare, ſtatim, calefactis cerebris, ad prelium concurrerent magiſtri noſtri: nec modò concilii authoritatem pro nihilo ducerent: ſed vnumquenque

quenque nominatim lacerarent atrociſſimis conuitiis. Nunc ſi inſulſiſſimis quibuſque delyriis album calculum addiderint: ſcholæ omnes Gallicæ, Hiſpanicæ, Germanicæ, Italicæ certatim applaudent. Quantæ ergo improbitatis eſt, orbi Chriſtiano adorandum obtrudere, quod ipſi intus nihili faciunt?

Agedum tamen, diſputatores illos, qui cudendis placitis inſudant, fingamus non tãtùm mirabili acumine, doſtrináque excellere ſed angelos eſſe recens è cœlo delapſos. Tãtum præterea abſurdum aduerſariis ignoſcamus, concilium, quod immediato ſpiritus afflatu regi faſtuoſè predicant, à paucis hominibus emendicare, quod orbi vniuerſo quaſi diuinitus allatum ingerat. At ne ſic quidem vnciam fidei Tridentina Synodus obtinebit. Nihil enim illic, niſi ex vnius Romani pontificis nutu, ſtatuitur. Quare omittant in poſterum iſtas ampullas: non hominibus, ſed Deo repugnare, qui concilii placita reſpuit. Illos enim nihil eſſe niſi organa: hunc præſidem, qui mentes & linguas ſpiritu ſuo moderetur. Si ita eſſet: nimis in ſpiritum ſanctum contumelioſos eſſe ipſos dico, cuius reprehenſorem faciunt Papam ſuum dum ipſius arbitrio cenſuræ'que ſubiiciunt omnia. Ego de rebus vulgò tritis loquor. Simul atque compoſitum eſt decretum, ali-

quod,Romam volitant cursores: veniam,pacem'que exposcunt à pedibus idoli sui. Priuatis suis consultoribus examinandum tradit sanctissimus pater,quod est allatum. Demunt illi,addunt, & mutant quod videtur. Redeunt cursores,sessio indicitur.Recitat notarius,quod improbare nemo audeat. Asini auribus annuunt. En oraculum, quod religione totum mundum obstringat. Cur non apertè fatentur quod res est?Monachos decem aut viginti, quorum conductas habent operas, decreta consarcinare, Papam censorio stylo confodere,si quid nō arridet, cætera comprobare:nihil aliud concilio reliquum fieri,quàm promulgandi onus. Olim quod consultauerat Romanus senatus,plebs sciscebat. Papa verò sciscendi iure minimè contentus, sibi præterea in Synodi consultis sumit corrigendum quidquid non adlubescit. Nimis quidem superbè: si præsidere illic spiritum sanctum putat. Nobis verò impunè (opinor)contemnere licebit,quod à talibus magistris compositum, à tali Aristarcho correctum esse agnoscimus. Nam Synodi pronuntiatio nihilò plùs momenti habere debet,quàm auctionarium aliquod præconium.

Sed ne præfando sim longior:si concilii alicuius placita,firmis verbi Dei testimoniis

hi

fretus, in controuersiam adducerem: iam mihi probasse videor, non esse causam, cur me vllius temeritatis damnent sani lectores. Nunc verò quis mihi, nisi plusquam fatuus, succenseat? Si asserendæ veritatis necessitate coactus, simiam, quanuis purpura ornatam, traducere non dubitauero: vt simia, sicuti est, omnibus appareat. Iam abundè monstraui, Neptunios istos patres, nec tam formidabiles esse cum suo Tridento, quin verbo Dei intrepidè flagellare ipsos liceat: nec tam esse sacro sanctos, vt nefas sit eos attingere. Verùm vt video, ne id quidem agitur. Laruam enim hominum oculis opposuit Ro. pontifex, quæ neminem oculatum fallere queat. Ego sanè cum ante annos decem passim fieret mentio concilii: atque ita persuasum foret, Papam non posse iam amplius tergiuersari, quin seriò pecudes suas cogeret: bullæ'que citatoriæ iam volitarent: primùm indictiones ex bullis natas coniiciebam paulatim in fumum abituras. Nam & alterius bullæ Mantuanæ memineram, quæ sub Pii secundi pontificatu ex magno tumore statim euanuerat. Verùm si tandem cogeretur aliquod concilium: ita mecum reputabam, omnia facturum esse Rom. pontificem, vt splendore aliquo non vulgari simplicium oculos perstringeret. Atque hæc cogitatio, vt verum fatear, me vehementer

angebat. Minimè hoc dubium erat: quicunque sessum admitterentur ad sententiam dicendam, eos partim ambitione irretitos, partim excæcatos auaritia, partim rabie accensos; totidem, infestos sanæ doctrinæ hostes fore: qui ad stabiliendam tyrannidem Papatus, arcana inter se coniuratione obligati, ad destruendum Christi regnum incumberent: paucissimos fore, non tam impio crudeli'que affectu, sed tamen nihil virile habentes ad resistendum. Itaque statuebam, mox, indicta causa, oppressum iri veritatem, sub tam iniquis iudicibus. Etenim ne hoc quidem sperandum erat, vt quispiam pius ac cordatus, vel morte sua, vnius horæ audientiam apud eos redimeret. Interea multis imperitis, quamquam alioqui probis, imposuisset hic fucus: Ecclesiæ definitioni esse acquiescẽdum. Nunc habenda est Papæ gratia, qui talem nobis instruxit pompam, quæ pueris quoque ipsis ludibrio futura sit. Nihil tamen aliud postulo à lectoribus, nisi vt deposito in vtranque partem præiudicio, integri ad hanc disceptationem accedant. Quod ita demum fiet, si oculos à personis ad ipsius rei intuitum conuertant.

IN PRAEFATIONEM LEgatorum, qua vsi sunt prima sessione, aliáque concilii proemia.

BENE' habet. Tandem fatentur Romanenses, horrendam Ecclesiæ dissipationem, quam hodie boni omnes lugent, sibi magna ex parte ferri debere acceptam. Si quis non admodum astutus tam ingenuam confessionem audiat: protinus aliquid bonæ spei cōcipiet. Exhortationes verò, quæ postea sequuntur, studium non vulgare præseferunt instaurandæ Ecclesiæ. Iam verò pars illa, vbi non alium esse admonent, qui lapsis rebus subuenire queat, quàm vnicum pastorem Christum: hunc igitur implorandum esse vnum, huic auscultandum: fœliciter cessura omnia, si actiones omnes moderetur, illis'que præsideat: alia omnia consilia, alias artes nihil esse, quàm rimosas cisternas, quæ diffluant: hominum prudentia nihil aliud, quàm magis iram Dei prouocari, & augeri mala potius, quàm sanari: pars, inquam, illa tota quantam pietatem spirat? Sed ex actis, quæ deinde secuta sunt, has fuisse voces frustra in aerem iactatas, apparet. Imò non expectant ipsi, dum ex actis fiat iudicium. Nam in salutis doctrina, quam ipsi impiis sceleratis'que suis commentis to-

tam adulterarunt, in sacramentis, quæ penitus vitiata prostituunt ad fœdam ac pudendam nundinationem, nihil inueniunt apud se corrigendum. Quantulum igitur opis perditis rebus afferunt? Et sane non est quod à Tridenticolis, qui sub Neptuni auspiciis militant, quidquam expectemus nisi aqueum: vbi scilicet suscipienda est corrigendæ in melius Ecclesiæ cura. Nam si aduersus innoxios sit sæuiendum, & sancienda piorum sanguine impia sua tyrannis: toti mox erunt ignei. Quanquam Neptuni regnum hoc quoque re dolet: albentes magno cum stridore spumas agere: sed quæ suo ipsarum tumore elisæ, mox flaccessant. Ergo simul ac prima fronte sparserunt suos fumos, non dissimulanter ostendunt, quis futurus sit actionum suarum status, quod ad præcipuum caput attinet. Nempe, vt impietates suas omnes mordicus retineant, nos, qui nihil quàm Christum regnare cupimus, puram Euangelii doctrinam asserētes, hæretici iudicemur. Sic enim priusquam ad cognitionem ventum sit, pronunciant: hæreticos esse, quicunque contra receptam Ecclesiæ Romanæ doctrinam aliquid mouere hoc tempore ausi sunt. Quid hoc est? Totus orbis Christianus concilium expectabat, in quo iusta de rebus controuersis disputatio institueretur. Isti se non alium in finem

nem ſedere profitetur, niſi vt damnent, quid quid non adlubeſcit. Proinde nemo iam vltro ſe fallat: quãdo ex ipſorum ore audimus, non, inquirendi cauſa, celebrari hanc concilii pompam: ſed tantum, vt ſtabiliatur qualecunque fuit illud doctrinæ genus, quo monachi & ſophiſtæ orbem imbuerunt: maneãt ritus omnes, quacunque ſuperſtitione obrepſerint: omnes conſcientiarum laquei arctiore nodo ſtringantur. Et adhuc erit quiſpiam tam ſtupidus, qui malorum leuationem à concilio petendam cenſeat? Totam pietatis doctrinam impiis dogmatibus vitiatam eſſe conquerimur: totum Dei cultum fœdis ac pudendis ſuperſtitionibus vitiatum: puram ſacramentorum inſtitutionem horrendis ſacrilegiis mutatam eſſe: eorum vſum ad profanas nundinationes conuerſum: miſeras animas, quæ regi Chriſti doctrina debuerant, crudeli ſeruitute teneri oppreſſas: nihil in Chriſtiana Eccleſia ſpectari, niſi deforme ac fœdatum: Chriſti gratiam non modò iacere ſemiſepultam, ſed partim laceratam in fruſta, partim extinctam penitus eſſe. Quòd iuſtæ porrò ſint noſtræ querimoniæ: iam tot annos, & libris editis, & quotidianis concionibus, palam facimus: parati etiam ſumus, vbicunque data fuerit loquendi copia, planum facere. Ea enim eſt cauſæ noſtræ bonitas, vt

lucem minimè reformidet. Ac multæ quidem sunt hominum myriades, quibus hoc iam certò persuasum est: vt non aliam inquisitionem desiderent. Sed tamen, ne sublatis dissidiis in sanctam concordiam iterum Christianus orbis coalescat: synodus indicitur. An non discutiēdæ prius erāt cōtrouersiæ, quàm sibi vel aliis præiudicarent? At nihil tale admittunt. Quin potius si quis pilum ex eorum institutis conuellere tentauerit, eum iam pro damnato habent.

En speciosa reformatio, cuius promissione hactenus mundum lactarunt: tot idololatriæ portenta, quibus deformata est Ecclesia Dei, tot superstitionum inquinamenta, tot sacrorum profanationes, tantam errorum colluuiem non attingere: nihil minuere de tyrannico legum impiarum iugo, quibus illaqueatæ sunt miseræ conscientiæ: sed hæreticos iudicare, qui nouari aliquid cupiunt. Vbi illa audientia? quam sibi multi nimium simplices pollicebantur? Quòd si qua eorum animos tangeret religio: imo si quem omnino Deum esse putarent: an tanta securitate res tanti momenti, quasi per iocum, transilirent? Agitur Dei gloria, æternum Christi regnum, totius Ecclesiæ salus. Coguntur, vt aliquousque communibus Christiani populi votis morem gerant, concilium habere. Præ-

fantur

fantur tamen ideo ſe veniſſe, vt ſpem emendationis præcidant. Tantundem enim valent eorum verba: ac ſi plane ac diſerte negarent, fore in poſterum melius. Neque tamen ſic agendo, quidquam alienum deſignant ſua perſona. Nihil enim in pietatis euerſione, aut ſacrorum corruptelis deplorant hodie boni omnes, cuius non illi qui ad iudicandum ſedent, culpam ſuſtineant. Miramur ergo, ſi ipſi dum rei aguntur, ſecundum ſe protinus, intacta cauſa, ferunt ſententiam? Sed hoc pluſquam abſurdum eſt, iudicandi poteſtatem iis permitti, quorum crimen in iudicium adducitur. Et tamen quid aliud proficiunt? niſi vt agnoſcant oculati omnes, ſcelerum eos minimè pœnitere, dum pertinaciter defendant quidquid in illis accuſamus. Neque enim efficient, vt rata ſit eorum impietas, quia ſunt ipſi obſtinati.

Quæret nunc quiſpiam: quem igitur concilii fructum oſtentant? Nempe, vt compoſitis inter principes Chriſtianos bellis, tranquillam reddant Eccleſiam. Nugæ. Quis enim neſcit, Romanenſes flabella eſſe concitandis bellorum motibus, quocunque eorum afflatus penetrauerit? Reſtat igitur, vt collapſam morum diſciplinam, præſertim in ſuo clero, reſtituant. Quàm fideliter autem incubuerint in hanc partem, ex actis liquet. Viam

enim illic patefaciunt, vt videbimus, quæ liceat in posterum, quod semper licuit. Ne tamen nihil actum fuisse, quis putet tam sumptuoso apparatu: erit forte in pileis, & calceis reliquóque vestitu aliqua reformatio. Hunc in modum cum Deo & hominibus illudant: non pudet eos prophetarum induere personas: vt tres Antichristi legatos dicas, tres esse illos intercessores, de quibus loquitur Ezechiel, qui ad iram Dei placãdam, primi omnium se opponant. Commemorant humilem peccatorum confessionem: commemorant gemitus & lachrymas, pœnitentiæ signa. Vix à risu abstinuisse puto, cum lector ab ipsis subornatus hæc recitaret. Quanquam dum histriones agere volunt: vox illis vna interim excidit, quæ mihi instar vaticinii cœlestis videtur habenda. Quid enim prohibet, quominus, vt olim Caiphas, ita nuncquoque prophetent Christi hostes? Spiritum sanctum sibi non adesse affirmant, nisi seipsi accusent: negant etiam adfuturum, quamdiu recusabunt peccata sua audire. Oraculum accipio. Mentiuntur quidem postea, se fletus videre, vt conuentum suum ornent. Sed cum res ipsa clamet, obstinatos sedere, ad stabiliendum impietatis regnum: credamus eorum vaticinio, nihil minus, quàm à spiritu Dei ipsos gubernari. Et quis non videat arcano

Dei

Dei impulſu, quaſi adhibita quæſtione, coactos fuiſſe præter animi ſui affectum ad hanc confeſſionem? Teſtis ab ipſis aduocatur Ezechiel: qui Deũ reſponſa daturũ negat populo, niſi ſuas, patrumque ſuorum abominationes prius agnouerint. Vbi talis apud ipſos agnitio? Sileant igitur: aut fateantur ſe temerè cerebri ſui figmẽta proferre. Quòd ſi nondum hoc omnibus perſuadeo: meminerint ſaltem lectores, cùm ad ipſam rerum tractationem ventum erit, iudicium ex ipſa veritate faciendum eſſe, an à ſpiritu ſancti afflatu prodierint ipſorum decreta. Antehac reſponſa Dei ſine exceptione, eſſe iactabant, quæcumque Synodo placuiſſent. Nunc verò hanc illis vocem, tanquàm maleficis in eculeo, Deus extorſit: hac nota diſcerni oportere, nunquid ſuæ ſynodo præſideat Dei ſpiritus, ſi ſuis patrum'que abominationibus damnatis, ad veram reſipiſcentiam conuerſi fuerint. Quiſquis ſponte falli non volet, ad hanc regulam examinet, quæ poſtea ſequentur decreta. Niſi luce clarius oſtendero, nihilò plus in illis fuiſſe reſipiſcentiæ, quàm in Iſraelitarum peſſimis, habeant ſanè quod poſtulant, Dei non hominum eſſe vocem. Ergo vt libet, cum Eſra, Neemia, & reliquis populi veteris ducibus, ſuam cateruam conferant: ſua & populi peccata, cum ſpiritu mœ-

roris,se satis abundè deflere, per os lectoris,dicant. Sit, inquam, illis impunita hæc licentia,vt sanctis Dei ministris tam atrocem contumeliam inurant,illos cum impuro porcorum grege comparando: & siccis oculis, lachrymas suas impudenter iactent. Quid enim ipsis non liceat? Et tamen lectoribus non eripient,hanc libertatem, quominus ex reipsa fiat æstimatio potius,quam ex verbis. Id verò perquam ridiculum,quòd postquam se abundè in spiritu mœroris sua peccata deflere prædicarunt, postea se & alios hortantur,vt lachrymarum fontes aperiant. Obliuiosum sanè rhetorē fuisse oportet, qui hanc illis declamationem composuit.Et quid si ipsos ludibrio,vt digni sunt,exponere voluerit?Fieri quidem potest, sed rem nihil ad me pertinentem omitto.

Piget singula persequi:neque opus est. Nam ita laudes exhortationibus permiscent, vt nihil sit in vtrisque nisi fictum, & simpliciter falsum. Quòd ecclesias nostras accusant, quia pastoribus expulsis,laicos in eorum locum substituerint,ordines confuderint,ecclesiastica bona diripuerint, cursum verbi Dei impediuerint:prompta est ac expedita ad tales criminationes responsio. Initiò,pastores nominant, quos fugatos esse conqueruntur. Quousque autem titulo hoc se vendita

bunt,

bunt,qui,præter argentei pedi insigne nihil pastorale habent? Ordinum confusio, quam deplorant,nihil aliud est,quàm modica disciplinæ restitutio. Sacrosanctos enim se haberi volunt,iure vnctionis.Hoc priuilegio muniti,sua vitia attingi fas esse negant. Quare, modò liceant illis omnia: nihil erit non ritè ordinatum. Si violatur sacer ordo: perinde cõfusa sunt õnia,eorum quidẽ iudicio,acsi cœlum rueret.De bonorum direptione vtinam nostris hominibus tã parata esset satisfactio coram Deo,quàm ingenua veráque aduersus illos defensio nobis constat.Ociosis ventribus ademptas fuisse facultates,quas ingurgitabant,fateor. Videamus,an Ecclesiæ ereptum quidquam fuerit. Constat certè à prædonibus fuisse occupatum, quod venerandi legati Ecclesiæ nunc,voce sua dedicant.Constat, non ad farciendam modò eorum ingluuiem fuisse insumptum: sed in scortationes, aleam,saltationes impudicas, & sumptus nihilo honestiores turpiter dilapidatum fuisse. Pauperes negligebantur. A scholarum magistris potius aliquid emungebant, quàm vt stipendiis eos iuuarent. Nunc verò si nondum tam pura est sancta'que administratio, quam optandum esset: pii saltem pastores aluntur, qui salutis doctrina pascant animas:aliquid in scholas impenditur:in paupe-

res erogatur plus decuplo,quàm habere solerent:confertur etiam nonnulla portio in alios vſus, nec profanos, nec reprehenſioni obnoxios. En cur direptionis inſimulent noſtros homines. Sed quid de impedito verbi Dei curſu dicturus ſum? Grauiſſimum eſt crimen. Prorſus hæreo. Vos, o nefarii veræ doctrinæ extinctores, ſacrilegium, cuius rei eſtis coram Deo, & angelis ipſius, toto'que mundo, nobis audetis imputare? Neque tamen ſic in tali cœtu locutos eſſe miror: vbi nihil ſciebant futurum plauſibile, niſi quod nequiter dictum foret.

Sed enim acceſſerunt alii monitores: quibus curæ fuit emendare, ſi quid vel omiſſum, vel peccatum fuerat à Legatis. Extant aliquot orationes à monachis habitæ, quos credibile eſt veluti canales fuiſſe, quibus in ora patrum influxit ſpiritus ſāctus. Vna etiā epiſcopi neſcio cuius, qua nihil poteſt ineptius omnino fingi. Hæc porrò omnium eſt ſumma: nos breuibus decretis obruendos eſſe: quia fixum manere oporteat, nihil in ſua doctrina, antequam prodirent noſtri, fuiſſe, niſi probum ac ſincerum. Quia Dominum Ieſaias murum, & antemurale Ieroſolymæ fore promittit: ſotus quidam (quod nomen bardum, ac fatuum ſonat lingua Gallica) duplex Eccleſiæ munimentum excogitat: ex diuinis

&

&humanis legibus. Et in hoc tam ſtulto commento perinde exultat, acſi magnificum de nobis triumphum ageret. Ego'ne, in exagitanda hac beſtia, perderem operam, & tempus? Atqui mihi plus ſatis eſt, rem digito breuiter indicaſſe. Quia muro & vallo muniuntur vrbes: Dominus ſe vnum pro vtroque fore denunciat. Soti autem interpretatio vallum ad humanas leges tranſfert: nec aliter reſtitui poſſe Eccleſiæ ruinas docet, quàm ſi interruptio à nobis facta ſarciatur.

Alter quoque nomine Marinarius ex culina Carmelitana fumos exhalat: nos libertatem Euangelicam omne genus corruptelis prætexere. Atque vt aliquid elegantiæ aſpergeret ſuæ orationi, exclamat: O' cœnum, ò labes. Tametſi nihil habeāt frontis: negare tamen non audebunt, quin maior apud ſe graſſetur vitiorum licentia. Plus certe apud nos eſſe veræ caſtæ'que ſeueritatis, & arctioris diſciplinæ, teſtes ſunt quotidianæ noſtræ conciones. Et tamen hunc canem e'cœno fœtidi clauſtri emerſum nihil pudet ita nobis oblatrare. Atqui votis abrogatis, refracto cœlibatu, ſacris precibus contemptis, calcatis ieiuniis, reiectis patrum inſtitutionibus, arripuimus occaſionem peccandi, quaſi vitæ ducem. Qualis igitur apoſtolorum fuit vita? quibus ignotus fuit cœlibatus, pro quo di-

micant Papiſtæ:ſub quibus nulla fuitvnquam votorum mentio, qui nullam in ciborum delectu neceſſitatem impoſuerunt conſcientiis: qui contenti ea regula, quam Dominus præſcripſerat, nullos vnquam legum aut traditionum laqueos iniicere tentarunt. Nihil enim in nobis calumniatur, cuius nō idem nobiſcum crimen ſuſtineant Apoſtoli. Quæ votorum genera improbemus, ex ſcriptis noſtris conſtat. Quantam ſpurcitiarum colluuiem orbi vniuerſo intulerit eorum cœlibatus, quem ſancto coniugio mutatum cupimus, vtinam minùs eſſet notum. Cœlibatum in iunioribus viduis vt olim Paulus reprehenderet, hoc argumento adductus fuit, quia quædam ad ſathanam defecerant. Hodie plus eſſe in clauſtris monachorum & monialium obſcœnitatis, quàm in vllis lupanaribus, ſatis compertum eſt. Quocunque penetrant ſacrifici, ſignum aliquod ſuæ impudicitiæ impreſſum relinquunt. Quaſi in hunc ſolum finem prohibiti ſint à coniugio, vt libidinem ſuam vbiuis profundant. Et tot experimenta non tantum apud nos valebunt, vt illis cœlibatus neceſſitas remittatur? Chriſtiana ieiunia, & ſacras preces à nobis damnari, improbè mentitur. Sed ideo ſecurè facit, quia ſciebat tantò ſe maiori cum plauſu facturum, quantò petulantior, in nos debacchando, foret. Et interim

rim bonus euangelicæ libertatis vindex, eius fructus, solatia, delitias, & fomenta vocat quidquid seruilium est superstitionum in papatu. Mirum cur non cœlitum quoque nectar & ambrosiam appellauerit. Quid hac pecude facias? Paulus Christianæ libertatis partem in libera rerum indifferentium vsurpatione positam esse, docet: & quanquam externum vsum charitati subiicit, vt decet: conscientias tamen nullo vinculo patitur adstringi: ac sedulò admonet, cauendum esse iugum seruitutis, ne eo implicemur. Hic lepidus veneris frater (nam ex mari ambo nomen habent) saluam fore negat libertatem, nisi infinitis ceremoniarum, legum'que cumulis obruatur. tandem exclamat, probatas nos patrum sententias, sacramenta, sanctorum honores, & quidquid sacri est, execrari. His figmẽtis solebant antehac plebeculas rerum omnium inscias in nos inflammare. Nunc iudicare promptum est, quam alii de aliis opinionẽ mutuò habeant, cum ex tam illiberali mentiendi licentia plausum captant in sacerrimo suo consessu. Qua in re, obsecro, minuimus sanctorum honores? nisi quòd idola fieri vetuimus. An hoc est honore sanctos afficere, ereptum Deo honorem in ipsos transferre, vt cum Deo promiscuè colantur? Id apud se fieri negabunt: quia latriæ, & duliæ vocabulis adhi-

betur discrimen. Egregia scilicet cauendæ idololatriæ ratio, cum duabus voculis prorsus similes cultus, tanquam equos in eodem stabulo longuriis, distingunt: & interim sanctos indifferenter cum Deo coli permittunt. Quid passim in populo Israelitico damnant Prophetæ, nisi quòd suffitum adoleat suis ido lis, quòd sacras epulas instruat, ornet donariis, sacella dicet, coram illis se prosternat? In his omnibus Israelitas superāt Papistæ. Nam mortuis simulacris mortuorum lampades ac cereos accendunt, suffitum aspergunt, solemnibus epulis celebrant eorum memoriam, altaribus imponunt, oblationibus prosequuntur, circunferunt humeris in pompa, longas ad ea visenda peregrinationes suscipiunt, coram illis prostrati adorant, simul & orant. Quinetiam mulierculæ & idiotæ fore omnes, in orando Hugone, vel Lubino, non alia precandi forma vtuntur, quàm quæ nobis tradita est à filio Dei. Ita ligni truncus erit illis cœlestis pater. Tam horrendis sacrilegiis adeo se nemo opponit, vt occinant sacrifici & monachi, euge, euge. Et nobis magni criminis loco obiicitur, quòd sacrosanctum Dei cultum studuimus à tot profanationibus repurgare. Hinc nominamur sacrorum omnium hostes. Neque tamen quidquam nobis accidit noui: cum idem & Prophetæ, &

Apo-

Apoſtoli audierint. Alia conuitia non attingo: quæ ipſa rerum tractatione melius diſcutientur. Niſi quòd vnum prætermitti non debet: nos nihil moliri aliud, niſi vt veteris & Apoſtolicæ Eccleſiæ prætextu, carnalē veteris Adæ filiam, Satanæ'que ſponſam erigamus: piæ reformationis loco, Chriſtianæ Reip. perturbationem, vitiorum'que omnium licentiam ingeramus. Atque vt omnem defenſionem nobis præcidat: hoc totum addit euentu iam compertum eſſe. Qualem Eccleſiam votis optemus, Deus quidem præcipuè nouit, ac nobis teſtis eſt: ſed plurima etiam documenta mundo abundè teſtatum faciunt. Non aliunde certè, quàm ex doctrina, & ex reipſa iudicium verius ac rectius fieri poteſt. Noſtra cum illorum ſcriptis conferat quiſquis volet: tum ad rei inſpectionem oculos conuertat: nihil dico amplius, niſi mox planum fore, quàm iuſtis de cauſis Eccleſiæ defleamus interitum, & collapſum eius ſtatum reſtitui flagitemus: in præſcribenda autem ratione, quàm nihil admiſceamus carnalis vel prudentiæ, vel ſtudii: ſed noſtros omnes ſenſus, noſtra conſilia, ſtudia, conatus referamus ad veram & vnicam regulam. Quid porrò tota eorum hierarchia, quam faſtuoſe prædicant, conſentaneum vel affine habet Chriſti & Apoſtolorum gubernationi? Imo quid non

penitus aduersum? Sed ignoscendum est Marinario, qui dum ora patrum Tridétinorum intuetur, admiratione tanti splendoris raptus, Christum se videre & audire putat. Ita nihil mirum, si turbidas spumas proverbis, ecstaticus homo euomat. Vos, iniquit, patres dum contemplor ecclesiastica dignitate præminentes, omni'que doctrinæ genere insignes, vos mundi lumina & decora, Christum videre videor super aquas ambulantem, eundem'que audire dicentem: Confidite: ego sum. Hæc causa est scilicet, cur in nos tam atrociter inuehatur, quia diuinum illum Synodi Tridentinæ splendorem, ad quem obstupescit, nihilo pluris facimus, quàm puerile aliquod ludicrum. Ego autem tam sordidã adulationem quibus verbis insecter? Quanquam vix, in Carmelitæ persona, insectatione digna est: quando iampridem assuefactus est orbis, ne quid ingenuitatis in eiusmodi mendicabulis requirat.

Inflat deinde suam buccinam Ambrosius Catharinus, ex ordine Dominicanorum, vetus ille Lutheri antagonista: quem ego putabam ante annos viginti pudore confusum in obscuras latebras se abdidisse. Tanto enim dedecore à Luthero, nouitio adhuc milite, prostratus fuerat, tam fuerat turpiter ordinum omnium consensu, exibilatus, vt

prodire in hominum conſpectum,ſi ſaperet, nunquàm debuerit. Nunc autem,vt video, bulla concilii publicata, quaſi edicto iubilæo excitatus,tanquã nouus homo,in lucem rurſus prodit: idem tamen eſt qui prius erat. Ergo qui Catharini inſulſitates aliquando legerunt, neſcirent putridum illud cadauer adhuc ſpirare, niſi concionem in Synodo habitam legerent,vbi Chriſti mater fideliſſima eius ſocia vocatur, & aſſidere fingitur eius throno,vt gratiam nobis impetret.Multi antehac,impudentiæ ſuæ frena laxarunt. Sed qui ſociam Chriſti nominaret, dum fictiis titulis volunt ornare ſanctam virginem, inuentum puto neminem fuiſſe. Et vocem adeò ſacrilegam in tali conſeſſu prolatam,& exceptam non paruo fauore,poſteritas nunquàm crediidiſſet: niſi ab illis publicata fuiſſet oratio. Quid enim eſt Chriſtum lacerare,ſi hoc non eſt?Proinde,quòd à Deo nobis aduocatam fuiſſe datam commemorat, perinde loquitur,ac ſi quod de Chriſto prædicant apoſtoli,in illam dimidia ex parte cõpeteret.Et ſe audet Simeoni comparare hoc ſilicernium: cum ille venerandus ſenex in vnicum Dei ſalutare,etiam nondum reuelatum,toto animo intentus fuerit:huic autem Chriſtus vnus ſit ex turba aduocatorum. Poſtquàm ordinem in cœlo tam concinnum

ſtatuit

ſtatuit,ad terrenam hierarchiam delabitur: & alienum eſſe à Chriſti corpore pronunciat, quiſquis recuſat Paulo tertio ſubeſſe. Quid? Etiam'ne ſi inter impios tanquàm diabolus quiſpiam,tenebit principatum?fieri inquit,aliter non poteſt, quin Chriſti ſit vicarius,qui Ro.Sedem occupat.Nondum pudet iſtos nugatores tam futilibus næniis ludere,quas ſciunt,ad tædium vſque fuiſſe millies refutatas. Quo tempore adhuc Romæ erat & eccleſia & epiſcopatus: mentio primatus,qualem nunc ſibi arrogant Romanenſes,nulla fuit. Vnius enim Chriſti eſt vniuerſalis epiſcopatus,cuius partē in ſolidum ſinguli ſibi paſtores vindicant: vt eſt apud Cyprianum. Hæc verò appellatio ſi in hominem conferatur, Gregorius ſacrilegam, & nefariam, & ſceleſtam, prænunciam'que antichriſti fore, paſſim teſtatur. Quid? An à corpore reſecti erant Aphricani, cum ne primi quidem aut ſummi epiſcopi titulum Romano concederent? An ab eccleſiæ communione ſe abdicabat Cyprianus, cum Stephanum Ro. Epiſcopum non modò cogebat in ordinem, vt ſe docilem ſuis collegis præberet:ſed erroris,inſcitiæ,&præfractæ obſtinationis illum damnabat? An faciendæ à Chriſti grege diſceſſionis author erat Hieronymus,cum ſuperbia diuitiarum,vel paupertatis

tatis humilitate ſuperiorem vel inferiorem epiſcopum fieri, negaret: ſiue Romanus eſſet ſiue Eugubinus? Sed enim vt, nobis annuentibus, in tertium cælum euehatur Ro. Sedes: quã ridiculum eſt, primatem epiſcoporum facere, qui epiſcopo non magis eſt ſimilis, quàm lupus agno? Parum eſt, nihil in eo cerni epiſcopale. Verùm cum ſit profeſſus Chriſti, & eccleſiæ hoſtis: etiam'ne Chriſti vicarium agnoſcemus? Quanquam has diſputationes longius protrahere, non eſt præſentis inſtituti. Et ex ſcriptis noſtris petere ſatius eſt, quæ ad hanc rem faciunt. Et ipſa Catharini verba nos admonent, diutius non eſſe hîc immorandum. Nam ſimul atque peierauit, ſe minimè gratiam, adulando, aucupari, continuo ſubiicit: Sed ad rem. Quo verbo innuit, ſe extra rem euagatum, & abs re locutum eſſe. Ad rem verò vt nos reducat, nulla ſpes eſt: niſi prius ad ſanam mentem redeat.

Si leonem ab vnguibus æſtimare placet: iam habent lectores, quid de Tridentino concilio ſentire debeant. Nã credibile eſt ex monachis, qui adfuerunt, hos quibus potiſſimũ datus eſt declamitãdi locus, habitos fuiſſe primarios, & quaſi ſelectum florem. Eoſdem ergo ſciamus eſſe, ex quorum ingenio prodierunt decreta: qui patribus cornutis dictarunt, quod tacitò nutu, quaſi mutæ perſo-

næ,approbarent. Quò recidimus?Vt pro diuinis oraculis habẽda sint quæcunque talibus bestiis libuerit,obstrepera voce, in aliorum aures demurmurare. Quanquam non sum adeò rerum ignarus, vt credam orationes, quæ istorum nomine editæ sunt,qualescũque sint,ab ipsis fuisse compositas. Habent enim suos logodædalos,quibus suas insulsitates,ne risum pueris moueant,aliquo verborum colore fucandas tradunt. Sed fingamus nihil esse,quod non industria sua limauerint. Id tamen in magno lucro ponendum est, tale extare specimen,in quo formidabilis illa papatus sapientia appareat.

Nec verò prætereundus est episcopus nescio quis Cornelius nomine, qui vt superiores omneis dignitate,ita & stultitia longè superat. Si quid alias graue esset, aut serium in actionibus Synodi: huic diceres attributas esse morionis parteis in fabula. Sed quia dubium non est, quin delectus fuerit hic vnus inter episcopos,in quo totus ordo sua decora ostẽtaret: nisi eos sui pigeat iam ac pudeat,vehementer me ipsorum miseret.Vnum est,quod illis pestringere queat oculos,quòd flosculos omnes vndique colliget imo quidquid vnquã elegantiæ didicerat, sedulo in suam orationem inferciit,vt se pro diserto venditaret.Ac per me sanè licebit,vt

se

se putet disertissimum, suis'que talis videatur. Ciceroni quidem valde familiarem fuisse oportet; ex quo tanta fiducia laceras sententias mutuatur:ex quibus suam oratio nem male consarcinet. Verùm vt scurrili more ludendo,emendicatam illam suam gar rulitatem ad opprimendum Christi regnum contorqueat,& scripturam pro libidine pro fanet,id verò nullo modo ferendum. Quoniam singula notare infiniti esset operis: gustum ex paucis capiant lectores. Postquam hilaris orator triplici gaudio perfudit auditorium,sibi & sociis gratulatur,quòd oculis iam videant,& manibus tangant beatam illam spem,quam multi videre, cum cuperent,non potuerunt. Quod partim de priore Christi in mundum aduentu,partim de vltima reuelatione, quàm adhuc expectamus, dictum est:quis pius sine stomacho audiat ab isto insano ad Tridentinam colluuiem transferri? Et ne quid ad impudentiæ cumulum deesset,tertium membrum ex vndecimo ad Hebræos capite,de vltima fidelium perfectione,assuit. Post hæc præludia, quid non sibi licitum putaret? Itaque non dubitat Christum nudare,vt eius spoliis Papam suum ornet.Papa,inquit,lux venit in mundum. Os sacrilegum, tu'ne sacrosancto illo elogio, quod nō nisi in filium Dei competebat,fœti-

dum illud tuum monſtrum commendabis? Si quem eſſe Deum crederes,an non ipſe nefariæ vocis ſonitus te ſubito horrore perculiſſet, ac reddidiſſet attonitum? An ſi quis in præclara illa Synodo fuiſſet pietatis ſenſus,tanta non modò ſcripturæ profanatio, ſed in filium Dei contumelia non omnes iracundia inflammaſſet? Et adhuc ſpiritum ſanctum iactabunt præſidere,vbi redemptor noſter ita impunè illuditur? Quid enim illo honore magis Chriſto proprium?vt euangeliſta nominatim Baptiſtam, vel potius ſub eius nomine vniuerſos, mortales ipſos excludens,illi vni aſſerat. Illic autem clamat, filium Dei lucem noſtram è cœlo apparuiſſe. Eiuſmodi eſt ſentẽtia,quæ excitare pios omnes animos ad ſummam reuerentiam debeat. Excipitur autem à Synodo quaſi ludicrum aliquod dicterium. An ſatis, pro indignitate,exagitari poſſet tanta impietas?Sed bene eſt,quòd non multis verbis indigent lectores, vt eam ſuo pondere examinent. Quamobrem & reliqua omnia leuiter percurram.Cum in laudes Pauli tertii erumpit, dicas eum ex pleno fonte hauſiſſe quod profert. Tantum eſt verborum profluuium. Fortiſſimus, inquit, & optimus poſt hominum memoriam: quem gentium omnium linguæ celebrabunt:de cuius laudibus nulla
vnquàm

vnquam ætas conticeſcet. Legerat hæc apud Ciceronem. Eleganter putauit dicta eſſe, vt ſunt: modò aptè accommodentur. Sed quàm bene quadrent Paulo tertio, teſtes ſint eorum conſcientiæ, qui vel eius tyrannidi ſunt addictiſſimi. Ineptus nimium ſim, ſi ſingula encomia perſequar quibus detonandis hic nugator guttur ſuum exercet. Poſtquam mirabili Dei prouidentia conſeruatum fuiſſe dixit, vt fide, ſapientia, poteſtate ſua nos bearet: iubet venerandos patres, tripudiantium more, exclamare: Viuat ſanctiſſimus. Viuat œcumenicus. Viuat Apoſtolicus. O bone patercule, quãtò præſtaret te ſanum eſſe, quàm non mortuo ſolùm, ſed exitiali peſtiferóque monſtro occinere illud tuum, viuat. Nam quòd poſtea cœlo dignum prædicas, neſcio an intelligas quòd omnes iudicant: terra eſſe indignũ. Sed in eo vehemẽter errasti, quòd procul à cœlo, debueras ſuã illi ſtationẽ aſſignare. De reliqua laudũ cõgerie, quibus idolũ ſuũ onerat lepidus encomiaſtes, hoc tãtùm habeo quod dicã. Vetus forte prouerbium audierat: Dulcis cantilena, laus. Nõ animaduertit, quorſum ſpectaret. Itaque vt ſuauis orator videretur, totum ſe in laudes profudit. Inde tranſit ad Synodum: & ex tribus legatis vnum facit cœleſtem, Cardinalem ſci licet à monte, quem omnes truculen-

to ingenio, feris'que moribus esse norunt? secundum Christianæ politiæ seuerum exactorem, qui vtinam à suo cubiculo inciperet: tertium angelum, qui vtinam ambitionem, præcipuam carnis partem, exuisset. Tandem illi concilium est noua Ierusalem: & quid nõ? Hoc scilicet profectum est graui illa obtestatione, qua vsi fuerant legati, ne quispiam laudaretur. Verùm illud perquã facetum, quòd cum hæc omnia dicturus esset, indignationem suorum deprecatur. Nemo, inquit, vestrum mihi succenseat. Nam meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis. Immites sanè, & formidabiles esse bestias oportet, si tam blandis palpationibus irritantur. Quid enim facerent durius lacessitæ? Postea, quasi placatis illis, securus exultat. Venimus: vidimus: vicimus. Potuit hoc quidem iactare Cæsar. Sed quàm ridiculi sunt isti pæanes in vmbra vallis Tridentinæ, extra hostis conspectum? Velim enim scire, quid viderint, vt vincerent. Periculum est, ne me calumniari excipiat: cum ratio mox sequatur, apertis concilii foribus, apertas esse fores cœli. Nempe, nisi omnibus palam esset, quantum inter concilium & cœlum intersit. Sed homini deliro concedendum est, si extra metas vagatur. Proinde sibi gratulatur, restitutam esse ecclesiam, quæ iam

iam ad interitum inclinauerat, nisi noua lux Dei, & eius qui ad Deum proximè accedit, Pauli tertii oblata esset. Quid? Etiam'ne angelis? Etiam'ne prophetis, & apostolis superior est Paulus? Video quid sit. Legerat Ciceronem, quem paulò deterius imitatur, quàm hominem simia, populo Ro. sic aliquādo fuisse adulatum. Tam bellum dicterium perdere noluit. Sed interim quæ pia mens non talem blasphemiam execretur?

Quis spiritum Synodo abesse neget, quem talibus flabellis videmus excitari? Quanquam episcopulus, de sanctissimi Pauli & patrum clementia, magnificè concionatur. Prædicat enim Paulum sui oblitum, nostri memorem, nihil nisi humanum & paternum meditari. Atque hoc quidem sperabimus, adeò mansuetum esse Pauli animum, vbi ipsum sui oblitum esse, apparuerit. Fucus tamen iste aliquantò est tolerabilior, quàm crudele incitamentum rhetoris, non dico cuius (nomen enim, honoris causa, taceo) qui forte veritus, ne scribendis sanguinariis decretis parum audaces forent Tridentini, eos ad audendum hortatur: & simul atque iusserint, paratas fore carnificum manus, promittit. Ita'ne verò? vt tu, qui nescius non es, indignis modis tractari innoxios: & qui potius, si quem haberes conscientiæ sensum, caput

tuum opponere debueras, acuere ad sæui tiam non dubites,qui iam toti ardent imma ni ac beluina rabie. Adeò ne sensus omnes tuos profanauit aer Italicus,vt non cogites filium Dei,cuius agitur causa,iustum aliquã do fore iudicem? An oblitus es, quanti re gnum suum faciat? quod euangelii prædica tione continetur? An memoria non tenes, quàm seuerum se, vel imminutæ patris glo riæ vindicem denunciet? Quibus eloquen tiæ picturis horribiles illas minas delebis,qui bus aduersus perfidam simulationem ful minat?Quæ tanta amentia te excæcauit, vt calcare pedibus sacrum martyrum sangui nem non verearis?quem sibi non frustra asse rit esse preciosum.Vna denique istavox tibi horrorẽ nõ incutit?Væ qui mentiuntur,lucẽ esse tenebras. Ego verò,tua causa totus ex pauesco,dum formidabilem illam vltionem mente concipio,quæ te breui manet, nisi in viam redeas.Atque ideò tibi non parco, vt Deus parcat. Sed ita est profectò,meretri cias tandem rhetorum linguas fieri opor tet vbi semel meritoriæ esse cœperunt.Quòd si illi ad maledicẽdum sunt diserti:nos, ad re primendam eorum virulentiam, mutos esse non conuenit. Turpis enim ignauiæ esset, dum martyrum memoriã,quã,vt inter pios benedicta esset, ore suo dominus consecra

Iesa. 5.

uit,

pit; quibus possunt probris lacerant, nos dissimulando, id pati. Perfidiæ verò nimis flagitiosæ, dum æternam Dei veritatem, cuius defensio nobis tantopere commendatur, infamant, nos tacendo, velut eam prodere. Sed iam ad secundæ Sessionis decretum, tanquam ad primum fabulæ actum veniamus.

DECRETVM PVBLIcatum in Secunda Sessione sacri Concilii Tridentini, Die VII. Ianuarii. M.D. XLVI.

Acrosancta Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, in ea Præsidentibus eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, agnoscens cũ beato Iacóbo Apostolo, quòd omne datũ optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum, qui iis, qui postulant à se sapientiam, dat omnibus affluenter, &

non improperat eis, & ſimul ſciens, quòd initium ſapientiæ timor Domini: ſtatuit & decreuit omnes & ſingulos Chriſti fideles in ciuitate Tridentina congregatos, exhortandos eſſe, prout exhortatur, vt ſe à malis & peccatis hactenus commiſſis emendare, ac de cæterò in timore Domini ambulare, & deſideria carnis non perficere, orationibus inſtare, ſæpius confiteri, Euchariſtiæ ſacramentum ſumere, Eccleſias frequentare, Præcepta denique Dominica (quantumquiſque poterit) adimplere, nec non quotidie pro pace Principum Chriſtianorum, ac vnitate Eccleſiæ, priuatim orare velint. Epiſcopos verò, & quoſcunque alios in ordine Sacerdotali conſtitutos, œcumenicum Concilium in ea ciuitate celebrantes, vt aſſiduè Dei laudibus incũbere, hoſtias, laudes & preces offerre, ſacrificium Miſſæ quolibet ſaltem die Dominico (in quo Deus lucem condidit, & à mortuis reſurrexit, ac Spiritum ſanctum in diſcipulos infudit) per

age-

agere ſatagant: facientes ſicut idem Spiritus ſanctus per Apoſtolũ præcepit obſecrationes, orationes, poſtulationes gratiarum actiones, pro ſanctiſſimo D.N. Papa, pro imperatore, pro Regibus, & cæteris, qui in ſublimitate conſtituti ſunt, ac pro hominibus: vt quietam, & tranquillam vitam agamus, pace fruamur, & fidei incrementum videamus. Præterea hortatur vt ieiunent, ſaltem ſingulis ſextis feriis, in memoriam paſſionis Domini, & eleemoſynas pauperibus erogent. In Eccleſia autem cathedrali, ſingulis quintis feriis celebretur Miſſa de Spiritu ſancto, cum lætaniis, & aliis orationibus ad hoc inſtitutis. In aliis verò Eccleſiis, eadem die dicantur, ad minus Lætaniæ, & orationes. Tempore autem, quo ſacra peraguntur, colloquutiones, & confabulationes non fiant: ſed ore & animo celebranti, adſiſtatur.

Et quoniam oportet Epiſcopos eſſe irreprehenſibiles, ſobrios, caſtos, domui ſuæ benè præpoſitos: hortatur

etiã,vt ante omnia,quilibet in mensã, seruet sobrietatem, moderationémque ciborum. Demũm quum in eo loco sæpe ociosi sermones oriri soleant: vt in ipsorum Episcoporum mensis, diuinarũ Scripturarum lectio admisceatur: familiares verò suos vnusquisque instruat & erudiat, ne sint rixosi, vinosi, impudici, cupidi, elati blasphemi, & voluptatum amatores: vitia demũm fugiant, & virtutes amplectantur, & in vestitu & cultu, & omnibus actibus, honestatem præ se ferant, sicut decet ministros Dei.

Ad hæc cum huius sacrosancti Concilii præcipua cura, solicitudo, & intentio sit, vt propulsatis hæresum tenebris (quæ per tot annos operuerunt terram) catholicæ veritatis lux (Iesu Christo, qui vera lux est annuente) candor, puritásque refulgeat, & ea quæ reformatione egent, reformentur: ipsa Synodus hortatur, omnes catholicos hîc congregatos, & congregandos, atque eos præsertim, qui sacrarũ literarũ pe-

ri-

ritiá habẽt,vt ſedula meditatione dili gẽter ſecũ ipſi cogitẽt quibus potiſſimũ vijs & modis, ipſius Synodi intentio dirigi,& optatum effectum ſortiri poſ ſit:quò maturiùs,& conſultiùs damna ri damnanda,& probãda probari que-ant: vt per totum orbem omnes vno ore,& eadem fidei confeſſione glorificent Deum, & Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

In ſententiis verò dicendis, iuxta Toletani Cõcilii ſtatutũ, in loco bene dictionis conſidentibus dominis ſacer dotibus nullus debeat,aut immodeſtis vocibus perſtrepere, aut tumultibus perturbare:nullis etiam falſis,uaní ſue aut obſtinatis diſceptationibus contendere.Sed quicquid dicatur, mitiſſima verborum prolatione temperetur: vt nec audientes offendantur,nec recti judicii acies perturbato animo infle-ctatur.

Inſuper, ipſa ſacra Synodus ſtatuit,ac decreuit,quòd ſi forte contigerit aliquos debito in loco non reſidere,& ſen

tentiã etiam ſub verbo placet profer re, congregationibus intereſſe, & alios quoſcunque actus facere, Concilio durante: nulli propterea præiudicium generetur, nullique nouum ius acquiratur.

IN DECRETVM SEcundæ ſeſſionis.

Via honorabile eſſe concilii nomen ſciunt: commendationem inde ſibi accerſunt apud bonos viros, quibus ſunt ignoti. Nam dum intumeſcunt iſtæ ampullæ ſacro ſancta, œcumenica, & vniuerſalis Synodus, in ſpiritu ſancto legitime congregata: perſtringunt ſimplicium oculos. Verum, vt Chriſtianæ modeſtiæ eſt, eccleſiæ authoritatem vereri: ita & prudentiæ eſt, circumſpicere, ne fallaci prætextu nobis ſathan illudat. Quanquã hîc nõ tã exacta prudẽtia opus eſt. Neque enim, vel à præſtigiis vel ab occultiore aliquo aſtu nobis cauẽdum eſt. Tãtum aperiamus oculos, & perſpiciemus nihil eſſe, quod tam ſplendidis titulis obtendunt. Cum publicarent hoc decretum, viginti forte epiſcopi ſedebant. En cur vniuerſalem Synodum ſe

appellēt: nec eo cōtenti, quò magis terreant ignaros, nomēGræcū vſurpāt, quaſi vox ignotā vim habitura ſit magicæ incantationis. Sed quid tamen valet œcumenica Synodus? Per inde ac ſi quis dicat, vndique Tridentum confluxiſſe epiſcopos, quaquauerſum habitatur orbis. At ſi prouincialis foret Synodus, deberet eos pudere ſuæ paucitatis. Vnde autem, aut quo iure ſacroſanctam hanc Synodum cenſebimus? Quouſque tandem ſibi ducent cum pueris eſſe negocium? vt crepitaculis riſu dignis maieſtatem ſibi concilient. In ſpiritu ſancto ritè ſe eſſe congregatos, vnde nobis fidem facient? niſi forte ex bullari indictione. Quaſi verò ſemper faſcinatas hoc ſtupore teneant hominum mentes, ſpiritum ſanctum è cœlis elici, Papæ nutu. Quo tempore habita ſunt concilia, quibus ipſi primarium honorem deferre coguntur, nulla penes Ro. epiſcopum indictionis erat poteſtas. Sed eum Imperator cum reliquis, ſuo edicto conuenire iubebat. Hoc fuiſſe obſeruatum, non in quatuor ſolum magnis conciliis, quæ vocant, ſed etiam in plurimis aliis, vetuſta acta, quæ adhuc ſuperſunt, & omnes hiſtoriæ teſtantur. Ac ne cauſentur indictionē fuiſſe parum legitimam, id Leonis epiſtolis refellitur, quibus ſuppliciter petit à Theodoſio, valentiniano, & Marciano. A A A vt, pro Im

peratoria potestate, locum, & diem episcopis edicant. Idem & Gregorius aliquanto post à Mauricio petiit.

Verum tres sedis Apostolicæ Legati spiritum sanctum forsan attulerunt. Si ita est, non fuit synodus Nicena rite cōgregata: quæ Romanæ Ecclesiæ legatos in quartum locum reiecit. Quid de Aquileiensi dicendum? quæ cum in Italia celebraretur, essetque vniuersalis: nullam facit Ro. episcopi mentionem. Si non est rite constitutus ordo, nisi præsideant Papæ legati: quid respondebunt Aphricani, qui duobus Bonifacii legatis Philippo, & Asello postremum locum assignarunt, quod presbyteri tantum essent, non ex ordine episcopali? Nunc Romanæ Ecclesiæ diaconus, modo rubro pileo sit insignis, altus eminebit super omnium episcoporum capita. Tametsi, quem quisque inter eos gradum obtineat, mea nihil refert: nec ea de causa illis molestus ero. Quin facile patiar mitras à galeris vinci: modo ne spiritū sanctū laruis nuper à se cōpositis alligēt: vt vbicūq cōspectus fuerit purpuræ fulgor, Synodus sit rite cōgregata. Et tamē, si hāc nobis legē imponunt: cur synodus Basiliēsis legitima, illorum iudicio, nō habetur? Quis ferat tantā impudentiam, vt spiritum emittat homo, & quoties libuerit reuocet? Proinde vt vero argumento persuadeant,

ant,ſpiritumDei ſuum eſſe præſidẽ:imprimis probent neceſſe eſt, Chriſti nomine & auſpiciis,ſe eſſe congregatos.

Atqui longè ſecus eſſe, acta clamitant. Nam ſimul ac buccas ita inflarunt, primùm nihil dignum proferunt tanto hiatu: deinde primo ſtatim ingreſſu,quod ſibi videntur habere optimum,ex craſſiſſima ſuperſtitionum fece hauriunt. Ac de priore quidem parte, quàm flaccidi ſint & emortui, omni'que ſpiritus energia vacui in primo ſuo decreto, lectoribus iudicium relinquam: quia nemo eſt mediocri intelligentia præditus,qui non per ſe animaduertat. Secundam attigiſſe, ſufficiet:quia ex breui indicatura iudicium facere promptum erit.Epiſcopos,& ſacerdotes concilium celebrãtes,hoc eſt,ſeipſos,hortantur, ad peragendum, quolibet ſaltem dominico die,miſſæ ſacrificium. En præclaræ reformationis initia. Clamamus, miſſale ſacrificium nihil aliud eſſe,quàm impiam cœnæ Dominicæ profationem.Idque ex claris Domini verbis planum facimus.Neque enim ſacrificandi partes nobis iniungit in ſacra cœna inſtituenda:ſed ad participandum, quod ipſe vnus & ſemel obtulit ſacrificium, nos inuitat: diſtributionem fieri præcipit:vtroque ſymbolo communicare omnes pariter,iubet. Neque enim obſcura ſuntverba:Accipite:diſtribuite

inter vos:bibite ex hoc calice omnes. Quid simile inter eiusmodi actionem, quæ Domini mandato respondet,& papalem missam?vbi se Christum Patri offerre fingunt, ad expianda suo sacrificio mundi peccata:neque id solùm, sed etiam ad impetrandam mortuis redemptionem. vbi nulla fit ad participationem inuitatio, sed potius vnus se à toto grege separat: quòd si quis fortè accedit,à dimidia parte arcetur. Olim cum minor esset populi frequentia, dicebat Chrysostomus:frustra ergo adstamus ad altare. Dicebat hoc,qui iam tamen assueuerat multis corruptelis.Quid dicturus est Dominus, non corrupta modò,sed euersa prorsus sua institutione?Eant igitur: & magis magis'que suo sacrilegio iramDei iam plus satis concitatam rursus de integro inflamment.Secundò hortantur,vt singulis saltem feriis sextis, in passionis &c. memoriam. Hoccine est, quod

Gal.4. de obseruatione dierum docet Paulus?Hocci-

Col.2. ne est quod de ciborum delectu admonet, eadem ad Colossenses epistola? ἐθελοθρησκείαν esse,hoc est, commentitium Dei cultum,qui vtcunque speciem habeat sapientiæ, quia tamen pendet ex hominum placitis,vnà cum cibis ipsis euanescit,qui vsu ipso pereunt. Vbi, quæso legerunt, Dominum talem commendasse mortis suæ memoriam? Quin potius mori-

moriendo,quidquid tale eſt,abrogauit. Quid ergo de præparationibus iſtis dicendum, quibus ſpiritum ſanctum elicere de cœlo volunt? niſi fatuas eſſe ſuperſtitiones, de quibus ad focum ſedētes cum lana & colu aniculæ fabulantur. His demum adiungunt litanias: hoc eſt, centones ex totidem blaſphemiis conſutos, quot verbis. Quo enim colore excuſabunt, quòd cum de Chriſti interceſſione illic altum ſit ſilentium, aduocatorum ſibi centurias, ex quibus volunt mortuis, deligunt? Quid hoc vel cū ſcripturæ doctrina, vel cum veteribus piorum inſtitutis ſimile habet? vt prætęrito vno Dei & hominum mediatore, nominatim enumerent, quos ſibi finxerunt, pro ſuo arbitrio: & tandem vniuerſum ſanctorum chorum, quaſi vno faſciculo colligatum inuocent? Vt diſcedere ſibi permittant à pura euangelii doctrina: certè quo tempore eò vſque inualuerat ſuperſtitio, vt rectam lineam tenere non poſſent ſancti paſtores: diſertis tamen verbis prohibitum fuit in concilio Carthaginenſi, ne ſancti ad altare inuocarentur: & ne hanc vocem proferrent ſacerdotes: Sancte Petre, vel Paule ora pro nobis. Qualis nunc ab his ſperanda reformatio, qui à corrupti ſeculi vitiis tantopere in peius degenerant?

PRIMVM DECRETVM publicatum in tertia Sessione Tridentini Synodi, die Iouis, IIII. Februarii. M. D. XLVI.

N Nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Hæc sacrosancta Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus in spiritu sancto legitimè congregata, in ea præsidentibus eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis: magnitudinem rerum tractandarum consyderans, præsertim earum, quæ duobus illis capitibus de extirpandis hæresibus, & moribus reformandis continentur, quorum causa præcipuè est congregata. Agnoscens autem, cum Apostolo, non esse sibi colluctationem aduersus carnem & sanguinē, sed aduersus spirituales nequitias in cœlestibus: cum eodem omnes & singulos imprimis hortatur, vt confortentur

tentur in Domino,& in potentia virtu tis eius, in omnibus ſcutum fidei, in quo poſſint omnia tela nequiſſimi ignea extinguere,atque galeam ſpei ſa lutis accipiant, cum gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei. Itaque vt hæc pia eius ſolicitudo principiũ, & progreſ ſum ſuum per Dei gratiam habeat:an- te omnia ſtatuit & decreuit,præmitten dam eſſe confeſſionem fidei, patrum exempla in hoc ſequuta,qui ſacratiori bus Conciliis hoc ſcutum contra om- nes hæreſes in principio ſuarum actio num apponere conſueuere: quo ſolo aliquando,& infideles ad fidem traxe- runt,Hæreticos expugnarunt,& fideles confirmarunt. Quare Symbolum fidei, quo ſancta Romana Eccleſia vtitur,tan quam principium illud,in quo omnes, qui fidem Chriſti profitentur, nec non conueniunt,ac fundamentum firmum, & vnicum, contra quod portæ inferi, nunquam præualebunt,&totidem ver- bis,quibus in omnibus Eccleſiis legi- tur: exprimendum eſſe cenſuit, quod

quidem eiusmodi est:

CREDO in vnum Deum Patrem omnipotentem, Factorem cœli, & terræ, visibilium omnium, & inuisibilium. Et in vnum dominum Iesum Christum filium Dei vnigenitum, & ex Patre natum ante omnia secula, Deum de Deo, Lumen de lumine, Deum verum, de Deo vero, Genitum non factũ, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis: & incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria virgine. Et Homo factus est, Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est, & resurrexit tertia die, secundum Scripturas, & ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris, Et iterum vẽturus est cum gloria iudicare viuos, & mortuos: cuius Regni non erit finis. Et in spiritum sanctum Dominum, & viuificantem, qui ex Patre, Filióque procedit, qui cum Patre. & Filio, simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per

Pro-

Prophetas. Et vnam sanctam catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor vnum Baptisma, in remissionem peccatorum, & expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi seculi, Amen.

Eadem Sacrosancta œcumenica, & generalis Tridẽtina Synodus, in spiritu sãcto legitimè cõgregata, in ea præsidẽtibus eisdem tribus Apostolicæ sedis Legatis, intelligens multos Prælatos, ex diuersis partibus accinctos esse itineri, nonnullos etiam in via esse, quò huc veniant: cogitánsque omnia ab ipsa sacra Synodo decernenda, eò maioris apud omnes existimationis, & honoris videri posse, quò maiori fuerint, & pleniori patrum Concilio, & præsentia sancita, & corroborata: statuit, & decreuit futuram Sessionem, post præsentem celebrandam esse die Iouis, quæ subsequetur Dominicam Letare proximè futuram. Interim tamen, non differri discussionem, & examinationem eorum, quæ ipsi Synodo discutienda & examinanda videbuntur.

IN DECRETVM TERtiæ ſeſſionis.

ICAS, altum neſcio quid velle excudere venerandos patres, cum de ſpirituali armatura ex Paulo concionantur. Sed ex monte inflato, præter inanẽ fumum, nihil tãdẽ prodit, quod ſaltem præſenti neceſſitati ſeruiat. Nam fidei cõfeſſioni duntaxat ſubſcribunt, quæ in templis canitur. Initio Ianuarii primum decretum publicauerant. Huius ſecundi publicationem differunt in Februarium. Quid tam longa conſultatione opus fuit in re liquida? An verò menſis vnius fuit hæc inquiſitio? Valde ſedulos, & laborioſos in rebus arduis eſſe oportet, qui, vbi nihil eſt negocii, tandiu occupantur. Ergo quaſi non fruſtra tempus conſumpſerint, vbi dies aduenit, cõſedere duces, & vulgi ſtante corona, alta voce pronunciant ſe credere, de quo nihil eſſe cõtrouerſiæ, ſciebant omnes. Hoc dicent ex ritu, inſtituto'que veteri fuiſſe factum. Atqui an nullius difficultatis ceremoniola menſem integrum requirebat? Nimis certè puerilis eſt hic fucus, dum ſedẽt ad nihil dicendum, quò probent, ſe non fuiſſe ocioſos. Sed qua grauitate pronunciant? Symbolum, iniquiunt, profitemur nos credere, vt eſt in Miſſali. Vt eorum ineptias

non

non exagitem:mirum,nisi eos sponte sui pudeat. Quòd multos prælatos putabant ex variis partibus accinctos esse itineri,eos fefellit opinio. Nam ad extremum vix ad quadraginta fuerunt collecti. Quare illam existimationem,quam sperabant ex magno numero, perdiderunt. Tametsi,mea opinione,sibi sunt iniurii,dum paucitati suæ detrahunt. Nam tanti apud me est ipsorum authoritas: vt si quingentos præterea haberent sui similes,ne minimum quidem momentum accessurum sit ad pondus.

PRIMVM DECRETVM IIII.Sessionis,VIII. Aprilis, 1546. celebratæ Concilii Tridentini.

SACROSACTA œcumenica,& generalis Tridentina Synodus, in spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis; hoc sibi perpetuò antè oculos proponens, vt sublatis erroribus, puritas ipsa Euangelii,in Ecclesia conseruetur, quod promissum ante per Pro

phetas, in Scripituris sāctis Dominus noſter Ieſus Chriſtus Dei Filius proprio ore, primùm promulgauit, deinde per ſuos Apoſtolos, tanquam fontem omnis, & ſalutaris, veritatis, & morum diſciplinæ, õni creaturæ prædicari iuſſit. Perſpiciénsque hanc veritatem, & diſci plinam contineri in Libris ſcriptis, & ſine ſcripto traditionibus, quæ ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis Spiritu ſācto dictāte quaſi per manus traditæ, ad nos, vſque peruenerunt, Orthodoxorũ patrũ exempla ſequuta, omnes Libros, tam vete ris, quàm noui Teſtamenti, quum vtriuſque vnus Deus ſit author, nec non traditiones ipſas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquàm, vel ore tenus à Chriſto, vel à Spiritu ſancto dicta tas, & continua ſucceſſione in Eccleſia Catholica cónſeruatas, pari pietatis af fectu, ac reuerentia ſuſcipit, & veneratur. Sacrorum verò Librorum indicem, huic Decreto aſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit,

qui

qui'nam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiantur. Sunt verò infra ſcripti, Teſtamenti veteris, quinque Moſis, id eſt, Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Ioſueh, Iudicum, Ruth, Quatuor Regum, duo Paralipomenō, Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Neemias, Thobias, Iudith, Heſter, Iob, Pſalterium Dauidicum, centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Eſaias, Hieremias, cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetæ minores, id eſt Oſeas, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Naū, Habacuh, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias, duo Machabeorū, primus & ſecundus, Teſtamenti noui, quatuor Euangelia, ſecundum Mattheum, Marcum, Lucam, Ioannem, Actus Apoſtorum à Luca Euangeliſta conſcripti, Quatuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galathas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſaloni-

censes duæ, ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos, Petri Apostoli duæ, Ioannis Apostoli tres, Iacóbi Apostoli vna, Iudæ Apostoli vna, & Apocalypsis Ioãnis Apostoli. Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueuerunt, & in veteri vulgata latina æditione habentur pro sacris, & Canonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciens, & prudẽs contempserit, Anathema sit. Omnes itaque intelligant, quo ordine, & via ipsa Synodus post iactũ fidei cõfessionis fundamentum, sit progressura, & quibus potissimum testimoniis, ac præsidiis in confirmandis dogmatibus, & instaurãdis in Ecclesia moribus sit vsura.

Secundum Decretum eiusdem quartæ Sessionis.

INSVPER eadem sacrosancta Synodus, considerans non parum vtilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus Latinis æditionibus quæ circumferan-

cũferuntur ſacrorum Librorum, quænam pro authentica habenda ſit, innoteſcat: ſtatuit, & declarat, vt hæc ipſa vetus, & vulgata æditio, que longo tot ſeculorum vſu in ipſa Eccleſia probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus, & expoſitionibus, pro authentica habeatur, & quod nemo illam reiicere quouis prætextu audeat, vel præſumat.

Præterea ad coercenda petulantia ingenia, decernit, vt nemo ſuæ prudentiæ innixus, in rebus fidei, & morum, ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, ſacram ſcripturam, ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum, quem tenuit & tenet ſancta Mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de vero ſenſu, & interpretatione Scripturarum ſanctarum, aut etiam contra vnanimem cõſenſum patrum ipſam Scripturam ſacram interpretari audeat, etiam ſi eiuſmodi interpretationes nullo vnquàm tempore in lucem ædendæ forent. Qui contrauenerint per ordina-

rios declarentur,& pœnis à Iure ſtatu-
tis puniantur.

Sed & impreſſoribus modum in hac parte, vt par eſt, imponere volens, qui iam ſine modo hoc eſt putantes ſibi licere, quicquid libet, ſine licentia superiorũ Eccleſiaſticorum, ipſos ſacræ Scripturæ libros, & in ſuper ãnotationes, & expoſitiones quorumlibet indifferenter, ſæpe tacito, ſæpe etiam ementito prælo, & (quod grauius eſt) ſine nomine authoris imprimũt: Alibi etiã impreſſos libros, huiuſmodi temere venales habẽt: decernit & ſtatuit vt poſt hac ſacra ſcriptura, potiſſimum verò hæc ipſa vetus, & vulgata æditio quàm emendatiſſimè imprimatur. Nulli'que liceat imprimere, vel imprimi facere, quoſuis Libros de rebus ſacris ſine nomine authoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi primùm examinati, probati'que fuerint ab ordinario, ſub pœna anathematis, & pecuniæ, in Canone Concilii nouiſſimi Leteranenſis appoſita. Et ſi regu

lares fuerint vltra examinationem, & probationem huiusmodi, licentiam quoque à suis superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris, iuxta formam suarum ordinationum.

Qui autem scripto eos communicant, vel euulgant, nisi antea examinati, probati'que fuerint, eisdē pœnis subiaceant, quibus Impressores, & qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint authorem, pro authoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, atque ideo in frōte libri, vel scripti, vel impressi autenticè appareat. Itaque totum, hoc est probatio, & examē gratis fiat: vt probāda probētur, & reprobētur improbāda.

Post hæc temeritatem illam reprimere volens, qua ad prophana quæque conuertuntur, & torquentur verba, & sētētiæ sacræ Scripturæ ad scurrilia, scilicet fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones impias, & diabolicas incantationes, & diuinationes, sortes, Libellos etiam famosos:

mandat, & præcipit ad tollendam huiusmodi irreuerētiam, & cōtemptum, & ne de cæterò quisquam, quomodolibet verba Scripturæ sacræ ad hæc, & similia audeat vsurpare, vt omnes huius generis homines, temeratores & violatores verbi Dei, iuris & arbitrii pœnis per Episcopos coerceātur.

Item hæc sacrosancta Synodus statuit, & decreuit, proximam futuram Sessionem tenendam, & celebrandam esse feria quinta, post sacratissimum festum Pentecostes.

IN QVARTAM SESsionem.

Etus est prouerbium: Romani sedēdo vincunt. Hac fiducia, degeneres isti ac spurii romanæ sedis, hoc est magnæ meretricis filii, ad vincēdum se composuerunt, indicta tertia Sessione. Quid enim prohibet, quominus, erecto trophæo, voti compotes abeant: si illis cōceditur quod vno decreto complexi sunt? Quatuor autem sunt capita. Primò definiunt, in doctrina non solis scripturis standum esse,

esse, sed traditis etiã per manus placitis. Deinde, in conficiendo scripturæ catalogo, eadem libros omnes creta notant: & apocriphos vetant ex aliorum ordine submoueri. Tertiò, repudiatis aliis quibuscunque interpretationibus, vulgatam solam retinent, ac iubent esse authenticam. Postremò, sibi in locis omnibus vel obscuris, vel dubiis, ius interpretationis vindicant, absque prouocatione. Quatuor istis constitutis: quis neget esse debellatum? Itaque superuacuæ magis ostentationis causa postea disputarunt, quã quòd ita necesse foret. Quidquid enim protulerint, si nulla scripturæ authoritate fultum erit, inter traditiones numerabitur: quas nihilominus fidei habere volunt, quàm legem & prophetas. Quid verò iam licebit improbare? cum nullum sit tam crassum aut anile delyrium, quod non hoc prætextu defendant. Imo nulla est tam prodigiosa superstitio, cui non hunc veluti Aiacis clypeum applicent, quo muniatur. Adde, quòd sibi noua suffragia comparant, cum libros apocriphos authoritate dignantur. Ex secundo Machabeorum & purgatorium probabitur, & sanctorum intercessio. Ex Tobia satisfactiones, exorcismi: & quid non? Ab ecclesiastico nõ pauca mutuabuntur. Vnde enim fecẽ melius haurirent? Quanquàm non is sum, qui

lectionē horū librorum velim prorsus impro bare. Sed fidē illis tribuere, quæ hactenus nū quā habita fuit, quorsum attinebat: nisi vt ad colorādos suos errores adulterino fuco vterē tur? Verùm quia sæpe ex Hebraica aut Græca veritate refellitur istorum inscitia in citādis scripturis, & temeritas cohibetur, adeóque re tunditur Thrasonica iactantia: huic quoque modo ingeniosè occurrūt, dum statuunt, vt so la ad fidē valeat vulgata trāslatio. Eant nunc qui multū operæ, tēporis'que cōsumpserūt in linguarū studio, vt genuinū scripturæ sensum ex fontibus ipsis peterēt. Saltē'ne posthac Ro manēsibus molesti sint, hoc decreto abundè prouisum est. Non'ne hoc est Græciā, totum-que Orientē subigere? Vnum adhuc deerat. Sēper enim emergunt homines morosi, qui-bus satisfieri aliter nequit, nisi scripturis pro-betur, quod vertitur in quæstione. Sunt alii ni mium perspicaces, qui etiā in vulgata trāslati one arma reperiūt, quibus ad lacessendum pa patum instruātur. Ne quid inde accipiāt dāni, optimum remedium excogitāt, dum sibi legi timā adiudicāt scripturæ interpretationem. Quis iam male prouidos existimet? qui vno capite huc perueniunt, vt quiduis habeāt ex scriptura probatū: & nullo scripturæ testimo nio quātumuis cōtrario vrgeātur. Nā si cōfes sio probāda est: in prōptu erit illud: Ostendi-

te

te vos ſacerdotibus. Si quæratur, an ad mortuorum interceſſioné cõfugiẽdum ſit: ſtatim illud occurret: Ad aliqué ſanctorum cõuertere. Ité: Pro hac orabit ad te omnis ſanctus. Nec purgatorium deſtituetur certo fundaméto: quia ſcriptum eſt: Nõ exibit inde, donec ſoluerit vltimũ quadrãté. Denique licebit quidlibet ex quolibet facere. Cum antehac eiuſmodi teſtimonia proferebãt, iã erant pueris quoque ipſis ridiculi. Nunc ius authenticæ interpretationis ſcrupulum omnem, ſi illis creditur, eximet. Quod autem tam clarum, aut firmum teſtimonium illis contra obiicietur, quod non eludent? Impune enim qualicunque cauillo ſe expedient. Aduerſus contrarias rationes hîc oppoſitus erit murus aheneus: Tu quis es, qui eccleſiæ interpretationi obſtrepis? Hoc ſcilicet eſt, quod vulgari prouerbio inter ſe prædicant: Scripturam eſſe naſum cæreum: quia conuerti poſſit in omnes formas. Si eiuſmodi poſtulata Mathematicis darẽtur: non modò ex cubito palmum facerẽt: ſed ſtadium euincerent cubito breuius, donec miſcerent cœlum terræ.

Quid ergo cum hac victrice, & iam quaſi triumphali Seſſiòne nobis agendum eſt? Nempe, vt ſtando diſcutiamus iſtos fumos. Quòd ad traditiones attinet: ſcio illarum non raram fieri mentionem à vetuſtis ſcriptoribus: ſed non eo conſilio, vt fides

nostra extra scripturas excurrat, in quibus ipsam perpetuò includunt. Ritus tantum quosdam Apostolis referunt acceptos: quorum pars ab illis videtur habere originem: pars autem illis authoribus indigna est. Et tamen omnes quos attingunt, & numero pauci sunt, & genere tolerabiles. Nunc verò quidquid Romanensibus libuerit obtrudere, id ex Apostolorum traditione fluxisse, credi volunt. Adeóque nihil habent frontis, vt quæ non ita pridem inter ignorantiæ tenebras obrepserunt, in illum ordinem, sublato discrimine, referãt. Ergo, vt illis demus, instituta quædam posteris Apostolos domini per manus tradidisse, quæ scriptis nũquam mãdauerint, primùm hoc nihil ad fidei doctrinã: vt apiculum vnum inde eliciant. Sed tantùm ad externos ritus, vel decoro, vel disciplinæ seruientes: deinde probare necesse habebunt, traditionem esse apostolicam, quancunque hoc titulo commendabunt. Proinde non est quòd putent, hoc sibi quidquam suffragari, vel ad tyrãnidem legum suarum stabiliendã, quibus conscientias miserè excarnificant, vel ad suas superstitiones obtegendas, quas consarcinatas esse ex vitiosis omnium seculorum gentium'que ritibus, constat. Præcipuè verò repudiandũ illud, quod doctrinæ certitudinẽ ex iis, quæ vocãt ἄγραφα, nõ minus quàm ex scri-

ſcripturis pendere volunt. Tenendum enim ſemper eſt illud Auguſtini: Fidem ex ſcripturis conceptam eſſe. Libro de Ciui. Dei 19. c. 18.

De libris omnibus in Canone promiſcue receptis, non dicam aliud, niſi præter eccleſiæ veteris conſenſum id fieri. Scitur enim quid Hieronymus ex communi maiorum ſententia referat. Et Ruffinus etiam, tanquam de re minime controuerſa, cum Hieronymo pronunciat, Eccleſiaſticum, Sapientiam Solomonis, Tobiã, Iudith, & Machabæorum hiſtoriam, libros nõ canonicos à patribus, ſed eccleſiaſticos fuiſſe vocatos, qui ad populum quidem legerentur, ſed ad fidem dogmatum faciendam non valerent. Nec me tamen latet, idem quod nunc Tridentini patres ſtatuunt, in concilio Carthaginenſi tertio haberi. Quod Auguſtinus quoque in libro de doctrina Chriſtiana ſecutus eſt. Sed cum variis locis teſtetur Auguſtinus, non idem, ſua ætate ſenſiſſe omnes: relinquatur id ſane in medio. Quòd ſi argumentis ex reipſa ſumptis pugnandum ſit: præter phraſin ipſam, multa oſtendent, debere inferiore loco ſubſidere, quæ Tridentini patres in altum extollunt. Vt alia omittam, quiſquis Machabæorum ſcripſit hiſtoriã, in fine optat, vt bene & congruenter ſcripſerit. Sin minus: veniam deprecatur. Quantum, obſe-

cro, à spiritussancti maiestate aliena est hæc confessio?

In translationibus, præter vnam vulgatam damnandis, vt crassior est inscitia: ita magis barbarum edictum. Sacra Dei oracula Moïses & prophetæ lingua Hebraica, Apostoli Græca prodiderunt. Ne quis mundi angulus expers esset tanti thesauri, accessit etiam donum interpretationis. Factum est, nescio quibus modis, certè nec iudicio, nec recto delectu: vt ex interpretationibus diuersis vna obtinuerit inter indoctos, saltem qui nulla linguarum notitia instructi, qualecunque ignorantiæ suæ subsidium quærebant. Porrò qui linguas tenent, hanc interpretationem deprehendunt infinitis erratis scatere: id'que apertissimis demonstrationibus planum faciunt. Patres decernunt ex aduerso, etiamsi ex fonte ipso purum liquorem proferant, etiamsi ex certa veritate falsum coarguant, minimè esse audiẽdos. Nemo vnquam sensu communi præditus, hoc bono priuare ausus est ecclesiam Dei. Veteres, quamuis linguarũ cognitione, ac præsertim Hebraicæ, destituerentur, ingenuè tamen semper agnoscũt, nihil esse melius, quã ipsam cõsulere, vt inde verus germanus'que sensus hauriatur. Vltra progrediar. Nemo est mediocri ingenio, qui vulgatam translationem

cum

cum aliquot aliis conferendo, non facile videat, multa fœliciter in his esse restituta, quæ perperam in illa habebantur. Hîc nos Synodus cogit ad perspicuam lucem cæcutire, vt sponte erremus. Quis putasset tam fore amentes, vt bonorum iudicia tam securè contemnerent, nec dubitarent omnibus se inuisos ac detestabiles reddere? Qui sciebant eos nihil vtile meditari, sic tamen persuasi erant: vt fucum aliquem mundo facerent, negocium cudendæ nouæ traslationis iuratis sibi hominibus daturos. Atqui non fraudulenter agunt. Vitiosissima transiatione nō modò contentos esse nos iubent: sed eam, non aliter ac cœlitus delapsam, volunt adorari: & cum omnibus conspicuæ sint mendæ, quidquam desiderari prohibent. En à quorum arbitrio ecclesiæ instauratio pendeat. Locos perperam insulséque redditos notare, quàm longi esset operis? Adeò nulla est integra pagina: vt vix tres sint continui versus, non insigni aliquo errore fadati. Sufficiat in specimen vnus psalmorum liber: cuius pauca exempla obiter attingam: magis vt, proposito tenui gustu, inuitē lectores ad cognoscendum, quàm vt eos doceam. Psalmo secundo præclara est exhortatio: Osculamini filium. Pro qua vetus translatio habet: Apprehendite disciplinam. Nihil simile,

Illud cumverum esse constet:hoc cur potius authenticum habebitur? Vulgaris interpres
Psal.4. habet: Filii hominum vsquequo graui corde? Cum verba Hebraica nihil simile contineant: sed, Vsquequo gloria mea ad ignominiam? Vbi Dauid conqueritur succum suum
psal.32. conuersum fuisse in siccitates æstiuas: interpres supposuit: Conuersus sum in ærumna mea, dum cõfigitur spina. Item altero versu: In lupato & freno ora eorum, ad coercẽdum ne accedãt ad te. Interpres verò sic: In chamo & freno maxillas eorum cõstringe, qui nõ approximant ad te. Et quid intelligemus per lumbos impletos illusionibus? quod legitur, Psa. 38. Quanquã imprudẽter facio, qui syluã immensam ingrediar. Proinde ad vnicum Psalmum me recipiam. Is erit sexagesimus octauus. Vbi Dauid inter alias Dei laudes hanc quoquè recenset, quòd vnicos habitare faciat in domo: hoc est, orbos & solitarios ditet familia. Interpres verò supponit, vnius moris. Sequitur: Rebelles autem in siticuloso loco. Pro quo interpres: Similiter eos qui exasperant: qui habitant in sepulchris. Postea vbi sensus optimè fluit in verbis Dauidis, interpres ænigmata inuoluit, vnde se nullus Oedipus expediat. Sic loquitur Dauid: Reges exercituum fugerũt, fugerunt: & habitatrices domus diuiserunt spolia: hoc

est,

eſt,mulieres quæ domi quieſcebant. Interpres verò: Rex virtutum dilecti dilecti: & ſpeciei domus diuidere ſpolia. Paulò poſt: Et ſi dormiſtis inter medias ollas. Interpres vertit,medios cleros.Suſpicari mõtes coagulatos poſuit,pro inuidere montibus opimis. Vbi habet Hebraica veritas: Etiam defectores:vt inhabitet Dominus Deus: interpres mutat:Etiam non credentes inhabitare Dominum Deum. Item, cum ita ſit ad verbum: Reducam ex Baſam, reducam ex profundis maris: interpres ex aduerſo: Ex Baſam conuertam; conuertam in profundum maris. Item, Ibi paruulus Beniamin dominator eorum. Interpres neſcio quid cogitans:In mentis exceſſu. Dimidiam Pſalmi partem,aut paulò plus recenſui.Quæ tamen monſtra hîc agnoſcunt lectores? Quanquam, vt verum fatear, danda eſt venia latino interpreti,qui græcam tranſlationem,qua potuit diligentia,expreſſit. Iſtos verò aſinos quis ferat, dum interpretationis donum eripiunt eccleſiæ:& hoc tanquam luto oppoſito,aditum præcludunt,ne ad purã Dauidis intelligentiã accedat? Adde,quòd nõ ignorantiã modò lapſus'que interpretum præferunt veræ aliorum cognitioni:ſed nulla erit tam craſſa hallucinatio, quæ non diuini oraculi vim habeat.Quale exemplum pſal

mo .132. extat. Nam cum illic Dominus victum se populi sui benedicturum promittat: sacrificulus quispiam lusciosus duas literas coniunctim legens, c. & t. putauit scriptum esse vidum. Quia autem vox erat nullius significationis, interposita litera induxit nouam lectionem, quæ in toto papatu regnat. Nullum enim est Italiæ, Galliæ, Hispaniæ, Germaniæ templum, vbi non magno clamore reboent: Viduam eius benedicens benedicam. Et tam sunt vel attenti, vel perspicaces, vt nemo tam ridiculam corruptelam animaduerterit. Sed nihil mirum, si erepta nobis panis voce, nomen viduitatis inducant: cum in hoc sint toti, vt animas pane cœlestis vitæ crudeliter viduent. Quid? Vulgatam noui testamenti versionem authenticam facere, an eos non pudet? cum in omnium manibus versentur Vallæ, Fabri, & Erasmi scripta, quæ innumeros in ea locos vitiatos digito vel pueris demonstrant. Primo ad Ro. capite intrepres Christum nominat prædestinatum Dei filium. Laborant in ista voce explicanda, qui Græcam linguam non tenent: quia propriè, quæ nondum sunt, ea dicimus prædestinari. Porrò Christus filius est æternus Dei. At verò in Græca voce nihil est difficultatis, quæ declaratum significat. Vnum exemplum produxi. In reliquis

quis superuacuus esset labor. Summa sit: non aliter ratum hoc fore edictum, nisi efficiant Tridentini patres, vt mundus, apertis oculis, oblatam sibi lucem non cernat.

Venio ad ius interpretandi quod sibi arrogant, quoties de sensu dubitatur. Suum, inquam, esse aiunt, de scripturæ sensu dare responsa, quibus acquiescere oporteat. Nam quidquid ecclesiæ deferunt, sibi deferunt ipsis. Equidem fateor, sicuti non priuato hominum arbitrio allata est scriptura: ita indignum esse, vt ad priuatum cuiusque sensum trahatur. Quinetiam si de obscuro loco ambigatur, quo'nam sensu accipi debeat: non alia via meliore ad veram intelligentiã posse perueniri, quàm si pii doctores, religiosa disceptatione, in commune inquirant. Atqui non hoc agitur. Volunt enim tyrannico suo edicto, libertatem omnem ex ecclesia tollere: sibi autem arrogare infinitam licentiam. Nam qualemcunque sua libidine sensum affinxerint scripturæ, eum mox amplecti necesse erit. Præter ipsos verò nemini fas erit, quidquam ex scripturis probare. Atque vtinam præstandæ tantæ rei pares forent. Sed boues ephippia sibi vsurpant: vel potius asini lyram. Denique hoc moliuntur, vt scripturam in tenebris abditam reuereantur omnes, tanquam Cereris mysteria: nemo

1. Petr. 1.

ad eius intelligentiam adspirare ausit. Nullus esset exitus, si exempla vndecunque colligerem, vnde palam fieret lectoribus, quàm iniquæ & non ferendæ seruitutis laquei hoc decreto nectantur. Ergo in vnius tantum Synodi exemplo specimen ante oculos ponam. Circiter annum à Christo nato octingentesimum habita est Synodus Nicena, quæ & euersas sub Leone imagines restituit, & adorandas decreuit. Eam Synodum Papistæ, quia idololatriæ suffragatur, sanctam & legitimã esse ducunt. Proinde, secundum eorum axioma, in scripturæ expositione errare non potuit. Atqui si tales audiendi sint sacrorum interpretes, quod est dictu abominãdum, præstabit AEgiptiorum religio Christianæ. Vt simulachris ac picturis templa rite ornari, ex scripturis constaret, adducti sunt hi loci in medium: Creauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam. Iosue duodecim erexit lapides. Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio: vnde colligebant, super altaria collocandas esse imagines. Item: Signatum est super nos lumen vultus tui domine: sicut audiuimus, ita & vidimus. Domine dilexi decorẽ domus tuæ. Ostende mihi faciem tuã: quia speciosa est. Vt adorationem statuerent, his testimoniis sunt abusi: Abraham populum terræ adora-

uit.

uit. Iacob erexit titulum, ac benedixit. Item: Adorauit summitatem virgæ filii sui Ioseph. Vultum tuum deprecabũtur omnes diuites plebis. Adorate scabellum pedum eius. Mirabilis Deus in sanctis suis. Et ne quid deesset ad impudentiæ cumulum: attexuerunt ex alio Psalmo: Sanctis qui sunt in terra, id'que ad imagines retulerunt. Scio vix credibilia fore quæ narro. Et ipse obstupui, cum legerem. Quanquam debent nobis iampridem ad hæc quamlibet absurda, occalluisse aures. Quòd si mihi colligendæ essent eorum interpretationes, pueris etiam ipsis ridendæ: nec hæ quidem omnes, sed quæ notabili aliqua insulsitate excellunt, triplo quàm scriptura ipsa longius conficiendum esset volumen. In summa, hoc voluit spiritus Tridentinus suo decreto, ne quid nobis significet scriptura, nisi quod monachi somniando luserint. Quid enim per ecclesiam aliud intelligunt? Nam vt confluant ex toto orbe Romanẽses episcopi, hoc est quotquot sub vexillo, auspiciis'que illius Antichristianæ sedis militant: quam tandem, collatis inter se capitibus, interpretationem nobis conflabunt? Bona pars vix Grammaticæ elementa didicit. Hoc certè mihi negare non audebunt: vix centesimum quenque ex illis esse, qui integrum vnũ prophetarum librũ, aut vnam

Apoſtolorum epiſtolam,aut vnam euangelii hiſtoriam legerit. Aliis enim curis magis ſunt occupati,quàm vt vacet illis ſacra legere.Supereſt, vt hoc ſedi Apoſtolicæ priuilegium tribuant: atque ſacrum illud os Pauli Ferneſii de ſcripturæ interpretatione rogandum eſſe, dicant. Alioqui eccleſiam nobis aſſignent, quæ ſuſtinendo tanto oneri par futura meritò credatur. Nam quibuſcunque ſedem Romanam extollant elogiis, nunquam ſanis hominibus perſuadebunt, vel Cepham eſſe caput: vel pudicum ſanctum'que coniugium carnalem eſſe vitam,quæ ſit coram Deo maledicta. Quorum vtrumque Papalibus reſponſis eſt proditum. Clamabunt,totam Eccleſiæ authoritatem labefactari,ſi ius illi interpretandæ Scripturæ adimitur: atque ita ianuam patefieri laſciuis ingeniis,vt quouis perrumpant. Imo ſolent hoc nobis crimen, ad conflandam inuidiam, obiicere, nos ideo arrogare nobis ſcripturæ interpretationem, ne quo freno cohibeatur noſtra libido. De nobis quominus dicam quod res habet,impedit verecundia. Veriſſimè tamen licebit profiteri, nos intelligendis ſcripturis plus lucis attuliſſe, quàm omnes,qui ab exorto Papatu inter eos extiterunt,doctores.Neque hanc ipſi laudem detrahere nobis audent.Atqui nemo interea

eſt

est nostrum, qui non libenter suas lucubrationes Ecclesiæ iudicio submittat. Ergo Ecclesiæ authoritatem neque contemnimus, neque extenuamus: nec proteruis hominibus habenas laxamus, vt quiduis audeant. Vtinam verò Ecclesiam nobis ostenderent, qualem scriptura ipsa depingit. Facile de honore conueniret. Sed cum falsum Ecclesiæ titulum ementientes, eius expilatæ ac nudatæ spolia sibi rapiant: quid aliud possumus, quàm reclamare?

PRIMVM DECRETVM quintæ Sessionis, habitæ die XVII. Iunii, M.D. XLVI. Cōcilii Tridētini.

T fides nostra Catholica, sine qua impossibile est placere Deo, purgatis erroribus, in sua sinceritate integra, & illibata permaneat, & ne populus Christianus omni vento doctrinæ circumferatur, quum serpens ille antiquus, humani generis perpetuus hostis, inter pluri

ma mala,quibus Ecclesia Dei his nostris temporibus perturbatur,etiam de peccato originali, eius'que remedio; non solum noua,sed etiam vetera dissidia excitauerit: Sacrosancta Oecumenica,& generalis Tridentina Synodus; in Spiritu sancto legitimè congregata; præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis,iam ad reuocandos errantes,&nutantes confirmandos; accedere volēs, sacrarum Scripturarũ; & sanctorum patrum,ac probatissimorum Conciliorum testimonia, & ipsius Ecclesiæ iudicium,& consensum sequuta,hæc de ipso peccato originali fatetur,statuit,ac declarat:

Si quis non confiteatur primum hominem Adam, quum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem, & iustitiam,in qua constitutus fuerat,amisisse, incurrisséque per offensam præuaricationis huiusmodi, iram & indignationem Dei,atque ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus,& cum morte captiui-

tatem ſub eius poteſtate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc eſt diaboli, totum'que Adam, per illam preuaricationis offenſam ſecundum corpus, & animam, in deterius commutatum fuiſſe: Anathema ſit.

Si quis Adæ preuaricationem ſibi ſoli, & non eius propagini aſſerit nocuiſſe, acceptam à Deo ſanctitatem, & iuſtitiam, quam perdidit, ſibi ſoli, & non nobis etiam eum perdidiſſe: aut inquinatum illum, per inobedientiæ peccatum, mortem, & pœnas corporis tantum in omne genus humanum tranſfudiſſe, non autem, & peccatum, quod eſt mors animæ: Anathema ſit, quum contradicat Apoſtolo dicẽti: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccauerunt.

Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum eſt, & propagatione, non imitatione tranſfuſum omnibus, ineſt vnicuique proprium, vel per huma-

næ naturæ vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quam per meritũ vnius mediatoris Domini nostri Iesu Christi, qui nos Deo reconciliauit in sanguine suo, factus nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio, aut negat ipsum Christi Iesu meritum per Baptismi sacramentum, in forma Ecclesiæ ritê collatum, tam adultis, quàm paruulis applicari, Anathema sit. Quia non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Vnde illa vox: Ecce Agnus Dei, ecce, qui tollit peccata mundi: & illa, Quicunque baptizati estis, Christum induistis.

Si quis paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, etiamsi fuerint â baptizatis parentibus orti: aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam, vnde fit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissionem pec

cato-

catorum, non vera, ſed falſa intelligatur: Anathema ſit. Quoniam non aliter intelligendum eſt, id quod dixit Apoſtolus: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omneis homines mors pertranſiit, in quo omnes peccauerunt, niſi quemadmodum Eccleſia catholica, vbique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, ex traditione Apoſtolorum, etiam paruuli, qui nihil peccatorum in ſemetipſis adhuc cõmittere potuerunt, ideo in remiſſionem peccatorum veraciter baptizãtur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in Regnum Dei.

Si quis per Ieſu Chriſti Domini noſtri gratiam, quæ in baptiſmate confertur, reatum originalis peccati, remitti negat: aut etiam aſſerit non tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet, ſed illud dicit tan

tum radi, aut non imputari: Anathema sit. In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis iis, qui verè consepulti sunt cum Christo per baptisma, in mortem, qui non secundum carnem ambulant, sed veterem hominem exuentes, & nouum, qui, secundum Deum creatus est, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidē Dei, cohæredes autem Christi: ita vt nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem, hæc sancta Synodus fatetur, & sentit, quæ cùm ad agonem relicta sit, nocere non cōsentientibus, & viriliter per Christi Iesu gratiam repugnantibus non valet, quinimo qui legitimè certauerit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat: sancta Synodus declarat, Ecclesiam catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod verè, & propriè in renatis peccatum sit: sed quia ex peccato est,

&

& ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit, Anathema sit.

Declarat tamen, hæc ipsa sancta Synodus non esse suæ intentionis, compræhendere in hoc Decreto, vbi de peccato originali agitur, beatam, & immaculatam virginem Mariam, Dei genitricem: sed obseruandas esse constitutiones fœlicis recordationis Sixti Papæ quarti, sub pœnis in eis Constitutionibus contentis, quas innouat.

Decretum Secundum eiusdem Sessionis.

EADEM sacrosancta Synodus piis summorum pontificum, & probatorum Conciliorum constitutionibus inhærens, easque amplectens, & illis adiiciens, ne cœlestis ille sacrorum Librorum thesaurus, quem Spiritus sanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus iaceat: statuit, & decreuit, quòd in Ecclesiis illis, in quibus præbenda, aut præstimonium, seu aliud quouis nomine nuncupatum, stipendi-

um,pro lectoribus sacræ theologiæ deputatum reperitur, Episcopi, Archiepiscopi,Primates.& alii locorum ordinarii,eos,qui præbendam, aut præstimonium, seu stipendium huiusmodi, obtinent,ad ipsius sacræ Scripturæ expositionem, & interpretationem, per seipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneum substitutum ab ipsis Episcopis,Archiepiscopis,Primatibus,& aliis locorum ordinariis eligendum, etiam per subtractionem fructuum cogant,& compellant.De cæterò vero præbenda,præstimonium,aut stipendium huiusmodi,non nisi personis idoneis, & qui per seipsos id munus explicare possint conferantur,& aliter facta prouisio,nulla sit,& inualida.

In Ecclesiis autem Metropolitanis,vel Cathedralibus, si ciuitas insignis,vel populosa, ac etiam in Collegiatis, existentibus in aliquo insigni oppido,etiam nullius Diocesis: si ibi clerus numerosus fuerit,vbi nulla præbenda,aut præstimonium seu stipendi

um

um huiusmodi deputatum reperitur: præbenda, quomodocunque prætterquam ex causa resignationis primò vacatura, ad eum vsum ipso facto perpetuò cóstituta, & deputata intelligatur. Et quatenus in ipsis Ecclesiis, nulla vel non sufficiens præbenda foret, Metropolitanus, vel Episcopus ipse per assignationem fructuum alicuius simplicis beneficii (eiusdem tamen debitis supportatis oneribus) vel per contributionem beneficiatorum suæ ciuitatis & Diocesis, vel aliàs, prout commodius fieri poterit, de capituli consilio ita prouideat, vt ipsa sacræ scripturæ lectio habeatur: ita tamen, vt quæcunque aliæ lectiones vel consuetudine, vel quauis alia ratione institutæ propter id minimè prætermittantur.

Ecclesiæ verò quarum annui prouentus tenues fuerint, & vbi tã exigua est cleri, & populi multitudo, vt Theologiæ lectio in eis commodè haberi non possit, saltem magistrum habeant, ab Episcopo, cum concilio capituli

eligendum,qui clericos, alios'que ſcolares pauperes Grammaticam gratis doceat: vt deinceps ad ipſa ſacræ Scripturæ ſtudia, annuente Deo, tranſire poſſint. Ideoque illi Magiſtro grammatices, vel alicuius ſimplicis beneficii fructus, quos tandiu percipiat, quandiu in docendo perſtiterit, aſſignétur: dum tamen beneficium ipſum, ſuo debito non fraudetur obſequio, vel ex capitulari, vel Epiſcopali menſa, condigna aliqua merces perſoluatur; vel aliàs Epiſcopus ipſe, aliquam rationem ineat ſuæ Eccleſiæ, & Dioceſi accommodam, ne pia hæc vtilis, atque fructuoſa prouiſio, quouis quæſito colore negligatur.

In Monaſteriis quoque Monachorum, vbi commodè fieri queat, etiam lectio ſacræ Scripturæ habeatur: qua in re, ſi Abbates negligentes fuerint, Epiſcopi locorum in hoc prouideant, vt ſedis Apoſtolicæ delegati eos ad id opportunis remediis compellant.

In conuentibus verò aliorum regularium, in quibus ſtudia commodè vi-

gere

gere possunt sacræ Scripturæ, lectio similiter habeatur: quæ lectio à capitulis generalibus, vel prouincialibus assignetur dignioribus Magistris.

In Gymnasiis etiam publicis, vbi tam honorifica, & cæterorum omnium maximè necessaria, lectio hactenus instituta non fuerit: religiosissimorum Principum, ac rerum publicarum pietate, & charitate, ad Catholicæ fidei defensionem, & incrementum, sanæ'que doctrinæ conseruationem, & propagationem, instituatur, & vbi instituta foret, & negligeretur, restituatur.

Et ne sub specie pietatis, impietas disseminetur: statuit eadem sancta Synodus, neminem ad huiusmodi lectionis officium, tam publicæ, quàm priuatim admittendum esse, quin prius ab Episcopo loci, de vita, moribus, & scientia, examinatus, & approbatus fuerit. Quod tamen de Lectoribus in claustris Monachorum, non intelligatur.

Docentes verò ipsam sacram Scripturam, dum publice in Scholis docue-

rint,&Scholares,qui in ipsis scholis student,priuilegiis omnibus, de perceptione fructuum, præbendarũ,& beneficiorum suorum in absentia,à iure communi concessis plenè gaudeant,&fruantur.

Quia verò Christianæ Reipublicæ non minus necessaria est prædicatio Euangelii,quàm Lectio,& hoc est præcipuum Episcoporum munus: statuit, & decreuit eadem sancta Synodus,omnes Episcopos,Archiepiscopos,Primates,& omnes alios Ecclesiarum Prælatos,teneri per seipsos,si legitimè impediti non fuerint,ad prædicandum sanctum Iesu Christi Euangelium.

Si verò cõtigerit Episcopos,& alios prædictos legitimo detineri impedimẽto: iuxta formam generalis Concilli,viros idoneos assumere teneantur,ad huiusmodi prædicationis officium salubriter exequendum.Si quis autem hoc adimplere contempserit, districtæ subiaceat vltioni.

Archipresbyteri quoque, plebani,

&

& quicũque parochiales,vel aliàs curã animarum habentes,Ecclesias quocunque modo obtinent,per se vel alios idoneos,si legitimè impediti fuerint, diebus saltem Dominicis,& festis solemnibus,plebes sibi commissas, pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis:docendo ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annunciandóque eis cum breuitate, & facilitate sermonis, vitia, quæ eos declinare, & virtutes quas sectari oporteat, vt pœnam æternam euadere,& cœlestem gloriam consequi valeant.Id verò si quis eorum præstare negligat, etiamsi ab Episcopi iurisdictione quauis ratione exemptum se esse prætenderet, etiamsi Ecclesiæ quouismodo exemptæ dicerentur,aut alicui Monasterio, etiam extra Diocesim existentis forsan annexæ vel vnitæ, modo reipsa in Diocesi sint:prouida pastoralis Episcoporum solicitudo nõ desit,ne illud impleatur: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.Itaque vbi ab Episco

po moniti trium mensium spacio, muneri suo defuerint, per censuras Ecclesiasticas, seu aliàs ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur: ita vt etiam si ei sic expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces persoluatur, donec principalis ipse resipiscens, officium suum impleat.

Si quæ verò parochiales Ecclesiæ reperiantur subiectæ monasteriis in nulla Diocesi existentibus, si Abbates, & regulares prælati in prædictis neglig̃etes fuerint: à Metropolytanis, in quorum prouinciis dioceses ipsæ sitæ sunt, tãquã quo ad hoc sedis Apostolicæ delegatis compellantur. Neque huius decreti exequutionem cõsuetudo, vel exemptio, aut appellatio, aut reclamatio, siue recursus impedire valeat, quousque desuper à competenti Iudice, qui summariè, & sola facti veritate inspecta procedat, cognitum, & decisum fuerit.

Regulares verò cuiuscunque ordinis,

nis, nisi à suis superioribus, de vita, moribus, & scientia, examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia: etiam in Ecclesiis suorum ordinum prædicare non possint. Cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant.

In Ecclesiis verò, quæ suorum ordinum non sunt, vltra licentiam suorum superiorum, etiam Episcopi, licentiam habere teneantur: sine qua in ipsis Ecclesiis, non suorum ordinum, nullo modo prædicare possint. Ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant.

Si verò (quod absit) prædicator errores, aut scandala disseminauerit in populum, etiamsi in Monasterio, sui vel alterius ordinis prædicet: Episcopus ei prædicationem interdicat. Quòd si hæreses prædicauerit, contra eum, secundum iuris dispositionem, aut loci consuetudinem procedat, etiamsi ipse prædicator generali vel speciali priuilegio exemptum se esse prætenderet:

quo casu Episcopus authoritate Apostolica,& tanquam sedis Apostolicæ delegatus procedat.Curent autem Episcopi,nequis prædicator, vel ex falsis informationibus,vel aliàs calumniosè vexetur, iustam'ue de eis conquerendi occasionem habeat.

Caueant,præterea Episcopi,ne aliquem vel eorum,qui cum sint nomine regulares,extra claustra tamen, & obedientiam religionum suarum viuant, vel presbyterorum seculariũ, nisi ipsis noti sint, & moribus atque doctrina probati,etiam quorũlibet priuilegiorum prætextu,in sua ciuitate vel Diocesi prædicare permittant,donec ab ipsis Episcopis super ea re,sancta sedes Apostolica consulatur, àqua,priuilegia huiusmodi,nisi tacita veritate, & expresso mendacio,ab indignis, extorqueriveri simile non est.

Quæstores verò eleemosynarii, qui etiam quæstuarii vulgo dicuntur, cuiuscunque conditionis existant, vllomodo,nec per se,nec per alium, prædi-

care

care præſumant: & contra facientes ab Epiſcopis,& ordinariis locorum, priuilegiis quibuſcunque non obſtātibus, opportunis remediis omnino arceantur.

Item, hec ſacroſancta Synodus ſtatuit,& decernit primam futuram Seſſionem tenendam, & celebrandam eſſe die Iouis,feria quinta, poſt feſtum ſancti Iacobi Apoſtoli.

IN QVINTAE SESSIOnis decretum prius.

T ſit in hoc decreto aliquid,quod præfationi reſpondeat,prima quatuor capita ex veteri, probatáque eccleſiæ doctrina mutuantur: de quibus ſcilicet nihil erat controuerſiæ. Itaque malitioſe factum apparet, quod ſe diſſidia componere velle præfantur, quæ hoc tépore fuerint excitata. Quorſum,obſecro, attinebat,tot anathemata detonare? Niſi vt imperiti crederent aliquid ſubeſſe cauſæ, cum tamen nihil ſit. In quinto capite, vbi

iam aliquid suum afferunt, agere incipiunt suo more: hoc est, inculcare sophistarum suorum nænias, & pertinaciter tueri. Anathema esse iubent, si quis neget totum in baptismo tolli quod propriam peccati rationem habet: sed tantum radi, aut non imputari doceat. Astutè hîc admiscent radendi verbum, quod odiosum esse norunt. Nam & inde Augustinum grauabant Pelagiani. Ergo valeant cum sua rasura. Nos, totum peccati reatum verè tolli in baptismo, asserimus: ita vt quæ manent peccati reliquiæ, non imputentur. Quò res clarius pateat, in memoriam reuocent lectores, duplicem esse baptismi gratiam. Nam & peccatorum remissio illic, & regeneratio nobis offertur. Remissionem plenam fieri docemus, regenerationem inchoari duntaxat, suos'que tota vita facere progressus. Proinde manet verè peccatum in nobis, neque per baptismũ statim vno die extinguitur: sed quia deletur reatus, imputatione nullum est. Nihil hac doctrina magis expeditum. Eam cur Synodus Anathemate damnet, videndum. Nihil, inquiunt venerandi patres, in renatis odit Deus. Vt hoc illis concedam: an propterea sequitur, nihil odio esse dignum? ac non potius ideo nihil odit, quia quod iure posset odisse, ignoscit? Nam testimonium apostoli, quod arri-

piunt, nobis planè suffragatur: Nihil esse damnationis iis, qui sunt in Christo Iesu: quia fideles his verbis non eximit à culpa, quasi puri sint, & omni peccato immunes: sed tantum reatu liberat, eò quòd sub peccati onere gementes, hac consolatione fulciantur, cuius ante meminerat, & de qua fusius postea disserit, vt mox videbimus. Addunt præterea, nihil esse quod eos ab ingressu cœli remoretur. Fateor. nō tamen quòd nihil impedimenti habeant, sed quia Christi innocentia vestitis nihil noceat. Ipsi verò cornuti patres longè aliam causam assignant. Quia scilicet veterem hominem exuentes, & induentes nouum, qui secundum Deum creatus est, puri sint ac innoxii. Quis non eos præuaricari dicat? Nam qui adhuc in actu sunt, nondum effectum habent. Non ergo caret aperta repugnantia, eos vocari puros & innoxios, qui adhuc proficiunt in veteri homine exuendo. Quòd si præsenti tempore, loco præteriti, se abusos esse, respondeant: illos omittam. Fideles enim Paulus alloquitur, cum iubet, Ephesios veterem hominem exuere. Quo significat, nō vnius diei esse hāc tantum mutationem, qua ex carne in spiritum renouamur. Quid hactenus in verbis Tridentinorum obseruarunt sani lectores, quod minima ex parte eos iuuet? Imo

Rom. 8.

Ephe. 4.

quod non illis sit penitus aduersum?

Pergamus tamen in excutiendo eorum decreto. Negant, concupiscentiam vel fomitem peccati, quem fatentur manere in renatis, nocere posse non consentientibus, cum ad agonem relictus sit. Nempe ideo non nocet, quia Deus virtutem suam in nostra infirmitate perficit. Sed si exercendæ tantum virtutis cotem esse volunt: falsò cōqueritur Paulus, hoc solo nomine se esse miserum. Rom. 7. Tametsi ineptè facio, qui ex voce miseriæ aduersus eos pugnem: cum nec concupiscentiæ, nec vitii, nec peccati nomina eos moueant. Si prauitas in voluntate non est peccatum: neque homo est animal. Si vitium coram Deo culpa caret: sol non est lucidus. De peccato quid dicam? Cauillantur, hoc verbo abusum esse Paulum, quia peccati causa sit, & pœna. Quasi non palam reclamet contextus. Postquam enim peccati meminit: mox subiicit: Inuenio per legem volenti mihi facere bonum, adiacere malum. An hoc quoque illis impropriè dictum videtur? Si verbi tantùm esset quæstio: tamen nihilo plus essent audiendi, quàm qui infantes negant propriè cum peccato nasci. Vtrique peccatum eodem modo interpretantur. Hoc interest, quòd posteriores de originali peccato generaliter sic loquuntur. Isti autem venerandi

nerandi patres, eandē rem cōtendunt à baptiſmo non amplius eſſe, quod prius erat, cum tamen eadem res maneat. Si cauſam ſuam meliorem eſſe volunt, imprimis doceant oportere, ita conuerti rerum naturas, vt quod idem eſt, ſibi ſit diſſimile. Sed ipſa rei conſideratio certamen omne tollit. Negari enim, niſi impudenter, non poteſt, quin repugnantia aduerſus legem Dei verè ſit peccatum. Atqui hoc de morbo in renatis hærente Apoſtolus prædicat. Sequitur ergo, ſuapte natura eſſe peccatum, tametſi non imputetur, ac proinde Chriſti gratia abolitus ſit reatus. Si iſta eſt vera iuſtitiæ regula: Deum ex toto corde diligere, ex tota mente, ex totis viribus: cor certè aliò inclinari non poterit, quin à iuſtitia declinet. Atqui ſe impediri conqueritur Paulus, ne bonum, quod cupit, faciat. Perfectum, inquam, Dei amorem lex requirit. Non præſtamus. Currendum erat. Nos claudicando lentè progredimur. Nihil in tali defectu reperiunt venerandi patres, cur peccatum cenſere debeant.

Eiuſdem eſt improbitatis, quod declarant, eccleſiam nunquam ſecus intellexiſſe. Atqui Ambroſius, teſte Auguſtino, diſertè iniquitatem nominat. Quid ipſe Auguſtinus? Multi ſunt loci, ex quibus non

obscura eius confessio apparet. Qemadmodum cum tradit libro secundo contra Iulianum, peccati legem in baptismo remitti, non finiri. Item solutum esse reatum, ipsam manere. Item, mortuum esse peccatum, in reatu, quo nos tenebat: sed mortuum quoque rebellare, donec sepulturæ perfectione sanetur. Item homilia in Ioannem. 41. Quandiu viuis, peccatum necesse est esse in membris tuis. Saltem regnum illi auferatur: non fiat quod iubet. Cæterum ex multis locis vnum opponere sufficiet: qui videtur, data opera, ad refutandam eorum vanitatem, conscriptus. Nam libro aduersus Iulianum quinto, nominatim tres causas enumerat, cur peccatum vocetur, etiam in renatis. Verba sunt: Vt cæcitas cordis peccatum est, quo in Deum non creditur: & pœna peccati, qua superbum cor digna animaduersione punitur: & causa peccati, cũ aliquid cæci cordis errore committitur; ita concupiscentia carnis, cui resistit bonus spiritus, & peccatum est, quia illi inest inobedientia aduersus dominatum mentis: & pœna peccati, quia reddita est meritis inobedientis, & causa peccati, defectione consentientis, vel contagione nascentis. Significationem verbi, quam veteri ecclesiæ fuisse incognitam Synodus declarat, primo loco hîc poni à pri-

mario

mario antiquitatis teste, nemo est qui non videat. Multùm certè valebit Synodi definitio, si tenebras ex tam clara luce efficiat: atque ita fascinet hominum oculos, vt fluuium se videre putent in arbore.

IN SECVNDVM DECRE-tum Sessionis quintæ.

PRimùm scire velim, quænam sint illa probata Concilia, quæ summis Pontificibus adiungunt. Nam quo tempore legitima concilia, probæque notæ habebantur: nemo vnus agnoscebatur summus pontifex, ac ne primus quidem episcopus. Nam id nominatim in Synodo Carthaginensi vetitum fuit. Proinde videmus, quæ tam specioso fuco hîc pinguntur concilia, non alia esse, quàm sex aut septem adulterina, post extinctam sanæ doctrinæ lucem, post collapsam disciplinam habita, quibus meri asini & crassi boues interfuerunt: quæ nihil præseferunt antiquæ dignitatis: sed Gothicam Romanæ sedis tyrannidem redolent. O exactam reformationem! Vt quæ ex putida corruptissimi seculi fece collegit Synodus Lateranensis, & posterioribus cōciliis in deterius etiamnum mutata sunt, postliminio reuocentur. Quan-

quam hîc erro: nã se, nescio quid, additaros profitentur. Ergo qualis ista sit accessio, ex decretis videndum.

Iubent, vt qui præbendas obtinent sacræ theologiæ lectoribus destinatas, docendi officium exerceãt, vel per se, vel per alios, si minus erunt idonei. Indoctis itaque hominibus, & penitus ineptis locum, quẽ fraude, quem iniuria, quem sacrilegio, quem nulla iuris specie occuparunt, relinquit Synodus: modò vicariis aliquantulam stipendii portionem erogent. Sed in posterum diligenter cauet: ne quis, nisi idoneus, admittatur. Quorum iudicio? Et quibus iniungerent has partes, nisi loci canonicis? Creabit ergo episcopus qualem volet lectorem. Quod erit tam morosum collegium: cui non sufficiat ille, qualiscunque fuerit? Verùm si improbari contingat: lis orietur. Nisi plus quam monstrum appareat, rata erit episcopi nominatio. Iam quis legendi ordo? quod tempus? quod auditorium? Quæ omnia prudenter tacent venerandi patres: vt simplicibus persuadeant aliquid se agere, cum nihil egerint. Quid enim? Non'ne quod præscribunt vsitatum est? vt singulis septimanis lector, retinendæ possessionis causa, duos aut tres ex compotoribus inuitet ad inane lectionis spectaculum.

Secun-

Secundo capite nouas lectiones instituunt. Vbi? In metropolitanis ecclesiis, aut episcopalibus: si tamen erit insignis ciuitas ac populosa. Quorsum ista addita est exceptio? Veriti sunt scilicet, ne frigeret auditorium: si minus celebris esset locus. Hoc verò perinde est, acsi nihil dicerent. Sed volunt idem ius in oppidis insignibus seruari. Dicunt quidem: sed quam rationem expediunt? Vt vel episcopus stipendium ex simplici beneficio assignet: vel contribuat clerus dioceseos, vel à canonicis ineatur alia ratio. Istæ verò disiunctiuæ tantundem valent, ac si totidem seculis res protraheretur.

Simile est, quod de magistris subiiciunt. Nam vt sacerdotia in eum vsum conferantur, nunquam sperandum est. Multò verò minus, vt episcopi de mensa sua quidquam detrahant. Superest tertium, vt episcopus modum aliquem dispiciat. Atqui priusquàm inter eum & clerum de contributione lis finiatur, sepulta erit Tridentini concilii memoria. Neque hoc ingnorant boni decretistæ. Sed aliquid fingi oportuit: ne statim palam fieret, nihil esse actum.

Quartum caput si obiter legatur, non paruum terrorem monachis incutere queat, ne ad theologiam reuocentur. Sed duæ sunt illic exceptiones, quæ omni eos metu li-

berant. Neque enim alibi lectiones ordinant, quàm vbi erit commodum. Atqui nullum est monasterium, quòd non sit bonis omnibus studiis magis inhospitale, quàm olim Cyclopum regio. In secunda verò tutius etiamnum quiescent. Mandatum enim datur episcopis, vt abbates compellant, si negligentes fuerint. Id'que faciant, vt sedis Apostolicæ delegati. Ergo si quis episcopus molestiam abbati facesset: mox interueniet prouocatio. Romæ agetur causa. Quis exitus? Prius totam scripturã monach vorabunt, quàm cogantur ad lectionem vnam audiendam.

Porrò ne quod celebre gymnasium theologica lectione careat: principes, ac Resp. hortantur ad sumptus conferendos. Quasi multum ponderis habitura sit perfunctoria hæc commendatio. Præsertim cum satis constet, plus centuplo ingurgitari ab ociosis ventribus, quàm quòd in hunc vsum sufficeret. Cur ergo inde potius sumi non præcipiunt? nisi quia cauent veluti data opera, ne quid fiat.

Quando eiusdem generis sunt reliqua: non est quòd excutiendis talibus næniis bonas horas male perdam. Certum quidem est, eos, verba fundendo, voluisse tenebras offundere simplicibus, vt aliquid rei subesse crede-

crederent, donec experimento discerent, se fuisse delusos. Quisquis autem vnciam habet sani iudicii, mecum agnoscet, nihil esse, præter raucum verborum murmur, quod ne ipsi quidem exaudiri volunt.

SEXTA SESSIO.

VM hoc tempore non sine animarum iactura, & graui Ecclesiasticæ vnitatis detrimẽto, erronea quædam disseminata sit, de iustificatione doctrina: ad laudem, & gloriam omnipotentis Dei, Ecclesiæ tranquillitatem, & animarum salutem: sacrosancta, & œcumenica Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea nomine Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. Pauli diuina prouidentia Papæ. III. Reuerendiss. do. Io. Maria, Episcopo prænestino, de monte, & Marcello Tit. sanctæ Crucis, in Hierus. presbyteros Ro. Eccl. Card. & Apostolicis, de latere legatis: exponere intendit omni-

bus Christi fidelibus, veram sanam'que doctrinam, ipsius iustificationis: quam sol iustitiæ CRISTVS, fidei nostræ auctor, & consumator docuit, Apostoli tradiderunt, & catholica sancta Ecclesia, Spiritu sancto suggerẽte, perpetuò retinuit. Districtius inhibendo: ne deinceps audeat quisquã aliter credere, prædicare, aut docere, quàm, presenti decreto statuitur, & declaratur.

De imbecillitate naturæ, ac legis, ad iustificandos homines.

II. Declarat sancta Synodus ad iustificationis doctrinam, proprie ac sincere intelligendam oportere, vt vnusquisque agnoscat, & fateatur: quòd cum omnes homines in præuaricatione Adæ, innocentiam perdidissent, facti immundi, &, vt Apostolus inquit, natura filii iræ: quemadmodum etiam in decreto de peccato originali exposuit: vsque adeo erant serui peccati, & sub potestate diaboli, ac mortis, vt non modò Gentes,

per vim naturæ, ſed nec Iudæi quidem, per ipſam etiam litterã legis Moiſi, inde liberati, aut ſurgere poſſent, tametſi in eis liberum arbitrium minimê extinctum eſſet, licet viribus attenuatum, & inclinatum.

De diſpenſatione, & miniſterio aduentus Chriſti.

III. Quo factum eſt, vt cœleſtis Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, Chriſtum Ieſum Filium ſuum, & ante legẽ & legis tẽpore, multis ſãctis Patribus declaratũ, ac promiſſum, cum venit beata illa plenitudo temporum, ad homines miſerit, vt & Iudæos, qui ſub lege erant redimeret, & gentes quæ non ſectabantur iuſtitiam, iuſtitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent: hunc propoſuit Deus propitiatorem, per fidem in ſanguine ipſius, pro peccatis noſtris, non ſolum autem pro noſtris, ſed etiam pro totius mundi.

Qui per Christum iustificentur.

IIII. Verùm, & si ille pro omnibus mortuus est, non omnes, tamen mortis eius beneficium recipiunt; sed hi duntaxat, quibus meritum passionis eius communicatur. Nam sicut reuera homines, nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur iniusti, cum ea propagatione, per ipsum, dum concipiuntur, propriam iniustitiam contrahant: ita, nisi in Christo renascerentur, nunquam iustificarentur: cum ea renascentia per meritum passionis eius, gratia, qua iusti fiunt, illis tribuatur. Pro hoc beneficio Apostolus, gratias nos semper agere hortatur Patri, qui nos dignos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine, & eripuit nos de potestate tenebrarum, transtulit'que in Regnum Filii dilectionis suæ. In quo habemus redemptionem, & remissionem peccatorum.

Insinuatur descriptio iustificationis impii, & modus eius in statu gratiæ.

V. Quibus verbis, iustificationis impii

pii deſcriptio inſinuatur, vt ſit tranſlatio ab eo ſtatu, in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatũ gratiæ & adoptionis filiorum Dei, per ſecundum Adam, IESVM Chriſtum ſaluatorem noſtrum: quæ quidem translatio poſt Euangelium promulgatum, ſine lauacro regenerationis, aut eius voto fieri non poteſt, ſicut ſcriptum eſt: Niſi quis renatus, &c.

De neceſſitate præparationis, ad iuſtificationem, in adultis, & vnde ſit.

VI. Declarat præterea ipſius iuſtificationis exordiũ in adultis, à Dei per Chriſtum Ieſum gratia præueniente ſumendum eſſe: hoc eſt ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur, vt qui per peccata, à Deo auerſi erãt, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam, ad conuertendum ſe, ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando diſponantur: ita vt tangente Deo cor hominis, per Spiritũ ſanctum

illuminationem, neque homo ipſe nihil omnino agat, inſpirationem ipſam percipiens: quippe qui & illam abiicere poteſt: neque tamen ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam coram ipſo, libera ſua voluntate poſſit. Vnde in ſacris litteris, cum dicitur: Cõuertimini ad me, & ego conuertar ad vos: libertatis noſtræ admonemur. Cum verò reſpõdemus: Conuerte nos Domine, & ad te cõuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur.

Modus iuſtificationis.

VII. Diſponuntur autem ad ipſam iuſtitiam, dum excitati diuina gratia, & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum credentes, vera eſſe, quæ diuinitus reuelata, & promiſſa ſunt. Atque illud in primis: à Deo iuſtificari impium per gratiam eius, per redemptionem, quæ eſt in CHRISTO IESV: & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à diuinæ iuſtitiæ timore, quo vtiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam, ſe conuerten-

uertendo, in ſpem eriguntur, fidentes Deum, per Chriſtum ſibi propitium forè: illum'que, tanquam omnis iuſtitiæ fontem, diligere incipiunt. Ac propterea mouentur aduerſus peccata, per odium aliquod, & deteſtationem: hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante baptiſmum agi oportet. Denique dum proponunt ſuſcipere baptiſmum, inchoare nouam vitam, & ſeruare diuina mandata. De hac diſpoſitione ſcriptum eſt: Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quod inquirentibus eum remunerator ſit: &, Confide fili remittuntur tibi peccata tua, &, Timor Domini expellit peccatum: &, Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti, & accipietis remiſſionem peccatorum veſtrorum, & donum Spiritusſancti: &, Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & ſpiritus ſancti, docentes eos ſeruare ea, quæcunque mandaui vobis. Denique: Præparate corda veſtra Domino, & c.

Quid sit iustificatio impii,& quæ eius causæ.

VIII. Hanc præparationem, seu dispositionem, iustificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, ac renouatio interioris hominis, per voluntariã susceptionem gratiæ, & donorum: vnde homo ex iniusto fit iustus, ex inimico fit amicus: vt sit hæres, secundum spem vitæ æternæ. Huius iustificationis causæ sunt: Finalis quidem, gloria Dei, & Christi, ac vita æterna. Efficiens verò, misericors Deus, qui gratuito abluit, & sanctificat, signans & vngens Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ. Meritoria autem, dilectus vnigenitus Filius suus D.N. Iesus Christus, qui cum essemus inimici, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, sua sanctissima passione, in ligno Crucis, nobis iustificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit: instrumentalis item, sacramentum baptismi, quod est sacra-

ſacramentum fidei, ſine qua nulli vnquam contigit iuſtificatio. Demùm vnica formalis cauſa, eſt iuſtitia Dei, non qua ipſe iuſtus eſt: ſed qua nos iuſtos facit, qua videlicet ab eo donati renouamur ſpiritu mentis noſtræ, & nō modò reputamur: ſed verè iuſti nominamur, & ſumus, iuſtitiam in nobis recipientes vnuſquiſque ſuam, ſecundum menſuram quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis, prout vult, & ſecundũ propriā vnius cuiuſque diſpoſitionem & cooperationem. Quamquam enim nemo poſſit eſſe iuſtus, niſi cui merita paſſionis Chriſti cōmunicātur: id tamen in hac impii iuſtificatione ſit: dum eiuſdem ſanctæ paſſionis merito, per Spiritum ſanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iuſtificātur, atque ipſis inhæret: vnde in ipſa iuſtificatione, cum remiſſione peccatorum, hæc omnia ſimul infuſa accipit homo, per Ieſum Chriſtũ, cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem: nam fides, niſi ad eam ſpes accedat, & charitas, ne-

que vnit perfectè cum Christo, nequè corporis eius viuum membrum efficit. Qua ratione verissimè dicitur, fidem sine operibus mortuam, & ociosam fore: & in Christo Iesu, neque circuncisioné, neque præputiũ aliquid valere, sed fidé quæ per charitatem operatur. Hanc fidem ante baptismi sacramentum, ex traditione Apostolorũ, cathecumeni ab Ecclesia petunt, cum petunt fidem, vitam æternam præstantem, quam sine spe, & charitate, fides præstare non potest. Vndè statim verbum Christi audiunt: Si vis ad viam ingredi, serua mandata. Itaque veram, & Christianam Iustitiam accipientes, eam, ceu primam stolam, pro illa, quam Adam sua inobedientia sibi, & nobis perdidit, per Christum Iesum illis donatam candidam, & immaculatam, iubentur statim renati conseruare, vt eam proferant ante tribunal Domini nostri Iesu CHRISTI, & habeant vitam æternam.

Quo-

Quomodo intelligatur impium, per fidem, & gratis iustificari.

IX. Cum vero Apostolus dicat, iustificari hominẽ, per fidẽ & gratis: ea verba, in eo sensu intelligẽda sunt, quẽ perpetuus Ecclesiæ catholicæ cõsensus tenuit, & expressit, vt scilicet, per fidem ideo iustificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentũ & radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum cõsortiũ peruenire. Gratis autẽ iustificari, ideo dicamur, quia nihil eorũ quæ iustificationẽ præcedunt, siue fides siue opera, ipsã iustificationis gratiã promeretur. sic enim gratia iã nõ ex operibus, alioquin gratia, iã non esset gratia.

Contra inanem hæreticorum fiduciam.

X. Quamuis autẽ necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa vnquam fuisse peccata, nisi gratis, diuina misericordia, per CHRISTVM: nemini tamen fiduciam, & certitudinem remissionis peccatorũ suorum iactanti, & in ea sola quiescenti, peccata

dimitti, vel dimiſſa eſſe dicendum eſt: cum apud hæreticos, & ſciſmaticos poſſit eſſe. Imo noſtra tempeſtate ſit, & prædicetur, magna contra Eccleſ. cathol. contentione, hæc vana, & ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud aſſerendum eſt: oportere eos qui vere iuſtificati ſunt, abſque vlla omnino dubitatione apud ſemetipſos ſtatuere, ſe vere eſſe iuſtificatos, neminem'que abſolui à peccatis, ac iuſtificari, niſi eum qui certò credat ſe abſolutũ, ac iuſtificatũ eſſe: atque hac ſola fide abſolutionẽ ac iuſtificationẽ perfici: quaſi qui hoc nõ credit, de Dei promiſſione, de'que mortis, ac reſurrectionis Chriſti dubitet efficacia. Nã ſicut nemo pius de Dei miſericordia, de Chriſti merito, ac ſacramẽtorũ virtute, & efficacia, dubitare debet: ſic quilibet dum ſuã propriã infirmitatẽ, ac indiſpoſitionem reſpicit, de ſua gratia formidare, ac timere poteſt: cum nullus ſcire valeat certitudine fidei: cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum.

De

De acceptæ iustificationis incremento.

XI. Sic ergo iustificati,& amici Dei, & domestici facti: euntes de virtute in virtutem renouantur, vt Apostolus inquit,de die,in diem: hoc est,mortificātes membra carnis suæ,& exibentes ea arma iustitiæ Deo, in sanctificationem, per obseruantiam mandatorum Dei, & Ecclesiæ, in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide, bonis operibus, crescunt: & magis, ac magis iustificantur, sicut scriptũ est: Qui iustus est,iustificetur adhuc: & iterũ,Ne verearis vsque ad mortē iustificari:&rursus,Videtis quoniā ex operibus iustificatur homo,& nō ex fide tātũ.Hoc vero iustitiæ incremētum petit sancta Ecclesia,cum orat: Da nobis Domine,fidei,spei,& charitatis augmentum,&c.

De obseruatione mandatorum, de'que illius necessitate,& possibilitate.

XII. Nemo autem quantumvis iustificatus, liberum se esse ab obseruatione mandatorum putare debet: nemo temeraria illa,&à patribus sub ana

themate prohibita voce, vti debet, Dei præcepta homini iustificato, ad obseruandum esse impossibilia. Nam Deus impossibile non iubet, sed iubendo monet, & facere, quod possis, & petere, quod non possis, & adiuuat vt possis: cuius mandata grauia non sunt: cuius iugum suaue est, & onus leue. Qui enim Dei sunt, CHRISTVM diligunt: qui autem diligunt eum, vt ipsemet testatur, seruant sermones eius. quod vtique cum diuino adiutorio præstare possunt. licet enim in hac mortali vita, quantumuis iusti, & sancti, in leuia saltem, & quotidiana, quæ venialia dicuntur peccata, quandoque cadant, non propterea desinunt esse iusti. nam iustorum illa vox est, & humilis, & verax: Dimitte nobis debita nostra. Quo fit, vt iusti ipsi, eò magis se obligatos esse ad ambulandum in via iustitiæ sentire debeant, quò liberati à peccato, serui autem facti Deo, sobriè, iustè, & piè viuentes, proficere possint, per CHRISTVM IESVM, per quem

quem habuerunt accessum in gratiam istam. Deus nanque sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi prius ab eis deseratur. Itaque nemo sibi in sola fide blandiri debet, putans fide sola hæredem se esse constitutum, hæreditatémque consecuturum: & si Christo non compatiatur, vt & conglorificetur. Nam & ipse CHRISTVS, cum esset Filius Dei, didicit, ex his quæ passus est, obedientiam, & consumatus factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ. Propterea Apostolus ipse, monet iustificatos, dicens: Nescitis, quòd hi, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium? sic currite, vt comprehendatis. ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cum aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Item Princeps Apostolorum: Satagite, vt per bona opera, certam vestram vocationē fa

ciatis,& electionem: hoc enim facientes non peccabitis aliquando. Vnde cõstat eos religionis Orthodoxæ doctrinæ aduersari, qui dicunt iustum in omni opere bono peccare, saltem venialiter: aut, quod intolerabilius est, pœnas æternas mereri. Atque etiam eos, qui statuunt in omnibus operibus iustum peccare, si in illis suam ipsorum socordiam excitando, & se ad currendum in stadio cohortando, cum hoc, vt imprimis glorificetur Deus, mercedem quoque intuetur æternam, vt scriptum est: Inclinaui cor meum, ad faciendas iustificationes tuas, propter retributionem. Et de Moise dicat Apostolus, quod aspiciebat in remunerationem.

Prædestinationis temerariam præsumptionem cauendam esse.

XIII. Nemo quoque, quandiu in hac mortalitate viuit, de arcano diuinæ prædestinationis mysterio vsque adeo præsumere debet, vt certò statuat, se omnino esse in numero prædestinatorum: quasi verum esset, quod

iustifica-

iustificatus, aut amplius peccare non possit, aut si peccauerit, certam sibi resipiscentiam promittere debeat: nam speciali reuelatione scire non potest, quos Deus sibi elegerit.

De perseuerantiæ munere.

XIIII. Similiter de perseuerãtiæ munere, de quo scriptum est: Qui perseuerauerit vsque in finẽ, saluus erit, quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est, eum qui stat, statuere, vt perseueranter stet, & eum qui cadit, restituere: nemo sibi certi aliquid, absoluta certitudine polliceatur, tametsi in Dei auxilio firmissimã spem collocare & reponere oẽs debent. Deus enim nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere: tamen qui se existimat stare, videat ne cadat, & cum timore, ac tremore, salutem suã operetur, in laboribus, invigiliis & in eleemosynis, in orationibus, & in oblationibus, in ieiuniis, & castitate. Formidare enim debent, scientes quòd

in ſpem gloriæ,& nondum in gloria renati ſunt, de pugna, quæ ſupereſt cum carne, cum mundo, cum Diabolo, in qua victores eſſe non poſſunt, niſi cum Dei gratia, Apoſtolo obtemperent dicenti, Debitores ſumus non carni, vt ſecundum carnem viuamus. ſi enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini, ſi autem Spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.

De lapſis,& eorum reparatione.

XV. Qui verò ab accepta iuſtificationis gratia, per peccatum exciderunt, rurſus iuſtificari poterunt, cum excitante Deo, per pœnitentiæ ſacramentum, merito CRISTI, amiſſam gratiã reparare procurauerint. Hic enim iuſtificationis modus eſt, lapſi reparatio, quam ſecundam poſt naufragium deperditæ gratiæ tabulam, aptè nuncuparunt patres. Etenim pro his

qui

qui post baptismum, in peccata labuntur, Christus Iesus sacramentum statuit pœnitentiæ, cum dixit: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Vnde dicendum est, Christiani hominis pœnitentiam, post lapsum, multò aliam esse à baptismali, eam'que contineri non modo, cessatione à peccatis, & eorum detestatione, aut corde contrito, & humiliato: verumetiam eorundem sacramentali confessione: saltem in voto, & suo tempore facienda, & sacerdotali absolutione. Itémque satisfactione, per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia, non quidem, pro pœna æterna, quæ etiam sacramenti voto, vnà cum culpa remittitur, sed pœna temporali, quæ, vt sacræ litteræ docent, non tota semper, vt in baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam acceperunt ingrati Spiritũ sanctũ contristauerunt, & templum Dei violare non sunt veriti. De qua pœniten-

tia scriptum est: Memor esto vndè exci-
deris: age pœnitentiam, & prima opera
fac. Et iterum: Quæ secundum Deum
tristitia est, pœnitentiã in salutem stabi
lem operatur. Et rursus: Pœnitentiam
agite, & facite fructus dignos pœniten
tiæ.

Quolibet mortali peccato amitti
gratiam, sed non fidem.

XVI. Aduersus etiam quorundam ho
minum callida ingenia, qui per dulces
sermones, & benedictiones, seducunt
corda innocentum: asserendum est, nõ
modò infidelitate, per quã etiam ipsa fi
des amittitur, sed etiã quocunque alio
mortali peccato, quamuis non amitta-
tur fides, acceptã iustificationis gratiã,
diuinæ legis doctrinam defendendo,
quæ à Regno Dei, non solum infideles
excludit, sed & fideles quoscunque, for-
nicarios, adulteros, molles, masculo-
rum concubitores, fures, auaros, ebrio-
sos, maledicos, rapaces, cæteros'que om
nes, qui letalia committunt peccata, à
quibus

quibus cum diuinæ gratiæ adiumento abstinere possunt, & pro quibus, à Christi gratia separantur.

De fructu iustificationis, hoc est, de merito bonorum operum, déque ipsius meriti ratione.

XVII. Hac igitur ratione, iustificatis hominibus, siue gratiam acceptam perpetuò conseruauerint, siue amissam recuperauerint, proponenda sunt Apostoli verba: Abundate in õni opere bono, scientes, quod labor vester non est inanis in Domino: non enim iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis, & dilectionis, quam ostendistis, in nomine eius: &, Nolite amittere cõfidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Atque ideo bene operantibus vsque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei, per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquam merces, ex ipsius Dei promissione, bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter red

denda. Hæc eſt enim corona iuſtitiæ, quam poſt ſuum certamen, & curſum, repoſitam ſibi eſſe aiebat Apoſtolus, à iuſto iudice ſibi reddendam, non ſolùm autem ſibi, ſed & omnibus qui diligunt aduentum eius. Cum enim ille ipſe Chriſtus Ieſus, tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera antecedit, comitatur, & ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria eſſe poſſent: nihil ipſis iuſtificatis amplius deeſſe credendum eſt, quominus plenè illis quidem operibus, quæ in DEO ſunt facta, diuinæ legi, pro huius vitæ ſtatu ſatiſfeciſſe, & vitam æternam ſuo etiã tempore, ſi tamen in gratia deceſſerint, conſequendam verè promeruiſſe cenſeantur. Cum CHRISTVS ſaluator noſter dicat: Si quis biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum: ſed fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Ita neque propria

noſtra iuſtitia, tanquam ex nobis propria ſtatuitur, neque ignoratur, aut repudiatur iuſtitia DEI. quæ enim iuſtitia noſtra dicitur, quia per eam, inhærentem nobis, iuſtificamur: illa eadem DEI eſt, quia à DEO nobis infunditur, per CHRISTI meritum. Neque verò illud omittendum eſt, quod licet bonis operibus in ſacris litteris vſque adeo tribuatur, vt etiam qui vni ex minimis ſuis potum aquæ frigidæ dederit, promittat Christus eum non eſſe ſua mercede cariturum: Et Apoſtolus teſtetur, id quod in præſenti eſt momentaneum, & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate, æternum gloriæ pondus, operari in nobis: Abſit tamen, vt Chriſtianus homo in ſeipſo, vel confidat vel glorietur, & non in Domino: cuius tanta eſt erga omnes homines bonitas, vt eorum velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona. Et quia in multis offendimus omnes, vnuſquiſque, ſicut miſericordiam, & bonitatem,

ita feueritatē, & iudicium, ante oculos habere debet: neque fe ipfum aliquis, etiam fi nihil fibi confcius fuerit, iudicare, quoniā omnium hominum vita, non humano iudicio examinanda, & iudicanda eft: fed Dei, qui illuminabit abfcondita tenebrarum, & manifeftabit confilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo, ficut fcriptum eft: Redet vnicuique, fecundum opera fua.

Poft hanc catholicam, de iuftificatione doctrinam, quam nifi quifque fideliter, firmiter'que crediderit, iuftificari non poterit: placuit fanctæ Synodo, hos canones fubiungere, vt omnes fciant, non folum quid tenere, & fequi: fed etiam, quid vitare, & fugere debeant.

CANONES.

I. Si quis dixerit: Hominem, fuis operibus, quæ, vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinā fiunt, abfque diuina per Chriftum gratia, poffe iuftificari: Anathema fit.

Si

II. Si quis dixerit, Ad hoc solum diuinam, per CRISTVM Iesum gratiam dari, vt facilius homo iustè viuere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium, sine gratia, vt cunque, sed ægrè tamen, & difficulter possit: Anathema sit.

III. Si quis dixerit, Sine præueniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sic vt oportet, vt ei iustificationis gratia comparetur: Anathema sit.

IIII. Si quis dixerit: Liberum hominis arbitrium, à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari assẽtiẽdo, Deo excitãti & vocãti: quo ad obtinẽdã iustificationis gratiam, se disponat, atque præparet, neque posse dissentire, sed velut inanime quoddã, nihil omnino agere, mere'que passiuè se habere: Anath. sit.

V. Si quis liberum hominis arbitrium, post Adæ peccatum, amissum & extinctum esse dixerit: aut rem esse de titulo solo, imo titulum sine re, figmen-

tum denique, à Sathana inuectum in Ecclesiam: Anathema sit.

VI. Si quis dixerit, Nō esse in hominis potestate, vias suas malas facere, sed mala opera, ita vt bona, Deum operari, non permissiuè solum, sed etiam propriè, & per se, adeo vt sit proprium eius opus, nō minus proditio Iudæ, quam vocatio Pauli: Anathema sit.

VII. Si quis dixerit: Opera alia, quæ ante iustificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, verè esse peccata, vel odium Dei mereri, aut quantò vehemētius quis nititur se disponere ad gratiā, tātò eū grauius peccare: Anath. sit.

VIII. Si quis dixerit, Gehennæ metū, per quem ad misericordiā Dei, de peccatis dolendo confugimus, vel à peccatis abstinemus, peccatū esse aut peccatores peiores facere: Anathema sit.

IX. Si quis dixerit, Sola fide iustificari impium, ita vt intelligat nihil aliud requiri, quod ad iustificationis gratiā consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse, eum suæ voluntatis

motu

motu præparari atque disponi: Ana. sit.

X. Si quis dixerit, Homines sine Christi iustitia, per quam nobis meruit iustificari, aut per eam ipsam, formaliter iustos esse: Anathema sit.

XI. Si quis dixerit, Hominem iustificari, vel sola imputatione iustitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritũ sanctum diffunditur, atque illis inhæret, aut etiam gratiam, qua iustificamur, esse tantum fauorem Dei: Anathema sit.

XII. Si quis dixerit, Iustificationem, nihil aliud esse, quàm fiduciã diuinæ misericordiæ, peccata remittentis per Christum, vel eam fiduciam solam esse, qua iustificamur: Anathema sit.

XIII. Si quis dixerit, Homini cuilibet, ad remissionẽ peccatorum assequãdam necessarium esse, vt credat certò, & absque vlla hæsitatione propriæ infirmitatis, & indispositionis, peccata sibi remissa: Anathema sit.

XIIII. Si quis dixerit, hominẽ absolui

à peccatis, aut iuſtificari ex eo, quòd ſe abſolui, aut iuſtificari certò credat: aut neminem eſſe iuſtificatum verè, niſi qui credit ſe eſſe iuſtificatum, & à ſola fide abſolutionem, & iuſtificationem perfici: Anathema ſit.

XV. Si quis dixerit, Hominem renatum, vel iuſtificatum teneri ex fide, ad credendum ſe certò eſſe in numero prædeſtinatorum: Anathema ſit.

XVI. Si quis dixerit, Illud magnum perſeuerantiæ donum, ſe certò habiturum, abſoluta & infallibili certitudine, niſi hoc ex ſpeciali reuelatione didicerit: Anathema ſit.

XVII. Si quis iuſtificationis gratiam, non niſi prædeſtinatis ad vitam contingere dixerit: reliquos vero omnes, qui vocantur, vocari quidem, ſed gratiam non accipere, vt pote diuina poteſtate prædeſtinatos ad malum: Anathema ſit.

XVIII. Si quis dixerit, Dei præcepta, homini etiam iuſtificato, & ſub gratia conſtituto, eſſe ad obſeruandum impoſ-

ſibilia:

ſibilia: Anathema ſit.

XIX Si quis dixerit, Nihil præceptum eſſe in Euãgelio, præter fidẽ, cætera eſſe indifferẽtia, neque præcepta, neque prohibita, ſed libera, aut decẽ precepta, nihil pertinere ad Chriſtianos: Anath. ſit.

XX. Si quis hominem iuſtificatum, & quantumlibet perfectum dixerit, non teneri ad obſeruantiam mandatorum Dei, & Eccleſiæ, ſed tantum ad credendum, quaſi vero Euangeliũ ſit nuda, & abſoluta promiſſio vitæ æternæ, ſine cõditione obſeruationis mandatorum: Anathema ſit.

XXI. Si quis dixerit, Chriſtum Ieſum à Deo hominibus datũ fuiſſe redemptorem, cui fidant, non item vt legislatorẽ, cui obediant: Anathema ſit.

XXII. Si quis dixerit, Iuſtificatum, vel ſine ſpeciali auxilio Dei, in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum Dei auxilio non poſſe: Anathema ſit.

XXIII. Si quis Hominẽ ſemel iuſtificatum dixerit amplius peccare non poſſe, neque gratiã amittere, atque ideo,

eum qui labitur, vel peccat, nũquã verè fuisse iustificatum, aut posse tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex Spiritus Dei priuilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet Ecclesia: Anathema sit.

XXIIII. Si quis dixerit, Acceptam iustitiam non conseruari, atque etiã non augeri corã Deo, per bona opera, sed opera ipsa, fructus solummodo, & signa esse iustificationis adeptæ, non etiam ipsius augendæ causam: Anathema sit.

XXV. Si quis in quolibet bono opere iustum, saltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius est, mortaliter, atque ideo pœnas æternas mereri, tãtum'que ob id, non dãnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem: Anathema sit.

XXVI. Si quis dixerit, Iustos non debere, pro bonis operibus, quæ in Deo fuerunt facta, expectare, & sperare æternã retributionem à Deo, per eius misericordiam, & Iesu Christi meritum, si bene agendo, & diuina mandata, custodiendo,

do vſque in finẽ perſeuerauit. Ana. ſit.
XXVII. Si quis dixerit, Nullum eſſe mortale peccatum, niſi infidelitatis, aut nullo alio quantumuis graui, & enormi, preterquam infidelitatis peccato, ſemel acceptam gratiam amitti: Anathema ſit.
XXVIII. Si quis dixerit, Amiſſa per peccatum gratia, ſimul & fidem ſemper amitti, aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem, licet non ſit viua, aut eum, qui fidem ſine charitate habet, nõ eſſe Chriſtianum: Anathema ſit.
XXIX. Si quis dixerit, Eum, qui poſt baptiſmum lapſus eſt, non poſſe, per Dei gratiam reſurgere, aut poſſe quidem, ſed ſola fide, amiſſam iuſtitiam recuperare, ſine ſacramento pœnitentiæ: & prout ſancta Romana, & vniuerſalis Eccleſia, à Chriſto Domino, & eius Apoſtolis edocta, hucuſque profeſſa eſt, ſeruauit, & docuit: Anathema ſit.
XXX. Si quis poſt acceptã iuſtificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitẽti, ita culpam remitti, aut reatum æter-

næ pœnæ deleri dixerit, vt nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exoluendæ, vel in hoc ſeculo, vel in futuro, in purgatorio, antequam ad regna cœlorum aditus patere poſſit: Anathema ſit.

XXXI. Si quis dixerit, Iuſtificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis operatur bene: Anathema ſit.

XXXII. Si quis dixerit, Hominis iuſtificati bona opera ita eſſe dona Dei, vt non ſint etiam bona ipſius iuſtificati merita, aut ipſum iuſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiã, & IESV Chriſti meritum, cuius viuum mẽbrum eſt, fiũt, non verè mereri augmentum gratiæ in vitã æternam, & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerint cõſequutionem, atque gloriæ etiam augmentum: Anathema ſit.

XXXIII. Si quis dixerit, Hanc doctrinam catholicam, de iuſtificatione, à ſancta Synodo, hoc præſenti Decreto expreſſam, aliqua ex parte gloriæ Dei, vel meritis IESV Chriſti, Domini

noſtri derogari, & non potius veritatē fidei noſtræ, Dei denique, ac Chriſti Ieſu gloriam illuſtrari: Anathema ſit.

IN SEXTAM Seſſionem.

Doctrina, de hominis iuſtificatione, facilis eſſet explicatu, niſi falſæ opiniones, quibus præoccupati ſunt hominum animi, tenebras claræ luci obducerent. Hæc autem præcipua obſcuritatis cauſa, quòd ægerrimè adducimur, vt vni Deo in ſolidum relinquamus iuſtitiæ gloriam. Cupimus enim ſemper aliquid eſſe: &, quæ noſtra ſtultitia eſt, etiam nobis videmur. Eiuſmodi ſuperbia, ſicut ab initio ingenita fuit hominibus, ita Sathanæ ianuam aperuit, ad eos multis impiis, prauis'que perſuaſionibus imbuendos, quibuſcum hodie nobis luctandum eſt. Et extiterunt ſeculis omnibus Sophiſtæ, qui in extollenda hominum iuſtitia, quod ſciebant fore plauſibile, ſtylum exercerent. Poſteaquam ſingulari Dei beneficio factum eſt, vt communi veteris Eccleſiæ conſenſu Pelagii impietas repudiaretur, non tam proteruè amplius de ho-

minum meritisgarrire auſi ſunt:mediam tamen viam excogitarunt,vt in homine iuſtificando, neque totum Deo, neque nihil darent.

Hæc moderatio eſt, quam tenent venerādi patres,ad errores corrigendos,quos, de iuſtificatione hominis, noſtra ætate exortos eſſe dicunt. Sic quidem præfantur,vt initio nihil ſpirent præter Chriſtum. Sed cum ad rem ventum eſt,multum abeſt,quin illi relinquant quod ſuum eſt. Imo nihil tandem aliud continet eorum definitio,quàm tritum illud ſcholarum dogma: partim gratia Dei, partim operibus propriis iuſtificari homines: vt aliquanto ſe magis verecundos oſtendant,quàm fuerit Pelagius. Quod ex re ipſa iudicare,promptum erit.

Nam capite ſecundo, vbi de peccato originali diſſerunt, liberum arbitrium pronunciant viribus fuiſſe attenuatum, & inclinatum:non tamen extinctum. De nomine non litigabo. Sed cum libertatem minimè extinctam fuiſſe contendunt, hoc ſanè intelligunt, aliquid reſtare facultatis humanæ voluntati,ad bonum eligendum. Vbi enim non eſt interitus, illic ſaltem aliqua eſt vitæ portio. Tollunt deinde omnem ambiguitatem, cum attenuatum dicunt & inclinatum. Ergo, ſi illis credimus, debilitauit nos peccatum

tum originale, vt voluntatis nostræ vitium non prauitas sit, sed infirmitas. Nam si praua omnino voluntas esset: non inclinatæ modo esset sanitatis & attenuatæ, sed perditæ, donec noua fieret. Atqui hoc posterius vbique Scriptura docet. Vt innumera testimonia omittam, Paulus cum de natura humani generis concionatur, non infirmitatis damnat liberum arbitrium: sed omnes esse inutiles pronunciat, auersos à Deo, & tyrannidi peccati addictos: ita vt idoneos esse neget, ad quicquam boni cogitandum. Neque tamen interea negamus, quin maneat homini voluntas, sed mala. Nam lapsus Adæ non sustulit voluntatem: sed ex libera seruam fecit, vt non modo ad peccandum sit proclinis, sed peccato obnoxia. Qua de re paulopost rursus dicendum erit.

Rom.3.

2 Cor.3.

Tertium & quartum caput non attingo. Circa finem quinti capitis, translationem in statum gratiæ fieri negant, sine baptismo, aut eius voto. Quæso an non præstitisset dicere: verbo, & sacramentis communicari nobis Christum: vel, si ita loqui magis placebat, applicari: quàm solius baptismi facere mentionem? Verùm infantes à regno Dei arcere libuit, qui ante erepti sunt ex hac vita, quàm offerri ad baptismum potuerint. Quasi vero de nihilo dictum sit, eos nasci sanctos qui ex

1 Corin.7.

fidelibus nascuntur. Imo quo iure ad baptismum eos admittimus, nisi quòd promissionis sunt hæredes? Nisi enim iam ante ad eos pertineret vitæ promissio: baptismum profanaret quisquis illis daret. Quòd si Deus in regnum suum eos adoptauit: quanta iniuria fit promissioni, quasi per se ad eorum salutem non sufficiat? Inualuit contraria opinio, fateor. Sed iniquum est, hominum errore, quamuis diuturno, obrui Dei veritatem. Inclusa est infantium salus in promissione, qua Deus fidelibus testatur, se fore illis & semini eorum in Deum. Hac ratione sibi nasci pronunciabat, qui ex Abraham ducebant originem. Huius promissionis beneficio recipiuntur ad baptismum, quia censentur Ecclesiæ membra. Non à baptismo igitur initium habet eorum salus: sed quæ iam in verbo fundata erat, baptismo obsignatur. At obtrudunt definitionis architecti illam sententiam: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu. Primùm si aqua baptismum illis significat: quis eis concedet, simul etiam significare baptismi percipiendi votum? At si dicam alium esse loci sensum: ac quosdam ex veteribus secutus, aquæ nomen pro mortificatione accipiam: non erunt, opinor, tam infesti, vt me propterea hæreticum iudicent. Ego tamen epitheti vice additum interpretor, vt vim naturam'que

Gen.17.

Ioan.3.

ram'que Spiritus exprimeret. Neque enim efficient, vt magis hîc aqua sumatur pro baptismo, quàm alibi ignis pro quouis sacramento, cum dicitur: In Spiritu sancto & igni. Matt.3.
En cur sibi summum ius interpretandæ scripturæ vsurpent.

Sexto capite asserunt, gratia Dei nos præparari, ad percipiendam iustitiam. Sed huic gratiæ partes assignant excitandi, & adiuuandi: vt ipsi libere cooperemur. Nempe putidas nænias hîc audimus, quas in scholis deblatterare Sophistæ solent. Ego autem quæro, sit'ne idem excitare voluntatem, & adiuuare per se infirmam: an cor nouum formare in homine, vt velit. Respondeant ergo, an cor nouum creare, ex corde lapideo facere cor carneum (quorum vtrunque Scri- Ezec.11. 36
ptura testatur Deum in nobis facere) nihil a- Psal.51.
liud sit, quàm supplere quod deest infirmæ Philip.3.
voluntati. Quòd si minus eos mouent illa testimonia: respondeant, an qui efficit in nobis velle, simpliciter voluntatem adiuuet. Paulus totum Deo vendicat: isti nihil ei, præter adminiculum, acceptum ferunt. Sed in quo hominem Deo socium adiungunt? Quia gratiam Dei, quam repudiare posset, liberè recipit, & Spiritussancti illuminationem. Quantum ex Dei virtute detrahunt, quæ à Propheta describitur? Dabo, inquit, legem Iere.31.

Ezech.36. Hebr 8.10. meam in corda veſtra, faciam'que,vt in præceptis meis ambuletis. Sed hoc eſt ſcilicet, Lib de peccat. merit. & remiſ.2. quod alicubi ab Auguſtino traditum eſt. Laborant,inquit, homines, vt inueniant in noſtra voluntate, quid boni ſit noſtrum, quod nobis non ſit ex Deo:& quid inueniri poſſit, ignoro. At verò,vt alibi tradit: Si relinqueDe correp. & gratia. retur homini ſua voluntas, vt in adiutorio Dei maneret,ſi vellet: nec Deus etiam efficeret ipſum velle: inter tot ac tantas tentationes, infirmitate ſua voluntas ſuccumberet. Ideo ſubuentum eſt infirmitati voluntatis humanæ,vt diuina gratia indeclinabiliter,& inſeparabiliter ageretur: & ideo, quamuis infirma,non deficeret. Excudunt autem Neptunii patres in noua officina, quod Auguſtinò fuit ignotum:non eſſe ex Deo gratiæ receptionem: quia libero voluntatis propriæ motu Deo vocanti aſſentiamur. At repugnat Scriptura, quæ Deum authorem facit bonæ voluntatis. Aliud eſt,moueri à Deo voluntatem,vt obſequatur,ſi libeat. Aliud autem,formari vt bona ſit. Porrò non ſe facturum promittit Deus, vt poſſimus bene velle:ſed vt bene velimus:imo vltra progreditur,cum dicit:Faciam vt ambuletis. Quod diligenter ab Auguſtino annotatum eſt. Atque idem Paulus affirmat, cum docet, Deum eſſe,qui & velle efficit in nobis, & perficere,

pro

pro ſuo beneplacito. In eo hallucinantur, quòd motum nobis offerri ſomniant, qui mediam electionem nobis relinquat: nihil au tem de efficacia illa cogitant, qua cor hominis renouatur, vt ex prauo fiat rectum. Hæc verò efficax Spiritusſancti operatio ab Iere. cap.32. deſcribitur, cum ita loquitur in perſo na Dei: Ponam timorem nominis mei in cordibus eorum, ne declinent à mandatis meis. Denique in eo falluntur, quòd nullum obſeruãt inter regenerationis gratiam, quæ nunc miſeriæ noſtræ ſubuenit, & primam, quæ Adæ data fuerat, diſcrimen: quod diligenter Auguſtinus exponit. Per mediatorem Chriſtum, inquit, ex malis Deus facit deinceps in æternum bonos. Iſtam gratiam non habuit primus homo, qua nunquam vellet eſſe malus. Tale quippe erat adiutorium, quod deſereret cum vellet: & in quo permaneret, ſi vellet: non quo fieret, vt vellet. Sed potentior eſt gratia in ſecundo Adam, qua fit etiam, vt velimus: tantum'que velimus, ac tanto ardore diligamus, vt carnis voluntatem contraria concupiſcentem voluntate ſpiritus vincamus. Paulopoſt. Eſt in nobis, per hanc Dei gratiam, in bono recipiendo & perſeueranter tenendo, non ſolùm poſſe quod volumus: verùmetiam velle quod poſſumus. Quanquam longius eſt argumentum, quàm vt

Lib. ad Bonif. 2. ca. 8.

tam breuiter expediri queat: non tamen vereor, ne mea, quamlibet breuis admonitio non sufficiat apud sanos lectores refellendis eorum commentis. At Scripturam sibi quoque suffragari obtendunt. Nam cum dicitur,

Iere.31. Conuerte me Domine, & conuertar: ex eo colligunt, præueniri homines Dei gratia. Rursum ex his verbis: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos: liberi arbitrii vim eliciunt. Scio alicubi Augustinum hac distinctione vti. Sed longè diuerso sensu. Disertè enim testatur, id'que plurimis locis, gratiam Dei sic operari in nobis, vt ex nolentibus volen-

Lib. ad Bonif. 2. c. 8. tes faciat. Vnde etiam concludit, nihil hominem boni facere, quod Deus in ipso non faciat. Quid ergo, inquies, sibi vult Augustinus, cum de libertate voluntatis loquitur? Nempe quod toties repetit: non cogi homines inuitos Dei gratia, sed voluntarios regi,

Lib. 2. de bono perseuer. c. 13. vt sponte pareant ac sequantur: ideo tamen, quia eorum voluntas ex mala versa sit in bo-

Lib. 2. c. 23. De grat. & libe. arbit. nam. Vnde illud. Nos ergo volumus: Sed Deus in nobis operatur & velle. Nos operamur, sed Deus efficit & operari. Item, bonum, quod non tenemus nisi propria voluntate, non tamen tenebimus, nisi operetur in nobis & velle. Item, Certum est, nos velle cum volumus: sed ille facit, vt velimus. Certum est, nos facere, cum facimus, sed ille facit,

vt

vt faciamus,præbendo vires efficacissimas voluntati. Hæc sit summa: Perperam eos facere, qui sic inter Deum & nos partiuntur, vt obedientiam piæ voluntatis, quæ Dei gratiæ assentitur, ad nos transcribant: cum proprium sit ipsius Dei opus.

Sed insistunt Prophetæ verbis: quòd conuersionem à nobis exigendo, liberum arbitrium compellet: quod frustra faceret, eorum quidem opinione, nisi aliquod esset liberum arbitrium. Fateor sanè, absurdas fore eiusmodi locutiones, nisi esset aliqua in homine voluntas. Non tamen propterea concedo, liberam obsequendi facultatem inde posse colligi. Valde enim nouitios esse oportet venerandos istos patres, si ex præceptis æstimant, quid valeat homo: cum ideo potius requirat à nobis Deus quod supra vires nostras est, vt imbecillitatis nostræ conuicti, superbiam omnem exuamus. Meminerimus ergo, aliud esse voluntatem in homine, aliud liberam boni ac mali electionem. Sublata enim post lapsum primi hominis eligendi libertate, sola voluntas relicta est, quæ sub peccati tyrannide captiua vsqueadeo tenetur, vt non nisi ad malum feratur.

Porrò ne longius hîc immoremur, dico apertè pugnare quod hîc pronunciant Tridentini patres, cum illa Christi sententia: Quisquis

Ioan.3. audiuit à Patre meo, venit ad me. Nam vt prudenter animaduertit Augustinus: inde sequitur, nullum à Deo audire & discere, quin simul in Christum credat: motum'que Spiritussancti sic esse efficacem, vt fidem semper gignat. Constituunt autem hoc in hominis optione, vt Dei inspirationi, si velit, auscultet. Hæc nullo modo inter se conciliari possunt: omnes qui à Deo didicerint, Christo credere: & non aliter valere ratam'que esse Dei inspirationem, nisi homines ex seipsis assentiantur. Prioris sententiæ authorem habemus Filium Dei, qui secum minimè dissidet. Secundam ergo, quæ prorsus contraria est, cui acceptam feremus, nisi patri mendacii?

De præ-dest. sanct. lib. 1. c. 8.

Postquam septimo capite, de modo præparationis, ita frigidè tractarunt, vt quemuis non prorsus insipidum Papistam meritò tantæ insulsitatis pudere debeat, tandem, capite octauo, vbi ad ipsam definitionem ventum est, imprimis hoc cauent, ne sola fide constare videatur hominis iustificatio. Quæstio est verbi, quid sit iustificatio. Negant solam esse remissionem peccatorum: sed renouationem & sanctificationem simul contineri volunt. Nunquid hoc verum sit, videamus. Verba Pauli sunt capite ad Ro. 4. Dauid Beatitudinem hominis dicit, cui Deus imputat iusti-

tiam

tiam ſine operibus: Beati, quorum remiſſæ Pſal.32.
ſunt iniquitates. Si ex hac Dauidis ſententia Paulus gratuitæ iuſtitiæ definitionem ritè elicit: ſequitur, in remiſſione peccatorum eſſe poſitam. Sic enim interpretatur Paulus, iuſtum à Dauide nuncupari, cui Deus iuſtitiam imputat, non imputando peccata. Sic & idem Apoſtolus, non adducto alterius teſtimonio, alibi loquitur. Erat Deus in Chriſto, mundum ſibi reconcilians, non imputando hominibus 2.Corin.5.
peccata. Deinde continuò poſt adiicit: Eum qui peccatum non nouerat, pro nobis peccatum fecit, vt eſſemus iuſtitia Dei in illo. Quid apertius requiras, quàm nos coram Deo iuſtos cenſeri, quia Chriſti ſacrificio expiata ſint peccata noſtra, ne amplius ſub reatu nos teneant? Nec locus eſt vulgari cauillo: de iuſtificationis initio, ipſum agere. Nam vtroque loco tractat, non qualiter incipiant iuſti eſſe, qui fuerant hactenus infideles: ſed quomodo iuſtitiam, quam ſemel conſecuti ſunt, retineāt toto vitæ curſu. Dauid enim de ſe loquitur poſtquā inter filios Dei fuerat cooptatus. Et Paulus aſſerit, hanc eſſe perpetuam legationem, quæ in Eccleſia quotidie auditur. In eundem quoque ſenſum ad Ro.10. Moiſes iuſti- Deu.30.
tiam legis deſcribit, quòd qui fecerit ea, viuet in ipſis. Fidei autem iuſtitia ſic dicit: Qui crediderit &c. Videmus ideo legis iuſtitiæ

opponi fidei iustitiam, quòd operibus minimè constet, sicut illa. Idem sibi volunt verba
Act. 13. quibus Lucas apud Antiochenos ipsum esse visum refert: Per hunc vobis annunciatur remissio peccatorum: & ab omnibus, à quibus non potuistis iustificari in lege Moisi, in hoc omnis qui credit, iustificatur. Nam & remissioni peccatorum iustificatio, velut interpretationis loco, subiicitur: & absolutionem procul dubio significat: & legis operibus detrahitur, vt sit gratuita: & fide percipi dicitur. Quid? iustificatio publicani, Lucæ 17. quid aliud sonat, quàm iustitiæ imputationem, dum gratis acceptus est deo? Et quoniam de
1 Corin. 1. verbi proprietate lis est; cum Christus à Paulo iustitia, & sanctificatio nostra prædicatur, certè inter hæc duo statuitur discrimen, quod Tridentini patres confundunt. Nam si duplex est gratia, quòd nos Christus iustificat, & sanctificat: iustitia vitæ innouationem sub se non complectitur. Nec aliter potest exponi illud ad Ro. 8. Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus est qui iustificat, quàm de gratuita acceptione.

Nollem de verbo litigare, nisi inde totus causæ status penderet. Verùm cum tunc iustificari hominem tradunt, cum in obedientiam Dei reformatur; totum illud Pauli argu-
Rom. 4 mẽtum euertunt: Si ex lege est iustitia: exina-

nita

nita est fides, & abolita promissio. Intelligit enim, neminem inuentum iri inter homines, in quo salutis promissio compleatur, si innocentiæ conditione sit implicita: & ruituram mox esse fidem, si operibus fulciatur. Quod ideo verum est, quia quandiu respicimus quales sumus, necesse est nos coram Deo trepidare. Tantum abest, vt certa & inconcussa vitæ æternæ fiducia nobis constet. De regeneratis loquor. Quantum enim abest à iustitia, quæ in hac vita inchoatur, vitæ nouitas?

Neque tamen interea negandum est, quin perpetuò coniunctæ sint ac cohæreant duæ istæ res: sanctificatio, & iustificatio. Sed perperam inde infertur, vnam ac eandé esse. Exempli gratia: Solis lumen, & si nunquam separatur à calore, non tamen calor existimandus est. Nemo'que tam rudis inuenitur, qui non vnum ab altero distinguat. Fatemur ergo, simul atque iustificatur quispiam, necessariò innouationem quoque sequi. Neque verò de eo ambigitur, an sanctificet Christus nec ne, quoscunque iustificat. Hoc enim esset lacerare Euangelium, adeo'que Christum ipsum discerpere, si quis iustitiam, quam fide consequimur, separare velit à pœnitétia. Sed tota nostra disceptatio est, de causa iustificationis. Hanc Tridentini patres duplicem

esse fingunt: ac si partim remissione peccatorum, partim spirituali regeneratione iusti essemus. Vel, vt aliis verbis exprimam quod sentiunt: ac si partim imputatione, partim qualitate iustitia nostra constaret. Ego autem vnicam & simplicem esse assero, quæ tota continetur gratuita Dei acceptione. Eam præterea extra nos constituo; quia in solo Christo iusti sumus. Proferant si quod habent ex scriptura testimonium, vt persuadeant quod docent. Ego cum totam habeam scripturam mihi suffragantem, hac vna ratione nunc contentus ero: quòd cum mentio fit iustitiæ operum, eam lex & Euangelium in perfecta legis obedientia constituunt. Ea cum nusquam appareat, nihil aliud faciunt reliqui, nisi vt confugiamus ad solum Christum: vt in ipso iusti censeamur, quod in nobis non sumus. An mihi locum vnum proferent, qui inchoatã nouitatem pro iustitia apud Deum probari testetur, vel in totum, vel ex parte? Quòd si authoritate destituuntur: cur non liceat repudiare quod hîc obtrudunt figmentum, de partiali iustitia?

Porrò quàm friuola sit & nugatoria causarum partitio, quæ ab illis commemoratur, supersedeo dicere. Nisi quòd taceri hoc nec debet, nec potest, nimis esse absurdum: quòd causa instrumẽtalis nominatur solus ba-

ptismus

ptiſmus. Quid igitur fiet Euangelio? An'ne poſtremo quidem angulo hærebit? Sed baptiſmus eſt fidei ſacramentum. Quis negat? Vbi tamen omnia dicta fuerint: hîc nihilominus obtinebo, nihil eſſe aliud, quàm Euangelii appendicem. Præpoſtero igitur ordine primas illi deferunt: ac perinde omnino faciunt, ac ſi quis inſtrumentalem ædificii cauſam diceret eſſe trullæ manubrium. Sanè quisquis, poſthabito Euangelio, baptiſmum inter ſalutis cauſas numerat: eo ipſo, quid ſit baptiſmus, aut quid valeat, quodnam ſit eius officiũ, aut quis vſus, neſcire ſe prodit. Quid in cauſa for mali præterea deſiderem, canone. 10. dicendum erit. Tantum hîc attingã, quod præſenti loco conuenit. Iterum enim affirmant, nos verè iuſtos eſſe, nõ tantũ reputari. Ego cõtrà, tametſi cõcedo, nunquã recipi nos in Dei gratiã, quin ſimul nos regeneret in vitæ ſãctitatẽ: falſum tamen eſſe contendo, vllã iuſtitiæ partẽ in qualitate ſitam eſſe, vel habitu, qui in nobis reſideat: ſed gratuita acceptione, nos eſſe iuſtos. Nam cum docet Apoſtolus, propter vnius obedientiam iuſtos conſtitui multos: ſa- Rom. 5.
tis, niſi fallor, oſtendit, mutuari nos aliunde iuſtitiam, cuius in nobis indigemus. Et primo ad Epheſios capite, cum dicit nos prædeſtinatos eſſe in adoptionem filiorum Dei, vt grati eſſemus in filio: ſummam iuſtitiæ noſtræ

complectitur. Quantulacunque enim portio in opera nostra conferatur, eatenus vacillabit fides,& salus nostra hoc modo tota periclitabitur. Ergo cum Apostolo discamus, iustitiam nostram,quæ ex lege est, tanquam noxium impedimentum,abiicere, vt illam obtineamus,quæ ex fide est Iesu Christi. Qualis autem sit iam ante abundè demonstrauimus. Et vno verbo Paulus, tertio capite ad Galatas,indicat:cum negat, iustitiam legis cum iustitia fidei congruere,quia in operibus sita sit.

Philip.3.

Sed quid facias istis bestiis? Nam postquam multas iustificationis causas recensuerunt, obliti de causa iustificationis sibi esse tractandum,iustitiæ partem operibus constare hinc colligunt, quòd nemo absque spiritu regenerationis per Christum Deo reconcilietur. At quàm crassa est ista hallucinatio? Perinde enim id valet, ac si dicerēt:Remissio peccatorum diuelli à pœnitentia non potest. Ergo hæc est pars illius.Hoc vnicum est controuersiæ caput:quomodo iusti cēseamur coram Deo:vbi fides nostra,qua sola iustitiam percipimus,eam quærere debeat. Vt millies repetāt non posse nos aliter merito passionis Christi cōmunicare,quin simul regeneremur eius spiritu,non tamen efficient quominus illud fixum maneat:ideo propitium nobis esse

Deum,

Deum,quia Christi morte placatus nobis fuerit:ideo nos reputari iustos coram ipso,quia illo sacrificio expiatæ fuerint nostræ iniquitates. Habemus,inquit Paulus,propitiationem per fidem in sanguinem Christi. Denique, vbi de causa quæritur: quorsum attinet, accidens inseparabile obtrudi?Desinant ergo istis ineptiis ludere,vel cauillis ineptire: accipit homo fidem,simul & spem,&charitatem. Non igitur sola fides iustificat.Nam si nobis & oculi,simul & aures,& pedes,& manus conferuntur:non propterea tamen, aut pedibus nos audire,aut manibus ambulare,aut palpare oculis,dicendum est. De Pauli testimonio perperam adducto alibi dicetur. Rom.3.

Sequitur putidæ illius distinctionis approbatio:de fide informi,& formata. Pudet quidem venerandos patres voces istas vsurpare.Sed cum balbutiunt,non vniri sola fide hominem Christo,nisi spes quoque & charitas accedant: fidem certè somniant charitate vacuam, quæ à Sophistis vulgo informis vocatur.Quo insignem suam inscitiam produnt. Nam si verum est quod docet Paulus, Christum habitare in cordibus nostris per fidem: nihilo magis fidem à charitate separabunt, quàmChristum à spiritu suo.Si fide purificantur corda ,quemadmodum Petrus affirmat: si quicunque credunt,habēt vitam æternam, Ephe.3. Act.15. Ioã.3.5.6. 10.20.

Rom.4. quod toties pronunciat Christus: si fide obti-
netur æternæ vitæ hæreditas, longè aliud est
fides, quàm mortua nescio quæ persuasio. Vi-
In cap. ua nos Christi membra fide effici, negant.
Ioan.11. Quantò melius Augustinus? qui fidem appel-
lat animæ vitam, sicut anima vita est corpo-
ris. Quanquam non tam Augustinus hic citã-
dus author est, quàm Paulus, qui fatetur se fi-
Gal.2. de Christi viuere. Ignoscendus fortè esset illis
hic error, quia non aliter de fide garriunt,
quàm de fabulosis insulis (quis enim eorum
vnquam, vel summis labris, gustauit quid esset
fides?) nisi miserum orbem eadem secum igno
rãtia in exitium traherent. Nos autem memi-
nerimus, fidei naturam à Christo æstiman-
dam esse: quia quod nobis offert Deus in Chri
sto, non nisi fide recipimus. Proinde quidquid
nobis est Christus, id ad fidem trãsfertur, quæ
nos compotes & Christi, & omnium eius
bonorum facit. Neque aliter verum esset il-
1.Ioan.5. lud Ioannis, fidem nostram esse victoriam
qua mundus vincitur: nisi nos in Christum
Ioan.16. insereret, qui solus est mundi victor. Ac eo-
rum stuporem animaduertere operæprecium
est, quòd dum citant illum Pauli locum, fides
Gal.5. quæ per charitatem operatur: non cogitant
se hoc quasi gladio iugulari. Nã si fructus est,
ac effectus fidei charitas: quis non videt infor
mẽ illã fidẽ quã fabricarũt, inane esse figmen

tum

tũ? Erit enim perquã absurdum, si filia matrẽ interimat. Quanquã monendi sunt lectores, locũ illum intempestiuè adduci, cum de iustificatione agitur. Quãdoquidẽ illic nõ disputat Paulus, quid ad hominẽ iustificãdum valeant fides, aut charitas: sed quæ sit Christiana perfectio. Quemadmodum cum alibi scribit; Si quis in Christo: noua creatura. 2. corin. 5.

Longum esset, ac molestum, singula notare: sed hoc magis insigne est, quàm vt præteriri debeat. Subiiciunt, cathecumenis fidem ab Ecclesia petentibus responsum dari: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Væ eorum cathecumenis, si tam dura illis conditio imponitur. Quid enim aliud, quàm æterna illis maledictio indicitur? Siquidem agnoscunt cum Paulo, maledictos esse omnes, qui legi sunt obnoxii. At Christum habent authorem. Vtinam obseruarent, quorsum ita locutus fuerit. Quod indicari non potest, nisi ex contextu, & personæ ratione. Interrogauerat ille, cui respondet Christus: Quid facere oportet, vt habeam vitã æternam? Certè quisquis vitam operibus vult promereri, regulam habet sibi à lege præscriptam: hæc fac, & viues. Sed considerandus est, qui à Paulo indicatur finis: vt vires suas expertus homo, vel potius impotentiæ suæ conuictus, deposita superbia, nudus ad Christum confugiat. Neque enim lo-

Matth. 19.

Gal. 3.

cum habet fidei iuſtitia, donec compertum habuerimus, fruſtra, nobis ſalutem ex lege promitti. Quod enim impoſſibile erat
Rom.8. legi, quandoquidem in carne noſtra infirma erat: Deus per filium ſuum præſtitit, peccata noſtra per ſacrificium mortis eius expiando, vt iuſtitia ſua impleatur in nobis. Adeo autem præpoſteri ſunt Tridentini patres, vt
Gal.3. cum Moiſi officium ſit nos ad Chriſtum manu ducere, ipſi nos à Chriſti gratia ad Moiſem traducant.

Ac ne parum ſint in prædicandis hominum viribus liberales, iterum in hoc capite repetunt, ſpiritum Dei agere in nobis, ſecundum propriam cuiuſque diſpoſitionem, & cooperationem. Qualem, obſecro, diſpoſitionem inueniet ſpiritus Dei in cordibus lapideis? An non pudet eos diſpoſitionem fingere, vbi ſpiritus ipſe vbique in Scripturis pronunciat, omnia eſſe contraria? Nam hoc gratiæ initium eſt, vt ex nolentibus adeóque repugnatibus faciat volentes. Vt fides, tam in ſuis exordiis, quàm incrementis, ad vltimã'-
Ephe.1. que vſque perfectionem, Dei ſit donum: & gratuita Dei electio ſit ſuſcipiendæ gratiæ
Lib. de pre deſt. ſanctor. 1. cap. 9. 10. 11. præparatio, vt ait Auguſtinus. Et clara ſunt Pauli verba: Deum nos benedicere, omni benedictione ſpirituali, quemadmodum nos elegit in Chriſto, ſecundum placitum voluntatis

ſuæ.

suæ. Quibus certè nos cohibet, ne in tanto beneficio gratiæ Dei, placito gloriemur voluntatis nostræ, inquit idem Augustinus. Itane? vt quod Deo acceptum referre homo deberet, id illi quasi meritum opponat? Nam vnde prima dispositio? nisi quia sumus Christi oues? Quis porrò sibi tantum ausit sumere, vt se ouem faciat? Itaque Lucas cum de efficaci vocatione loquitur, credidisse eos docet, non qui à seipsis erant dispositi, sed qui ad vitam erant præordinati. Et Paulus vnde recta sit dispositio exprimit, cum docet, præparata esse à Deo bona opera, in quibus ambulemus. Potius itaque Augustinum audiamus, qui longè aliter docet, quàm isti blaterones. Post casum hominis, inquit, non nisi ad gratiam suam pertinere voluit Deus, vt homo accedat ad eum: neque nisi ad gratiam suam pertinere voluit, vt homo non recedat ab eo. Ipse enim est, qui se daturum cor promittit, vt intelligamus, & aures, vt audiamus. Quamobrem sola est eius gratia, quæ nos discernit: quemadmodum Paulus admonet. Atque vt eiusdem Augustini verbis concludam: Voluntas humana, non libertate gratiam consequitur, sed gratia libertatem: & vt perseueret, delectabilem perpetuitatem, & insuperabilem fortitudinem.

Cap. 8.

Act. 13.

Ephe. 2.

Lib. 2. de bono perseuer. c. 7.

Lib de cor rep. & gr. ca 8.

Capite nono, dum aliquam dare stu-

dent modestiæ significationem, impudentiam suam magis produnt. Quoniam in promptu erat Scripturæ doctrina eorum placitis repugnans: vt hanc suspicionem auertant, primùm quid sit, fide iustificari hominem, exponunt. Nempe, quòd fides salutis sit initium, & fundamentum iustificationis. Quasi hac solutione essent expediti, mox ad alteram transuolant: gratis nos iustificari ideo Apostolum docere, quia quæcunque iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera, ipsam non promerentur. Quæso, si in re seria versari se putarent: an adeo leuiter, quasi oscitantes, persungerentur? Omitto, quòd hominum iudicia nihil veriti sunt: quasi sacrosancto hoc decreto omnium oculos confodissent: Fides iustificat, quoniam inchoat iustitiam. Primò, hoc commentum sensus communis respuit. Quid enim magis puerile, quàm totum effectum velle restringere ad solum actum inchoandi? Sed inspiciamus paulisper, nunquid Pauli verba patiantur tam facile se peruerti. Euangelium, inquit, potentia Dei est, in salutem omni credenti: quia in eo reuelatur Dei iustitia ex fide, in fidem. Quis non videt, principium & finem pariter hîc designari? Alioqui dicendum erat, ex fide in opera: siquidem perficerent quod fides inchoat. Eodem facit Habacuc testimonium: Iustus ex fide victurus est,

Rom. 1.

Habac. 2.

eſt: quod improprie dictum foret, niſi vitam perpetuaret fides. In Abrahæ perſona relucet præcipuum iuſtificationis ſpeculum. Audiamus ergo, quo tempore fides illi ad iuſtitiam imputata fuiſſe prædicatur. Non erat certè nouitius: ſed relicta patria, iam annos complures Dominum ſecutus erat: vt eſſet non vulgare ſanctitatis, omnium'que virtutum exemplar. Non ergo aditum illi ad iuſtitiam patefacit fides, vt aliunde poſtea iuſtificatio compleatur. Et tandem concludit Paulus, nos ſtare in ea gratia, quam fide conſecuti ſumus. Quantum diſtat fixa & immota ſtatio à momentaneo tranſitu: tantum à Pauli ſenſu diſtant in ſuo iſto dogmate. Omnes Scripturæ locos colligere, & longum eſſet, & ſuperuacuum. Satis quidem ſuper'que ex his paucis liquere arbitror, non minus iuſtitiæ complementum, quàm initium, fidei tribuendum eſſe.

Gen. 15.

Rom. 5.

Secundum membrum eſt, gratuitam ideo iuſtificationem vocari à Paulo, quia nullum meritum præcedat. Quid ergo? cum idem Paulus clamat, excludi omnem carnis gloriationem lege fidei, an ad anteactæ vitæ duntaxat merita reſpicit? ac non potius admonet, nihil eſſe, quo glorientur homines, vſque ad vitæ finem, qui fide iuſti ſunt? Nam cum ex Dauide aſſerit, imputari, abſque operibus, iu-

Rom. 3. 4.

ſtitiam, perpetuum fidelium ſtatum decla-
Pſal.32. rat. Quemadmodum & Dauid, ſe, ac reliquos omnes Dei filios, non in vnum diem, ſed tota vita, peccatorum remiſſione beatos eſſe exclamat. Nec de vnius momenti iuſtificatione lo-
Act.15. quitur apud Lucam Petrus, cum dicit: Per gratiam Ieſu Chriſti credimus nos eſſe ſaluos, quemadmodum & patres noſtri. Ille enim erat quæſtionis ſtatus: an exigenda foret à gentibus legis obſeruatio. Id fieri debere negat: quòd non alia ſit ſalus in Chri-
Act.4. ſtiana Eccleſia, quàm per Chriſti gratiam: nec alia vnquam fuerit. Et meritò. Nec enim ali-
Rom.4. ter firma erit promiſſio, niſi ex Dei gratia pendeat, ac fide nitatur, inquit Paulus. An illic etiam de præcedentibus meritis agi, garrient? Imo ſelectiſſimis quibuſque ſalutis fiduciam poſſe conſtare negat, niſi recumbat in Chriſti gratiam. Fidem igitur abolet, qui non retinet hanc vnicam iuſtitiam vſque ad mortem. Iuſtificamur gratis, inquiunt, quod nulla opera, quæ iuſtificationẽ præcedãt, ipſã promerẽtur. Atqui dum Paulus Abrahæ materiam adimit gloriandi, eò quòd fides ſit illi imputata ad iuſtitiam, probationis loco mox ſubiicit: vbi ſunt opera, illic debitum præmium rependi: fidei autem quod datur, gratuitum eſſe. Notemus de ſancto patriarcha verba fieri. Negat Paulus, quo tempore mundo

re-

renunciauerat, vt se totum Dei obsequio addiceret, vllis operibus fuisse iustum. Si excipiant adulterini isti patres, tunc demum cœpisse iustificari: apertè refellitur hoc cauillum sacræ Historiæ contextu. Multis enim annis se exercuerat in quotidiana Dei inuocatione, & Dei vocationem constanter secutus erat, in qua vitæ æternæ promissio continebatur. Non'ne ergo ter cæci iudicandi sunt, qui gratuitam Dei iustitiam non vident, nisi in ipso vestibulo? regnare autem in ipso ædificio putant operum merita. Verùm attendere conuenit, qualem tam crassæ impietati fucum inducant. Hoc quippe modo satisfactum pronunciant Apostoli sententiæ: Si ex gratia: ergo non ex operibus. Atqui Paulus, quòd saluæ fiunt reliquiæ, & ab æterni exitii periculo mirabiliter à Deo conseruantur vsque in finem, id acceptum refert Dei gratiæ. Multum igitur abest, quin ad tantulam portionem, hoc est, ad solum principium, restringat. Rom.11.

Absurdum quidem illud delyrium: sed hoc etiamnum aliquantò crassius: quòd eorum opinione, nihil omnium, quæ iustificationem præcedunt, ipsam promeretur: siue fides, siue opera. Quæ nobis hîc opera comminiscuntur iustificatione priora? Cuius hoc erit ordinis, vt radicem fructus tempore præ

cedat? In summa : vt intelligant pii lectores, quantum ad doctrinæ correctionem profectum sit, monachi reuerendis patribus, quorum partes erant auribus annuere, veterem hanc dictarunt cantilenam : bona opera, quæ iustificationem præcedunt, non meritoria esse æternæ salutis, sed præparatoria duntaxat. Atqui, si qua opera fidem anteuerterent, ipsa quoque venirent in calculum. Sed ideo nullum meritum: quia nulla sunt opera. Nam si opera sua quærant homines, mala duntaxat inuenient. Posteris vix persuadebitur, tantum fuisse stuporis in papatu, vt iustificationi vllum opus præponerent, etiam si negarent esse tanti boni meritorium. Quid enim ab homine prodibit, donec Spiritu Dei fuerit regenitus? Longè diuersa est Pauli ratiocinatio. Ephesios admonet, cap. 2. vt se meminerint gratia saluatos esse, non ex seipsis, neque ex propriis operibus. Probationem subiicit, non qua lymphati isti patres vtuntur, opera, quæ præcedunt, nulla sufficere: sed quam ego adduxi, non aliis operibus nos esse præditos, nisi quæ Deus præparauit : quia sumus illius factura, ad sanctam & piam vitam creati. Fides porrò iustificationem ita præcedit, vt tamen Dei respectu sequatur. Quanquam de fide quod dicunt, tunc fortassis locum haberet, si fides ipsa, quæ nos in possessionem iu-

stitiæ

ſtitiæ mittit, à nobis eſſet. Verùm cum ipſa quoque gratuitum ſit Dei donum: ſuperuacua eſt iſta, quam ponunt, exceptio. Quanquam Scriptura hanc dubitationem alia ratione tollit, dum fidem opponit operibus: ne inter merita cenſeatur. Neque enim quidquam noſtrum affert fides ad Deum: ſed quod vltro nobis offert Deus, recipit. Hinc fit, vt fides, quamuis imperfecta, perfectam nihilominus iuſtitiam poſſideat: quia non alium, quàm gratuitæ Dei bonitatis, reſpectum habet. Mat.16. Philip.1.

Capite decimo, in vanam, vt ipſi quidem iactant, hæreticorum fiduciam inuehuntur. Ea autem eſt, ſecundum eorum definitionem, dum certò ſtatuimus nobis remiſſa eſſe peccata: in ea'que certitudine acquieſcimus. Verùm ſi hæreticos facit talis certitudo: vbi erit fœlicitas, quam Dauid prædicat? Imo vbi Pſal.32. erit pax illa, de qua Paulus concionatur quinto ad Romanos capite, ſi alibi quàm in ſola Dei beneuolentia acquieſcimus? Vnde porrò Deum habemus propitium, niſi quia non intrat nobiſcum in iudicium? Fatentur nunquam, niſi gratis, remitti peccata propter Chriſtum: ſed hoc in ſuſpenſo relinquunt, quibus & quando remittantur, dum omnes conſcientias tranquilla fiducia ſpoliant. Vbi igitur audacia illa, de qua alibi docet Paulus,

Ephe.3. & acceſſus cum fiducia ad Patrem per fidem Chriſti?Non contentus fiduciæ nomine, auda cia nos inſtruit:quæ certè plus quidquam eſt, quàm certitudo. Quid etiam quòd certitudi-
Rom.8. nis vocem aliquoties vſurpat? Neque alibi eam fundat, quàm in ſola gratuiti Dei amoris perſuaſione. Imo omnem veram Dei inuocationem iſti euertunt, cum piorum animos trepidatione ſuſpendunt, quæ ſola nobis ianuam præcludit. Qui hæſitat, inquit Ia-
Iaco.1. cobus, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento circunfertur. Non ergo exiſtiment tales, ſe quidquam impetraturos à Domino. Sed qui vult exorare, nihil hæſitet. Notanda eſt antitheſis inter fidem, & hæſitationem: vnde colligere promptum eſt, fidem deſtrui, ſimul ac tollitur certitudo.

Sed quo melius tota eorum theologia patefiat lectoribus: expendant, quæ in eodem capite ſequuntur verba. Sed neque illud aſſerendum, oportere eos, qui verè iuſtificati ſunt, abſque dubitatione apud ſeipſos ſtatuere, ſe eſſe iuſtificatos. Si ita eſt: videant qua ratione conciliari queat πληροφορία cum dubitatione. Illam enim Paulus fidei perpetuam facit comitem. Taceo quòd inſtar axiomatis hîc ponunt, quod Paulus pro ingenti abſurdo ducit. Si ex lege eſt hæreditas, in-
Rom.4. quit, exinanita eſt fides. Fidei nullam fore cer

ti-

titudinem argumentatur, si operibus nitatur salus hominum. Non dubitat hoc pro absurdissimo in medium proferre. Et meritò. Cum mox, abolitam quoque esse promissionem, inde colligat. Pudet autem me quasi de re ambigua contendere, cum iis qui se Christianos appellant. Clara est Scripturæ doctrina. Scimus, inquit Ioannes, nos esse filios Dei. 1. Ioan. 3.
Et postea, vnde hæc scientia nascatur, exponit: nempe ex Spiritu quem dedit nobis. Sicut & Paulus admonet, non mundi spiritum nos accepisse: sed Spiritum qui ex Deo est, vt 1. Corin. 2.
sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis. Alibi etiam expressius: Non accepimus iterum spiritum seruitutis in timorem: sed adoptionis Rom. 8.
Spiritum, in quo clamamus: Abba, Pater. Hinc accessus ille cum fiducia & audacia, cuius pauloante meminimus. Et sanè totam fidei naturam ignorant, qui eam dubitatione miscent. Si dubitaret Paulus: non auderet morti & inferis insultare: quemadmodum facit Rom. octauo, vbi se tam certum esse iactat de amore Dei, vt nihil eum ab ista persuasione dimouere queat. Non auderet, capite quinto, gloriari super spe gloriæ Dei. Quod ex eius verbis liquidò apparet. Causam enim assignat: quòd charitas Dei in corda nostra diffusa sit, per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Quo significat, conscientiam no-

ſtram, teſtimonio Spiritusſancti acquieſcentem, intrepidè apud Deum de ſpe æternæ ſalutis gloriari. Sed non mirum eſt, ſi hæc, quam Spiritus Dei piorum cordibus obſignat, certitudo ſophiſtis ignota eſt. Sic enim fore prænunciauit Christus: Mundus eum
Ioan.14. non cognoſcet: ſed vos ſoli apud quos manet. Non mirum eſt, eos qui, abiecto fidei fundamento, in opera potius recumbunt, huc & illuc vacillare. Veriſſimum enim eſt illud Augustini: Quia non ſecundum merita noſtra,
In Pſal.88. ſed ſecundum eius gratiam firma eſt promiſſio: nemo debet cum trepidatione prædicare, de quo non poteſt dubitare.

Videntur tamen ſibi quibuſlibet obiectis ingenioſè occurrere, cum de Christi gratia generalem perſuaſionem commendant. Prohibent ne quis dubitet de efficacia mortis Christi. Sed vbi'nam locari volunt? In aere: vt confuſa tantùm ſit imaginatio. Nemini enim permittunt ſibi gratiam, firma certitudine fidei, applicare. Quaſi de nihilo deſtinentur nobis iſtæ promiſſiones: Ecce Rex
Matt.21. Zach 9. Act.2. Luc.12. Rom.3. tuus venit. Vos hæredes eſtis promiſſionis. Complacuit Patri in te. Iuſtitia Dei in omnes & ſuper omnes qui credunt. Sanè ſi concedant, fide nos percipere quod Deus offert: non ita mihi, & aliis proponitur Christus, vt tantum credamus, Abrahæ fuiſſe redempto-

rem:

rem: ſed vt quiſque ſibi propriam,quæ ab ipſo parta eſt, ſalutem faciat.Et cuius,obſecro, improbitatis eſt id aſſerere? Nemo ſcire fidei certitudine poteſt, ſe gratiā Dei cōſecutum. Paulus & Ioannes inter Dei filios non agnoſcunt,niſi qui id ſciunt. De qua ſcientia id interpretabimur, niſi quam Spiritusſanĉti magiſterio didicerint? Præclarè enim Bernardus: Fidem hîc nobis ſubuenire neceſſe eſt: hîc oportet ſuccurrere veritatem: vt quod de nobis latet in corde patris, per Spiritum reueletur: & Spiritus perſuadeat cordibus noſtris,quòd filii Dei ſimus. Perſuadeat autem, vocando & iuſtificando gratis per fidem. Quòd ſi Paulus,dum Corinthios hortatur,vt ſemetipſos probent, ſint ne in fide, omnes reprobos pronunciat, qui Chriſtum non cognoſcunt in ſe habitantem: ego cur verear bis reprobos pronunciare, qui tale examen à tota Eccleſia procul arcent, ac de gratia Dei nihil certi reliquum faciunt?

serm.5. in dedic. tēp.

2 cor.13.

Capite vndecimo, vbi incrementa iuſtitiæ deſcribunt, non modo gratuitam iuſtitiæ imputationem confundunt cum operum meritis: ſed illam propemodum extermināt. Verba ſunt: Creſcere fideles in iuſtitia bonis operibus per obſeruationem mandatorum Dei & Eccleſiæ:magis'que inde iuſtificari.Sal tem ſi hac Auguſtini exceptione vterentur:

Libr. de ciuit. Dei. 19 c. 27. Iustitiam fidelium, quandiu degunt in mundo, magis peccatorum remissione constare, quàm perfectione virtutum. Tametsi ne illa quidem operum iustitia, quam contemptim nominat, nitendum vlla ex parte docet. Lib ad Bonif. 3. ca. 5. Vnam enim piorum omnium, qui sub carnis infirmitate gemunt, spem esse hanc prædicat, quod mediatorem habent Iesum Christum, qui sit pro peccatis eorum exoratio. Contrà Tridentini patres: vel emptitii potius monachi, qui tanquam Latini tibicines, qualecunque volunt carmen illis componunt: modis omnibus discipulos suos auocantes à gratiæ intuitu, falsa operum fiducia excæcant. Libenter sanè confitemur, quotidiano bonorum operum profectu crescere debere fideles. Bona'que eorum opera, quibus ornati sunt à Deo, interdum iustitiæ titulo insigniri. Verùm cum hæc tota operum dignatio non ex alio fonte manet, quàm gratuitæ acceptionis: quàm absurdum foret, hanc ab illa labefactari? Cur non reminiscuntur, quod pueri in scholis didicerunt? non pugnare quod subordinatur. Dico gratuita imputatione fieri, vt coram Deo iusti censeamur: dico, inde quoque alterum beneficium prouenire, vt iustitiæ nomen habeant opera, quæ procul alioqui à iustitiæ veritate abessent. Denique non proprio merito, sed fide sola;

tam

tam personam quàm opera, iustificari affirmo: & ex personæ iustificatione hanc operum, tanquam ex causa effectum, pendere. Ergo & ordine ita præcedat, & gradu ita supereminet necesse est, vnica fidei iustitia: ne quid eam vel præuertat, vel obscuret. Proinde iniquissima est calumnia, gratuitæ iustitiæ meritoriam nescio quam substituere: vt semel nos gratis Deus momento vno iustificet: nos autem tota vita legis obseruatione, iustitiam ipsi nobis comparemus. De obseruatione mandatorum Dei, hoc mihi velint nolint fatebuntur: multùm à perfecto eius complemento distare omnes mortales. Nunc mihi respōdeant: an qualiscunque eius pars, iustitia sit, aut pars iustitiæ. Posterius hoc strennuè asserent. Verùm repugnat scriptura, quæ hunc honorem, nisi perfectæ obedientiæ, nequaquam tribuit: Qui fecerit hæc viuet in ipsis. Maledictus autem qui non compleuerit omnia. Item, Qui defecerit in vno, factus est omnium reus. Nemo est qui non agnoscat, etiam me tacente, maledictioni sub iici nos omnes, quandiu in legis obseruatione claudicamus: proinde aliunde mutuandam esse iustitiam, quandoquidem operibus ablata est. De mandatis Ecclesiæ, quæ permiscent, alibi dicendum erit. Obiter tamen moniti sint lectores, nullum hîc omitti impieta-

Gal 3.

Iaco.2.

tis genus. Quis enim ſacrilegium hoc excuſet, quòd ſuis etiam inuentis iuſtificandi vim arrogare non dubitant? Id ne Pelagius quidem vnquam tentauit. Impia nempe perſuaſione faſcinare miſeros homines conatus eſt, quaſi diuinæ legis obſeruatione, iuſtitiam acquirere ſibi ipſi poſſent. Humanis verò legibus tantum deferre, nunquam illi venit in mentem. Eſt enim execrabilis in Deum blaſphemia, vbi eò temeritatis prorumpit quiſquam mortalium, vt ſuis traditionibus vitæ æternæ mercedem aſſignet.

Sed quò me vertam? Loquitur enim ſacra Synodus, quæ errare in ſcripturæ interpretatione non poteſt. Habet autem ſcripturæ teſtimonia: primum ex Eccleſiaſtico: Ne verearis vſque ad mortem iuſtificari. Vna, opinor, ratio eſt, qua me expediam. Locum inſpiciant lectores, & à bonis patribus impudenter corruptum fuiſſe inuenient. Dicit enim ſcriptor ille: Ne veteris, hoc eſt, prohibearis vſque ad mortem. Quanquam potius vertendum erat, ne differas. Nam Græcum verbum eſt μείνῃς. Inuehitur enim aduerſus eorum ſocordiam, qui ſuam ad Deum conuerſionem procraſtinant. Quod de initio dictum eſt, religioſi patres ad progreſſum, non tantum craſſa inſcitia, ſed aperta etiam malitia falſò referunt. In loco Iacobi plus

Iaco.2.

ali-

aliquanto coloris habent. Verùm quiſquis ſcripta noſtra legit, ſatis intelligit, nihil etiam illis Iacobum ſuffragari. Iuſtificationem quippe non pro cauſa iuſtitiæ, ſed pro approbatione tantùm accipit. Quod ex contextu planè liquet. Pluſquam ridiculum verò eſt, quòd inde hominem colligunt iuſtificari bonis operibus: quoniam Eccleſia ſibi fidei, ſpei, & charitatis augmentum precatur. Quis iſtis crepitaculis non terreatur? niſi qui planè puer non eſt.

Capite duodecimo vetus illud anathema renouant: ne quis Dei præcepta homini iuſtificato ad obſeruandum impoſſibilia dicat. De voce impoſſibilis litigare, nihil attinet. Mihi abundè ſufficit: ſufficere etiam debet piis omnibus, ac minimè contentioſis: neminem extitiſſe vnquam, qui legi Dei ſatiſfecerit: nec vllum poſſe inueniri. Quid enim? An Spiritum ſanctum arguemus mendacii? qui vniuerſos non vnius tantum ſeculi, homines tranſgreſſionis reos peragit: ſed quotquot vſque in finem mundi futuri ſunt. Non eſt homo ſuper terram, inquit Solomo, qui non peccet. Dixerat autem Dauid: Non iuſtificabitur in conſpectu tuo vllus viuentium. Si poſſibile eſt aliquem inueniri, qui legem impleat: retractet Spiritusſanctus hæc oracula. Sed abſit, vt diabolica hominum ſuperbia æ-

1. Reg. 8.

Pſal. 143.

ternum veritatis authorem faciat menda-
Gal.3. cem. Quinetiam euanesceret illud Pauli argumentum. Scriptum est: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt. Ergo quicunque sunt sub lege, maledictioni sunt obnoxii. Promptum enim erit excipere: Legem posse impleri. sed Apostolus pro confesso principio sumit, quod anathemate isti damnant. Itaque alibi, cum seruitu-
Rom.7. tem deplorat, qua ipse cum sanctis omnibus premebatur, non aliud remedium tandem inuenit, nisi vt liberetur à corpore. Vexabant etiam Augustinum hac calumnia Pelagiani. Fatetur Deum, si velit, posse quidem homines ad tantam perfectionem euehere: sed neque fecisse vnquam, nec facturum: quia aliter scripturæ doceant. Ego autem vlterius progredior: ac impossibile esse assero, quod scripturæ nunquam futurum pronunciant.

Quanquam si de locutione agitur: ea quoque expressa est à Petro Acto.15. cum legem iugum appellat, quod nullus patrum ferre potuerit. Fallitur enim qui putat, ad ceremonias tantùm hoc spectare. Quid enim tam arduum continebāt ceremoniæ, vt omnes humanæ vires sub earum onere deficerent? Sed proculdubio significat, impares fuisse ab initio vniuersos mortales legis obseruationi, hodie'que esse: ideo nihil restare, nisi vt confu-

fugiamus ad Christi gratiam, quæ, soluto legis iugo, sub libera custodia quodammodo nos continet. Ac notãdum, de regeneratis ipsum loqui: ne cauillentur Tridentini patres, de carnis infirmitate id esse dictum, vbi abest auxilium spiritus. Prophetas enim, & Patriarchas, & pios reges, vtcunque Dei spiritu adiuuarentur, ferendo legis iugo pares fuisse negat: nec ambiguè pronunciat, impossibilé fuisse legis obseruationem.

At Scripturam ipsi quoque ex aduerso testem producunt. Nam Ioannes mandata eius non esse grauia tradit. Fateor: modò ne illam, de peccatorum remissione doctrinam excludas, quam omnibus mandatis præponit. Nam si grauè non sit legem præstare: homines mihi complures absque peccato reperies, qui Deum faciãt mendacem: quod ab eodem Ioãne traditur. Sed asini isti nõ cõsiderãt, inde pendere facilitatem de qua Ioannes loquitur, quòd sancti paratum habent remedium, quo defectus suos suppleant: dum scilicet ad veniam confugiunt. Hinc etiam fit, vt suaue sit Christi iugum, & onus eius leue: quòd sanctis alacritatem faciat sua libertas, dum se nõ amplius sub lege esse agnoscunt. Nam & hunc tanquam optimum exhortationis stimulum illis admonet Paulus. Et Dauid idem docet: Apud te est propitiatio, vt timearis. Illam mi-

1. Ioan. 5.
1. Ioan. 1.
Rom. 6.
Psal. 130.

hi veniæ ſpem tolle:& minimum legis mandatũ onus erit AEthna grauius. Verùm quid hoc ad ocioſos monachos? qui ne minimo quĩdem digito vnquam attigerunt mãdatorum obſeruationem, de cuius facilitate tam audacter garriunt. Imo ſuum Epicuriſmum apertè produnt, vel hoc vno dogmate. Quid enim? Ecce eximius ille Apoſtolus ſe captiuum teneri gemit, quominus legi, vt par eſt, obſequatur: morbum'que incurabilẽ eſſe clamat, donec morte ſanetur. Iſti robuſti doctores ſuauiter rident: fruſtra'que tales querimonias fundi canunt, cum leue ſit Chriſti onus. Subiiciunt poſtea: Chriſtum diligunt ſui diſcipuli. Qui autem diligunt eum, ſeruant eius ſermonem. Hoc totũ verũ eſt. Sed vbi Chriſti perfectus amor? Vbi inquam amor ille ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus? Nempe vbi caro non concupiſcit aduerſus ſpiritum. Ergo nequaquã in hoc mũdo. Chriſtum itaque ſerio & ſincero cordis affectu diligunt ſui diſcipuli:& pro menſura dilectionis ſermonem eius ſeruant. Sed hoc quantulum eſt, præ illa tam exacta perfectione, cui nihil omnino deſit?

Rom.7. Matt.11. Ioan.14. Matt.22.

Nunc attendãt ſani lectores, quàm benè cohæreãt patrum dicta. Vbi legẽ à fidelibus impleri poſſe, fortiter aſſeruerunt: fatentur, etiam ſanctiſſimos ſaltem in leuia & quotidia

na peccata interdum cadere. Primùm quæro, an vllum sit omnino quamlibet leue peccatum, quod non legis obseruantiæ repugnet? Quæ enim vitiosa cogitatio obrepet in hominis animum, si totus Dei amore occupetur? Non autem satisfit legi, nisi cum diligitur Deus ex toto corde. At non propterea desinunt esse iusti: fateor. Sed vnde id? nisi quia beati sunt, quibus non imputantur peccata? Psal.32.
Quòd si iustos operibus esse volunt, vt hac fiducia nitantur eorum conscientiæ apud Deum: primùm fidem euertunt, & iniuriam faciunt gratiæ Dei minimè ferendam. Deinde nihil afferunt, quod impiam ipsorum persuasionem iuuet, de possibili legis obseruatione. Nam si pro nihilo ducant leuiores, quos vocant, lapsus: insonat horribilis illa supremi iudicis sententia: Qui vnum ex minimis istis mandatis contempserit, minimus vocabitur in regno cœlorum. Matt.5.
Quanquam scire velim, quæ vocent saltem leuia peccata. Sic enim extenuandi gratia loquuntur. & cur potius quandoque dicant iustos in ea cadere, quàm assiduè, vel identidem. Vix enim momentum præterit, quo non contrahamus nouum aliquem reatum. Leuia peccata illis sunt omne genus concupiscentiæ, quæ nos ad quæuis mala solicitant: tētationes item omne genus, quæ nos vsque ad Dei blasphemias impellunt.

Quidquid ſit: in manifeſta contradictione hîc tenentur.

Quæcunque poſtea continentur in eodem capite, nihilo plus cauſæ præſenti ſeruiunt, quàm ſi quis ex pedum ingreſſu probare velit, manus non palpare. Aliquot ad piam vitam exhortationes colligunt. Quid tandem inde extorquebunt? niſi quòd cẽtuplo melius, & longè alia energia, tum ex ſcriptis, tum ex cõcionibus noſtris, tum ex quotidianis etiam
1.The.4. ſermonibus diſci poteſt, nõ ad immunditiem
1.Tit.2. Col.3. nos eſſe vocatos, ſed ad ſanctificationem: apparuiſſe Dei miſericordiam, vt, abnegatis carnis cupiditatibus, piè & ſanctè viuamus in ſeculo: nos cum Chriſto reſurrexiſſe, vt cœleſtia cogitemus. At magnum quiddam videntur ſibi effeciſſe, dum colligunt, fruſtra gloriari cœleſti hæreditate, qui paſſionum Chriſti conſortes eſſe nolunt. At nos id ipſum quantò melius, iudicent lectores. Vnum tamen intereſt, quòd nos, dum communican-
Rom.8. 1.Tim.2. dum eſſe docemus paſſionibus Chriſti, vt ad ſocietatem perueniamus beatæ reſurrectionis, non ſeparamus Chriſtum à ſeipſo. Iſti, quòd nullo modo ſequitur, perperã inferunt: nos patiendo mereri vitam æternam: & in eo ſitam eſſe iuſtitiæ noſtræ partem, ne ſola Dei gratia nitamur.

Verùm, improbius etiãnmum ludunt in

ſua

ſua conſequentia. Nam inde colligunt, inimicos eſſe religionis Chriſtianæ, qui iuſtos tradunt in omni bono opere, ſaltem venialiter, peccare. Scire velim, ex qua dialectica tales conſequentias didicerint: Sic currite, vt præmium apprehendatis. Ergo in bonis ſanctorum operibus nihil eſt reprehenſione dignum. Non'ne ter beſtias eſſe oportet, quibus beſtiæ iſtæ perſuadebunt, à ſpiritu ſancto proficiſci tales nænias? Verùm hac quoque inſulſitate præterita, rem ipſam videamus. Concedant neceſſe eſt, opera ex interiore potius animi affectu, vnde manãt, & ex fine quo ſpectãt, æſtimãda eſſe, quàm ex larua externa, quæ hominibus apparet. Cor enim intuetur Deus, vt Samueli dictum eſt: & oculi eius veritatẽ reſpiciunt, vt monet Ieremias. Nunquã autem perfecto nos Dei amore ferri agi'que, ad obſequendum eius iuſtitiæ, plus ſatis conſtat. Variis enim cupiditatibus retrahimur à curſu, vt vix ambulemus, cum ſumma contentione feſtinare Deus præcipiat: vix'que teporẽ afferamus, pro ſummo ardore. Quòd ſi defectum hunc, præ hypocriſi, non ſentimus: Deus tamẽ cernit, & iudicat: in cuius cõſpectu ne ſtellæ quidem liquidæ ſunt, nec ſol lucidus. Denique ſeptimum caput ad Ro. controuerſiã iſtam dirimit. Vbi in ſua piorũ'que omniũ perſona, fatetur Paulus, ſe à perfectione diſta

1.Cor.10.

Cap.5.

Iob.4.

re,etiam cum optima eſt voluntas. Quare blandiatur ſibi homo,vt libet:ſi tamen in iudicium Dei vel præſtantiſſimum opus quod vnquam fuerit,vocetur,næuo aliquo reperietur deformatum. Atqui Deo probantur. Quis negat?Tantum contendimus, fieri non poſſe, vt abſque venia placeant. Quid autem eſt,quod Deus ignoſcat, niſi peccatum? Inde ſimul conficitur,non eſſe tantopere exagitandos,qui dixerunt,quamlibet bona opera, ſi exacto rigore cenſeantur, æterna potius damnatione, quàm vitæ præmio digna eſſe. Vbi enim peccatum, quamlibet nobis exiguum videatur, illic nemo ſanus mortis eſſe materiam,negabit. Fit tamen immenſa Dei miſericordia,vt in cœlo mercedem habeant, quæ non modo nihil tale merebantur, ſed mortis æternæ præmium habitura erant:niſi per Chriſtum abſterſa eſſet immundities, qua alioqui fedata erant.Porrò quàm inepta ſit argumẽtatio, qua ex nomine mercedis dignitas,aut meritum elicitur,multis locis docui. Nec obſcura eſt ratio:cum retributio ipſa,quam ſophiſtæ in merito fundatam volunt,à gratuita acceptione pendeat.

Capite decimo tertio, ſi tantum quod præſefert titulus agerent, me quoque haberent ſubſcriptorem. Sed quia ſe temerariæ præſumptioni velle occurrere profeſſi, huc

toto

toto ſtudio incumbunt, vt totam ſuæ electionis fiduciam ex piorum animis deleant: hîc repugnare illis cogor: quia ſcriptura palam repugnat. Quorſum enim Paulus, primo ad Epheſios capite, tam prolixè de æterna Dei electione concionatur, niſi vt perſuaſum habeant, ea ſe cooptatos eſſe in vitam æternã? Nec ſanè coniecturis opus eſt. ſæpius enim ita concludit: debere ita Epheſios habere in animis ſuis conſtitutum: ſe vocatos eſſe, & Euangelii factos participes: quemadmodum, antequã mundus conderetur, in Chriſto electi fuerant. Capite item ad Ro. octauo, nominatim electionis doctrinam cum fidei certitudine coniungit. Fateor equidem, & ſedulò nos omnes docemus, nihil eſſe magis pernitioſũ, quàm in arcanum Dei conſilium inquirere, vt inde electionis noſtræ notitiam petamus: adeóque hanc eſſe voraginem, quæ nos in exitium abſorbeat. Sed cum æternæ noſtræ adoptionis ſpeculum nobis in Chriſto proponat cæleſtis pater: nemo quid nobis per Chriſtum datum ſit, verè tenet, niſi qui ſecum certò ſtatuit, ſe illi à patre datum eſſe, ne pereat. Quid enim? an de nihilo hæc dicuntur? Patrem, qui nos in filii ſui tutelam ac fidem tradidit, maiorem eſſe omnibus? Nec paſſurum eſſe filium, vt quidquam pereat? Imo ideo dicuntur, vt quicunque ſunt filii Dei, tali ſalutis ſuæ freti Ioã.6.10.

custode,inter media pericula tutos se esse, non dubitent: imo periculis infinitis obsessi, suam salutem extra periculum esse confidant, quia in manu Dei sit. Sed enim quos Deus elegerit, nisi ex speciali reuelatione, sciri posse, negant. Concedo. Atque ideo dicit Paulus, 1.Corin.2. non spiritum nos huius mundi accepisse: sed spiritum qui ex Deo est: vt sciamus quæ à Deo nobis donata sint. Donum autem alibi interpretatur adoptionem, qua censemur inter eius filios: quã adeo vult nobis certam esse, vt Rom.5. clara voce de ipsa gloriemur. Cæterum quid per specialem reuelationem designent, non me latet. Ego autẽ eam voco, qua filios suos peculiariter dignatur Pater cœlestis. Nec eam, qualem prædico, ex meipso cõminiscor. Nota enim sunt Pauli verba. Nobis, inquit, quæ absondita sunt humanis sensibus, reuelauit Deus, per spiritum suum, qui etiam Dei profundissima scrutatur. Item: Quis mentem 1.Cor.2. Domini cognouit? Aut quis consiliarius eius fuit? Nos verò mentem Christi tenemus.

Videmus ergo in summa, vt venerandis Patribus nihil aliud sit temeraria damnata'que præsumptio, nisi sancta reuelatæ nobis per Christum nostræ adoptionis fiducia, ad quam vbique suos Deus animat.

Prohibent capite decimo quarto, ne quis perseuerandi constantiam sibi, absoluta certi-

tu-

tudine, ex Deo polliceatur: tametsi firmissimam de illa spem in Deo collocari, non improbant. Sed nobis primùm ostendant, quonam cæmento coagmentari queant res tantopere inter se dissidentes, firmissima spes, & suspensa expectatio Nam certè, qui ita expectat vitam æternam, vt absoluta certitudine nō nitatur, eum variis dubitationibus circumagi oportet. Talem spei naturam nequaquam describit Paulus: cum se certò persuasum esse commemorat, neque vita, neque morte, neque præsentibus, neque futuris, dissolutum iri charitatem, qua ipsum complecti tur Deus in Christo. Hoc non diceret, nisi vltimum vitæ finem superaret spei Christianæ certitudo. Et quid promissiones sonant? Non modo pronunciat spiritus, iustum fide suaviuere: sed victurum esse. Huc ergo spes se extendat, oportet. Quod etiam demonstrat Paulus, cum hoc illi tribuit, quòd per patientiam expectet, quæ adhuc sunt abscōdita. Atqui spem non tollunt, sed absolutam certitudinem. Quid? an dubiæ opinionis, vel coniecturæ vox est? cum tam intrepidè asseuerat Paulus, repositam sibi esse coronam iustitiæ? An aliquid est conditionale in istis verbis? dum nobis datam adoptionis nostræ arram prædicat, vt Deum audeamus, alta voce, patrem clamare? Confugiunt ad illud, quod iam ipsis ex-

Rom. 8.

Aba. 2.

2. Tim. 4.

cussi, friuolum cauillum: id ex speciali reuelatione Paulum habuisse. At nihil sibi tam speciale arrogat, quod non cunctis fidelibus secum faciat commune: cum tam audacter morti simul ac vitæ, præsentibus ac futuris insultat, suo, pariter & omnium nomine. Nec sibi vni priuatim vindicat Ioannes scientiam illam, qua gloriatur cum dicit: Scimus, nos similes futuros Deo: quia videbimus eum sicuti est. Atque idem Paulus cum dicit: Gloriamur super spe gloriæ Dei. Item: Scimus, cum terrenum hoc tabernaculum ceciderit, nobis domicilium in cœlo paratum esse.

1. Ioã.3. Rom.5. 2.Cor.5.

Fucum faciunt ex eo quod habetur vndecimo ad Ro. capite: Qui stat, videat ne cadat. Cuius duplex est solutio. Nam neque aliud quàm carnis arrogantiam illic cohibet Paulus, quæ cũ spei certitudine nihil cõmune habet: neque solos compellat fideles: sed quicunque ex gentibus Christo nomen dederãt: inter quos permulti esse poterant inani confidentia turgidi. Nam quæ illic ponitur Iudæorum cum gentibus cõparatio, nõ ad solos electos restringitur: sed omnes comprehendit, qui titulo tenus ad Ecclesiam pertinebãt. Ego tamen vnica illa responsione contentus ero: quia abunde sufficit: non præcipi nobis timorẽ, qui vel tantillum minuat de fidei, aut spei certitudine: sed tantùm qui nos in Dei timore

timore ſolicitos contineat. At nondum in gloria renati ſunt, ſed duntaxat in ſpem gloriæ: & multum adhuc pugnæ reſtat. Nempe ſi inde colligerent, excutiendum igitur eſſe torporem: nec ſecuritati indulgendum: nemo ſanus non illis ſubſcriberet. Sed cum, hoc quaſi ariete, ſpei noſtræ firmitudinẽ cõcutere moliuntur, cum nos ad formidinem impellunt: minimè vero id ferendum eſt. Nam quòd exceptionem addunt ad Pauli ſententiam, tunc demum à Deo perfectum iri in nobis opus ſalutis quod inchoauit, ſi non defuerimus eius gratiæ, nimis inſcitè faciunt: quia non obſeruant, hanc quoque eſſe partem gratiæ, quòd Deus nobis adeſt, ne gratiæ ſuæ deſimus. Neque tamen occaſionem dare ſocordiæ debet hæc doctrina. Tantùm agnoſcant homines, quid Deo acceptum referre, & quid ab eo expectare debeant.

Optarem multa præterire, ſi liceret ſine præuaricationis nota: ſed quid facerem? Vix vnus eſt verſus, qui non aliquo notabili errore conſperſus ſit: & qui diſſimulationem non ferat. Capite decimoquinto, vbi de reparatione poſt lapſum tractant, aptam eſſe pœnitentiæ definitionem aſſerunt: quod dicit Hieronymus, eſſe ſecundam tabulam à naufragio. Si dictum Hieronymi vellem exagitare: rogarem, cur non & tertiam, & quartam

appellauerit. Quotus enim quisque est, qui non nisi vnum naufragium tota vita faciat? Imo quis vnquam repertus est, quem non ex quotidianis naufragiis eripuerit Dei gratia? Sed cum Hieronymo nihil est mihi negocii in præsentia. Tridentini Patres non de pœnitentia tractant: sed de pœnitentiæ Sacramento, quod à Christo institutum fingunt. Vbinam? Quia dixit: Accipite spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remissa erunt. Primùm si Christus hac authoritate donauit Apostolos: est'ne propterea Sacramenti institutio? Vbi Symbolum? Vbi forma? Deinde quis ignorat, munus illic fuisse Apostolis iniunctum, quo erga extraneos fungerentur? O Patrum aures bene patulas: quas tam insulsæ delyri monachi ineptiæ præterfluere nullo obstaculo potuerint. Christus testimonium, quod de peccatorum remissione Apostoli redditurí erãt mundo, confirmat. Ea porrò legatio est, quæ per Euangelium defertur: & quidem in Ecclesiam nondum cooptatis. Blatero quispiam ex monachis, qui cõcilium regunt, cum nunquam locum forte inspexisset, certè nunquam expendisset, commentum suum recitauit, præscribi illic formulam, qua in statum gratiæ restituerẽtur, qui post baptismum lapsi erant. Patres ad sesquipedem vsque auriti annuerunt. Locus tamen ipse clamitat, im-

Ioan. 20.

pudenter

pudenter se aliò fuisse detortum, quàm oportuit. Inde inferũt, Christiani hominis pœnitẽtiam post lapsum, longè aliam esse à baptismali. Quasi vnam tantum speciem attingat Christus: ac non potius idem, quod Lucæ 24. doceat, prædicandam, in suo nomine, esse pœnitentiam, & remissionem peccatorum.

Vltra se proripiunt: constare hãc, de qua nugantur, pœnitentiam non tantum contritione cordis, sed oris confessione, & operum satisfactione. Quanquam ne parum clementes appareant, rigorem legis suæ mitigant, dum confitendi voto se placari sinunt. Quid longam hîc disputationem ordiar? De remissione peccatorum agitur: quæ salutis est scientia. Eam nobis gratuitam promittit Deus, in Christi sanguine: de auriculari confessione verbum nullum facit. Noui isti legislatores confitendi formulæ alligant, præter Dei mandatum: & satisfactione redimi asserunt. Quid miseris conscientiis reliquum fiet, si discedere cogantur à Dei verbo, vt in hominum placitis acquiescant? Cupio salutis meæ fieri certior. Via mihi simplex in verbo Dei monstratur, quæ me in solidam, tranquillam'que tãti boni possessionẽ rectà inducat. Nihil dicam amplius. Homines sunt, qui iniiciunt manum, ac confitendi necessitate me obstringunt, qua me soluit Christus. Satisfaciendi

Luc.1

Rom.3

onus mihi imponunt, vt à meipſo afferam, quod à ſuo vnius ſanguine petendum, oſtendit Chriſtus. An mihi diu ambigendum eſt, quidnam facere expediat? Imo verò faceſſat omnis conſultatio, vbi ab vnico ſalutis authore abducimur. Millies licet crepent: ſyllaba nulla reperietur, vbi Chriſtus in aurem hominis confiteri peccata iubeat. Quæcunque, de peccatorum remiſſione extant promiſſiones, ne tenuiſſimam quidem ejus rei mentionem faciunt. Apoſtolis fuit ea lex prorſus incognita. In tota Eccleſia Orientali nullus vnquam propemodum vſus fuit. Imo vbique gentium diutius mille annis libera fuit obſeruatio: donec Innocentius tertius, cum pauculis cornutis beſtiis, laqueum hunc populo Chriſtiano induit, quẽ Tridentini patres adſtringunt. Quod dico, ſatis ſuper'que teſtatum eſt veteribus hiſtoriis. Teſtimoniis referti ſunt noſtri libri. Atque horum nihil ignorãt, qui concilio dictarunt præclarã hanc formulam. Et tamen tam ſunt impudentes, vt perſuadere vno verbo velint, clauſã eſſe ſalutis ianuam, niſi fictitiæ confeſſionis claue aperiatur. At verò, quis tantum eis licentiæ concedat, vt qua velint conditione impoſita, Chriſti promiſſiones reſtringãt: adeòque claudant quod ille aperit? Non diſputo in præſentia, quàm crudelis ſit torquendis, ac

excru-

excruciandis conſcientiis carnificina, lex illa Innocentii, quam iterum promulgant: quàm multos in deſperationem egerit præcipites: quale, ad alios ſopiendos, hypocriſeos condimentum fuerit: quot ex ea flagitiorum monſtra ſcaturierint. Quinetiam fingamus quod ipſi falſo iactant, non nihil inde vtilitatis manare: totum hoc tamen nihil ad rem faciet. Quæſtio enim vertitur: quomodo in Dei gratiam reſtituantur, qui ab ea exciderunt. Scriptura vbicunque modum oſtendit, confeſſionem non attingit: quæ longo poſt tempore in humanis cerebris excuſa eſt. Cuius audaciæ eſt, ad ſpem veniæ obtinendæ aditum præcludere, niſi accedat eiuſmodi confeſſio, quam præſcribere libuerit? De pœnitentia habetur ſermo. Eius totam vim ac naturam tam frequenter, tam copioſè, tam apertè depingit in lege, in prophetis, in Euangelio Spiritus ſanctus, vt nullum ſit doctrinæ caput luculentius explicatum. De confeſſione, qualem iſti fingunt, altum vbique ſilentium. Quis ergo credet negantibus veram eſſe pœnitentiam, cui non adiuncta ſit illa appendix? imo niſi eam ſub ſe contineat? Hæc mihi duo abunde ſufficiunt: quòd pœnitentiam prorſus aliam cõfingunt, quàm quæ nobis in ſcriptura cõmendatur: & impetrãdæ peccatorum remiſſioni cõditionem ſtatuunt, qua nos ſolutos eſſe voluit,

penes quem vnum remittendi eſt poteſtas?
Hoc verò poſterius perinde valet,ac ſi Deum vetarent ſalutem promittere,niſi ex ſuo permiſſu:vel ſaltem illi ſe opponerent ne fidem ſalutis,quam dedit,præſtare audeat. Neque enim aliter illi permittunt peccatorum facere veniam,quàm ſi religione,qua nos ipſi obſtringunt,exoluti fuerimus.

Quod ad ſatiſfactiones ſpectat,ſubtiliter diſtinguere ſibi videntur, cum fecem corradũt ex putridis ſophiſtarũ cõmẽtis:nõ æternas quidẽ pœnas ſcilicet: ſed tẽporales ſatiſfactionibus penſandas eſſe. Quis ſophiſtas neſciebat ita garrire? Quanquam dum pœnam æternam, vna cum culpa, nobis confeſſione remitti fingunt, vel confitendi voto:quid aliud ſibi volunt,quàm nos opere promereri,quod gratuitò ſe daturum promittit Deus? Sed nunc videndum,quid valeat diſtinctio. Prophetæ ſanè cum gratuitam peccatorum remiſſionẽ cõmemorant,ferè referunt ad alterum illum finem, placatum fore Deum,ne amplius vindicet populi ſcelera,vel flagellis ſuis perſequatur. Quiſquis in ſcripturæ lectione mediocriter verſatus eſt,veriſſimum eſſe agnoſcet quod dico: mitigari,laxari,finiri denique pœnas, quibus digni eramus,quia nobis Deus ignoſcit, non merito aliquo noſtro,tanquam compenſatione placatus,ſed ſola prouocatus ſua miſericordia.

dia. Exilium Babylonicum pœna temporalis erat. Quòd septuaginta annis terminatur, cum longè magis diuturnum promeriti essent Israelitæ, id gratuitæ suæ clementiæ acceptum vult ferri Deus. Ac passim hic fructus commemoratur gratuitæ reconciliationis, quòd cessant flagella, quæ se inflicturum Deus minatus erat. Pœnæ certè temporalis relaxationem his verbis promittit DEVS: Non propter vos faciam, sed propter nomen meum. Et Iesaias, cum admonet satisfactionem, Iesa.48.53
aut precium pacis nostræ impositum fuisse Christo, non ab æterna modo pœna nos fuisse eius beneficio liberatos: sed ideo pœnas omnes, quibus solet peccata nostra vlcisci Dominus, aut castigare, ipsum subiisse nostra causa, vt quantumuis indigni, etiam præsentis vitæ bonis fruamur. At fideles nihilominus Deus etiamnum castigat. Fateor. Sed quorsum? An vt pœnas sumendo, sibi ac iudicio suo exoluat quod debetur? Minimè. Sed vt, incusso iræ suæ terrore, eos humiliet: afficiat serio resipiscentiæ affectu, imposterum cautiores reddat. At remedia sunt, quibus easdem pœnas auertant. Nempe cum ipsi sponte præoccupant, non est cur eos Deus quasi violenter trahat. Quorsum enim ferulæ? nisi cum deest voluntaria correctio? Proinde docet Apostolus, non iudicatum iri à Do- 1. Cor.11.

mino, qui seipsos iudicauerint. Sed quàm præposterum est, satisfactiones inde elicere? Deprecati sunt plerique fidelium Dei flagella, quibus se fecerant obnoxios. Quinetiam
1. Reg. 21. Achab, vbi se vltro humiliat, mitiorem sentit Dei manum. Sed ipse quoque deprecationes, quibus vsi sunt sancti, locupletissimæ sunt testes gratuitæ satisfactionis. Atqui nihil afferunt, quod non testimoniis probent. Sic e-
2. Cor. 7. nim docet Paulus: Tristitia, quæ secundum Deum est, pœnitentiam in salutem, non pœnitendam efficit. Quid? An ad satisfactiones nos hîc reuocat Paulus? Nullum enim verbum audio. Satis quidem improbè nobis illudunt. Improbius tamen quod sequitur: de
Luc. 3. eadem pœnitentia intelligendam esse Ioannis concionem: Pœnitentiam agite: & facite fructus pœnitentiæ dignos. Sed enim quos compellabat Ioannes his verbis? Non'ne qui se ad Baptismum offerebant, nondum Christi fide imbuti? Paulùm absimile est, nec tamen minus absonum, quod citant ex Apocalypsi, cap. 2. Memor esto vnde excideris: & primùm opera fac: cum prima opera, vel priora illic legantur. Hortatur scriptor Ephesios, vt ad pristinum vitæ statum redeant. Qua fronte hoc ad satisfactiones trahetur? Cum tam proteruè albi nomen nigro imponerent, putabant'ne fore oculos suæ nequitiæ

æstimatores? Dixit aliquando Lysander legatis in sociorum cœtu imperiosius locutis, quàm par esset: opus illis esse ciuitate, quæ morigeram se illis præberet. Istis verò magistris opus esset boum armento: si auditorium habere velint, cui persuadeant quod volunt. Nunc se immediatè regi à Spiritu sancto iactent: cum in deprauandis scripturæ testimoniis palàm sint falsarii.

Vt summam colligamus: cum assidua debeat esse inter fideles pœnitentiæ meditatio: rarum nescio quid esse imaginantur sancti patres. Cum scriptura pœnitentiam pronunciet totius hominis esse innouationem: cum fontem ipsum designet, timorem ex vero diuini iudicii sensu conceptum: partes enumeret, abnegationem nostri, quæ constat peccati odio, nostræ'que prauitatis displicentia: & vitæ nouitatem, aut regenerationem Spiritus, quæ nihil aliud est, quàm diuinæ in homine imaginis instauratio: effectus sedulò notet, totam'que eius naturam explicatè definiat: nihil afferunt venerandi patres, præter dillutas nænias, quibus sub papatu adulterata fuit pœnitentiæ doctrina. Quæ ab Ecclesiasticis doctoribus de externa disciplina dicta sunt, quæ ad solennem pœnitentiæ professionem spectabat: ea imperitè ad spiritualem renouationem detorquent, de qua sermo-

nem instituerant. Ne longior sim in singulis recensendis: si quis præclaram eorum lucubrationem cum scriptis nostris conferat: conuersam ab illis lucem fuisse in tenebras, inueniet, ac fatebitur.

Hactenus dedi operam, ne quid accusatorium continerent meæ censuræ. Atque id animaduertent æqui lectores, nihil me, nisi coactum, reprehendere. Sed nulla est sententia, quæ non mihi plus extorqueat, quàm vellem. Qualis est quæ habetur capite decimosexto: Non infidelitate modo: sed quolibet peccato mortali, amitti iustificationis gratiam. Si intelligerent, eiici nos à tanti boni possessione per malam conscientiam: mini mè pugnarem. Nempe quoad nos attinet. Tametsi enim non abiicit nos Deus: mala tamen conscientia eiusmodi inter nos & ipsum dissidii causa est, vt viuifica illa, & iustificatrice paterni erga nos eius amoris notitia minimè fruamur. Sed in eo primùm sunt præposteri, quòd nullum peccatum, nisi crassum & palpabile, mortale agnoscunt: cum pleraque interiora grauius, ad interitum vsque, animas vulnerent: deinde quòd bonam conscientiam non intelligunt indiuiduam esse fidei comitem. Alióqui quomodo staret il-
Act. 15 lud? Fide purificari corda. Item, Bonæ con-
1. Pet. 3. scientiæ responsionem esse ex fide resurrectio-

ctionis. Item, Christum fide habitare in cordibus nostris. Item, Victoriam esse nostram, qua mundum vincimus. Item, Scutum esse repellendis Diaboli insultibus. Item, Fide nos in virtute Dei custodiri in salutem. Non ergo dubium est, quin sepulta sit, obruta'que fides in homine, simul atque victus est tentatione aliqua, vt à timore Dei discedat. Non enim magis Spiritus sanctificationis à fide, quàm Christus ipse separari potest. Neque tamen assero, cum excidimus à timore Domini, prorsus extingui in nobis fidem. Sed quemadmodum prauis concupiscentiis opprimitur Dei timor, ita hanc suffocari dico, vt vim suam nihilo plus, ad tempus, exerat, quàm si quodammodo esset intermortua. Astutè scilicet cuniculum effodere moliuntur sancti patres, in quo dogma illud suum impium occultent: non sola fide nos iustificari. Sed quia hac non succedit, alia adoriantur via.

Ephe. 3.
1. Ioan. 5.
1. petr. 5.
Ephe. 6.
1. Pet. 3.

Superest postremum caput, de merito bonorum operum. Nihil porrò inter nos controuersiæ est, quin exhortandi sint ad bona opera fideles, & proposita etiam mercede stimulandi. Quid igitur? Primùm, quòd vitam æternam faciunt mercedem, in eo ab illis dissentio. Neque enim si in vita æterna Deus opera remuneratur: inde protinus con

ficient, vitam ipſam eſſe, quæ in ea rependitur, mercedem. Quin potius hæreditatem eſſe, vbique ſcriptura clamitat, quæ non alio, quàm gratuitæ adoptionis iure, nobis obuenit. Sed maior eſt in eo contradicendi materia, cum eos affirmare non pudet, nihil deeſſe fidelibus, quominus legi Dei, pro huius quidem vitæ ſtatu, ſatiſfeciſſe, & vitam æternam promeruiſſe cenſeantur. Vbi ergo erit illa beatitudo, quæ à Dauide prædicatur, Pſal. 32. ſine qua ſumus omnes ter miſeri? Væ autem miſeris iſtis, qui non intelligunt, eum qui proximè ad perfectionem acceſſit, nondum ad dimidium vſque iter progreſſum eſſe. Nam veriſſimum eſſe illud Auguſtini ſentiunt, quicunque exercitatam habent conſcientiam: Sanctorum iuſtitiam in hac vita remiſſione peccatorum conſtare magis, quàm perfectione virtutum. Verius etiamnum illud alterum quod iam citaui: quandiu ſub carnis infirmitate gemunt, vnicam illis ſpem reliquam eſſe, quòd mediatorem habent Chriſtum, per quem Deo reconciliantur. Sed non mirum eſt, craſſulos monachos, qui nullum vnquam certamen conſcientiæ experti, nunc etiam vel ambitione inæbriati, vel crapula, ſuo tantùm idolo ventilare ſe cupiunt, de legis perfectione ita garrire. Eadem ſecuritate cœlum promercale exponunt, ipſi in-

Lib. de ciuit. Dei. 19 c. 27.

Lib. ad Bonif. 3. c. 5.

terea

terea in præſenti mercede, cui inhiant, occupati. Fruſtra enim pulchris iſtis, quos poſtea inducunt, coloribus oculos non prorſus hebetes tentant perſtringere: dum prohibent, ne quis operibus vel glorietur, vel confidat: quoniam ſint Dei dona. Siquidem vt omittam, quod humanis viribus maiori ex parte, prius arrogarunt, quæ dona eſſe Dei nunc fatentur: tria ſunt in eorum decreto, quæ ferri non debent, errata. Nam etſi obiter attingunt, Chriſti merito bona piorum opera eſſe meritoria: quod tamen imprimis neceſſe erat, prætereunt: nullum eſſe opus, quod non infectum ſit labe aliqua, niſi Chriſti ſanguine abluatur. Quin potius falſam operibus dignitatem affingunt, vt ſine venia placeant. Specioſum quidem eſt quod obtendunt: fluere omnia à Spiritu Chriſti. Sed vbi abſoluta Spiritusſancti virtus reperietur? An non ad menſuram, vnicuique diſtribuitur? Debebant ergo obſeruare, ſemper aliquid 1.Cor.12. noſtræ fecis admixtum, quod puritatem illam inficiat. Cum autem deformet coram Deo quidquid à nobis operum prodit, quæ nobis inhæret vitioſitas: vnum ſupereſt, vt gratuita acceptione, gratiam, quam non habent à ſeipſis, recuperent. Id fit, dum in æſtimationem non veniunt ipſa: ſed ſuum à Chriſto precium mutuantur, & quaſi emendicant.

Hæc iam nimis crassa impia'que hallucinatio: non agnoscere, hoc solo demùm nomine acceptum esse Deo quidquid operum à nobis prodit, cum paterna indulgentia, quidquid vitiosum est, ignoscitur. Altera autem fere similis: quòd non reputant, si quid etiam opere vno simus promeriti, totum id quatuncunque sit, contraria transgressione perire: Iacob.2. Qui deliquerit in vno, factus est omnium reus. Quam tibi promittis mercedem, vbi nihil, quàm mortis æternæ reatus in dicitur? Faciunt itaque perperam, dum ad vnicum hoc remedium non confugiunt, vt liberali fauore dignetur Deus si quid in nobis est boni, mala, quæ longè & numero, & pondere superant, non imputando. Tertius verò error longè deterrimus: quòd salutis fiduciam ab operum intuitu suspendant. Verbo quidem vno prohibent, ne nobis fidamus: sed cum rursus in opera iubent intueri, vt eatenus nobis certa sit spes salutis, quantam illic reperiemus sperandi materiam? non'ne totam in nobis fiduciam apertè locant? Itaque & clausulam adiungunt tali doctrinæ congruentem: dubio euentu militandum esse in hac vita: donec vnicuique Deus secundum eius opera rependat. Quo totam fidei nostræ gloriationem euertunt: vel vt Pauli verbo vtar, fidem exinaniunt ipsam. Rom.4. At Paulus iusti-

fica-

ficatum se negat: etiam si nihil sibi sit consci- 1.Cor. 4.
us. Fateor. Ideoque vt stabilis constet, ac tran
quilla iustitiæ possessio, posthabita operum
mentione, iudicem nostrum deprecari conue
nit: vt ne in iudicium intret nobiscum. Hic Psal. 143.
enim vnicus securitatis nostræ portus est,
quòd iudicis personam Deus exuit, vt se nobis
Patrem exhibeat.

Nec tamen pudet istos porcos, territandis simplicibus sæuam denunciationem intonare: neminem iustitiæ compotem futurum, qui non firmiter teneat quod præscribunt. Quid? An noua iustificationis ratio nuper exorta est? Ac non potius sicut vna est salus, ita eàdem omnes ad ipsam peruenimus via? Quid ergo Prophetis & Apostolis fiet? qui operam talibus magistris non dederunt. Proinde Tridentina schola valere iussa, eam teneamus fixam fidem, quam ex Christi Spiritu nobis Prophetæ & Apostoli tradiderunt, scientes vnde didicerimus. Cæterum ne cui obscurum foret, venerandos patres ex eorum esse numero, quorum os maledictione plenum esse clamat Dauid: totidem fere, quot ipsi sunt Psal. 10.
homines, anathemata truculentis buccis despumant, quibus honorificum, & plausibile imponunt Canonum nomen.

Et tamen ne malignè agere videar, quasi eius, quam hactenus seruaui, moderatio-

nis ſim oblitus: tribus primis libenter ſubſcribo. Reliquis breues cenſuras attexam.

CANONVM ANTIDOTVM.

In 1. Canonem, 2. & 3. Amen.

In 4.

Dictum eſt ſupra, quomodo liberum arbitrium Deo aſſentiatur vocanti, & excitanti. Obſequimur certè Deo volentes: ſed voluntate, quam in nobis formauit. Qui ergo motum aliquem libero arbitrio proprium tribuunt, & ſeparatum à Dei gratia, nihil aliud quàm Spiritum ſanctum diſcerpunt.
Philip. 2. Neque verò Paulus volendi facultatem nobis dari, ſed velle ipſum in nobis effici prædicat: vt non aliunde quàm à Deo ſit aſſenſus, vel obſequium rectæ voluntatis. Intus agit, corda tenet, corda mouet, eos'que voluntatibus eorum, quas in illis operatus eſt, trahit: inquit Auguſt. lib. de correp. & grat. cap. 14. Et qualis erit cordis ferrei à ſeipſo præparatio, donec mirabili conuerſione carneum eſſe
Ezec. 11. 36 cœperit? Quod ſolidum eſſe Dei opus, teſtatur Propheta. Diſſentiet quidem à Deo hominis voluntas, quandiu erit contraria. Verùm ſi in obedientiam compoſita fuerit: iam ſublatum eſt diſſentiendi periculum. Atqui eam eſſe diuinæ gratiæ efficaciam, vt ſubacta

omni

omni repugnantia, ex inuitis nos faciat obsequentes, non ipsi sumus authores: sed Dominus per Prophetam: cum se facturum promittit, vt in præceptis suis ambulemus. Item Christus cum dicit: Quisquis audiuit à Patre meo, venit ad me. Ioan. 6.

In 5.

De verbo ne moueamus rixam. Sed quia per liberum arbitrium intelligunt eligendi facultatem, quæ sit in vtranque partem libera & soluta: titulum sine re esse, qui affirmant, Christum habent authorem, cum dicit, liberos fore, quos filius liberauerit: alios esse seruos peccati. Libertas certè, & seruitus, contraria sunt. Quòd ad ipsam vocem attinet: audiant Augustinum: qui liberam hominis voluntatem esse negat, quandiu vincentibus & vincientibus cupiditatibus subdita est. Alibi autem sic loquitur: Victa vitio, in quod cecidit voluntate, caret libertate natura. Item, Libero arbitrio male vsus homo & se perdidit, & ipsum. Item, Magnas homo liberi arbitrii vires, cum conderetur, accepit: sed peccando amisit. Non attendunt stulti homines, in liberi arbitrii nomine sonare libertatem. Si autem serui sunt peccati: quid se de libero arbitrio iactant? A quo enim quis deuictus est, huic & seruus addictus est. Quin etiam alibi palam nomen ipsum ridet. Libe- Epist. 144. ad Anast. Homil. 53. in Ioan. De perfect. iustit. Lib. de ver. Apo Ser. 3 De Spiri. & lit. c. 30. De corrup. & gratia. c. 13.

rum, inquit, arbitrium, ſed non liberatum. Liberum iuſtitiæ, ſeruum peccati. Quid ergo tantopere ſuccenſent miſeros homines admonentibus ſuæ ſeruitutis, vt ad liberatorem confugere diſcant?

In 6.

Ego cum à paradoxis abhorream, libenter etiam hoc repudio, tam proprium eſſe Dei opus Iudæ proditionem, quàm Pauli vocationem. Sed permiſſiuè tantum agere Deum in malis, cui perſuadeant, niſi qui totam ſcripturæ doctrinam ignorat? Magis e-

Ieſa.10.17 nim vrgent ſententiæ, quæ reprobos teſtan-
Iere.1. tur ſanctificatos eſſe ad opus Dei exequen-
Ezec.17.37 dum, eſſe eius retia, gladios & ſecures, quæ
Pſal.17. manu eius regantur, excitari eius ſibilo, con-
Act.2.4. uenire ad peraganda quæ Dei manus & conſilium decreuit, Chriſtum à Iudæis definito eius conſilio interēptum, quàm vt permiſſionis ſuffugio eludi queant. Melius ergo Augu-

De ver. Domi. Ser.63 ſtinus: qui citatis ſcripturæ locis, vbi & Pater Filium tradidiſſe dicitur, & Chriſtus ſeipſum, mox ſubiicit: quid ergo fecit Iudas, niſi peccatum? Nec verò iure reprehendetur quod alibi ſcribit, operari Deum in cordibus hominum, ad inclinandas eorum voluntates, quocunque voluerit: ſiue ad bona, pro ſua miſericordia: ſiue ad mala, pro meritis eorum: id'que iudicio ſuo interdum aperto, interdum occul-

to,

to, ſemper autem iuſto. Si quidem addatur exceptiò, quam continuò adhibet: malitiam non ipſius eſſe opus. Quemadmodum & paulo ante poſuerat: Non iubendo præcipere impiis, vbi obedientia laudetur: ſed voluntatem proprio vitio malam, occulto iuſto'que iudicio, in hoc vel illud maleficium inclinare. Nihil enim hîc audimus, quod non, iiſdem prope verbis, ſcriptura doceat. Nam & inclinandi & vertendi, obdurandi, & incitandi, & agendi verba illic exprimuntur. De grat. & libe. arbit. c. 21. cap. 20.

In 7.

Certè arbor mala non poteſt, niſi malos fructus, producere. Quis autem, niſi perditus, neget, nos malas eſſe arbores, donec inſiti in Chriſtum ſimus? Ergo ſi quis bonus fructus in homine laudatur, in fide quæratur radix, vt Auguſtinus admonet. Deinde toties clamat Deus, ſe non morari externas laruas: ſed fidem cordis inſpicere: & nominatim per Ieremiam: Qualis autem erit cordis mundities, aut veritas, quod non niſi fide purificari docet Petrus? Ergo præclarè Auguſtinus ad Bonifacium: Religio noſtra iuſtos ab iniuſtis non operum, ſed ipſa fidei lege diſcernit: ſine qua, quæ videntur bona opera, in peccata vertuntur. Adhæc, ideo peccant infideles, quidquid agant, quòd facta ſua non ad legitimum finem referunt. Qua de re copioſe diſputat Matth. 7. In Pſal. 31. Ser. 1. Iere. 5. Act. 15. Lib 3. ca. 5.

idem scriptor, libro aduersus Iullianum 4. Vnde & eleganter alibi erroneum vocat illorum cursum: in quo vt quisque magis est strénuus, longius à meta recedit: ideoque fit miserior. Ac tandem concludit, melius esse in via claudicare, quàm extra viam currere. Et quid plura volumus? Apostolum anathematisent, qui negat, absque fide posse quempiam placere Deo. Christum & Paulum anathematisent, qui omnes infideles mortuos esse pronunciant: ac per Euangelium à morte suscitari.

Prefat. in Psal. 31.

Hebr. 11.

Ioan. 5.
Ephe. 2.

In 8.

Respondeo: Amen. Nec cuiquam id puto vnquam in mentem venisse. Qualis enim ab illis describitur, veram pœnitentiam continet, ac cum fide est coniunctus. Sed de seruili illa geennæ formidine, quæ aliquousque cohibet infideles, ne tam furioso præcipiti'que impetu ruant in maleficia, idem sentimus cum Augustino, cuius verba sunt: Et quis coram Deo innocens inuenitur, qui vult fieri quod vetatur, si subtrahas quod timetur? Ac per hoc in ipsa voluntate reus est, qui vult facere quod non licet fieri: sed ideo non facit, quia impune non potest fieri. Nam quantum in ipso est: mallet non esse iustitiam peccata prohibentem, atque punientem. Et vtique si mallet non esse iustitiam: quis dubitaue-

Ad Anast. Epist. 144.

tauerit, quòd eam, si posset, auferret? Ac per hoc quomodo iustus est, iustitiæ talis inimicus, vt eam, si potestas detur, præcipientem auferat, ne comminantem vel iudicantem ferat? Inimicus ergo iustitiæ est, qui pœnæ timore non peccat. Et sanè, vbi non alius est profectus, quàm vt peccator terrore cohibitus fremat aduersus Deum, quis peccatum tali contumacia augeri neget?

In 9.

Hic canon minimè est canonicus: quia rerum inter se pugnantium complexionem continet. Fide enim iustificari hominem imaginãtur, nullo suæ voluntatis motu. Quasi verò non corde credatur ad iustitiam. Hoc inter eos & nos interest, quòd motum sibi persuadent oriri ab ipso homine. Nos autem voluntariam fidem ideo asserimus, quòd voluntates nostras Deus ad se trahat. Adde, quòd hominem sola fide iustificari cum dicimus, fidem non fingimus charitate vacuam: sed ipsam solam iustificationis causam esse, intelligimus.

In 10.

Si pondus haberent hæc anathemata: non leuem simplicitatis suæ pœnam daturi essent, quicunque in sophistica non sunt exercitati. Prius in suis placitis, vnicam formalem iustificationis nostræ causam esse, asse-

rebant,iustitiam Dei. Nunc anathematizant, qui formaliter nos Christi obedientia iustos esse dicunt. Sed alio sensu. Video equidem, vel saltem subolfacio. Sed quotusquisque ambiguitate non falletur? Quanquam fieri potest, vt, quam forte alicubi legerint sententiam, non intellectam audacter damnent. Nam sicut impiè dicetur, nobis Christi iustitiam, exemplar duntaxat vel typum esse: ita si quis formaliter, hoc est, non qualitate, sed imputatione iustos esse doceat: vt significet in prædicamento relationis sitam esse nostram iustitiam, nihil in eo erit reprehensione dignum. Atqui ad vtrunque sensum extenditur aduerbium formaliter.

In 11.

Hoc semper lectoribus testatum esse volo: quoties in hac quæstione nominamus solam fidem, non mortuam à nobis fingi, & quæ per charitatem non operatur: sed ipsam statui vnicam iustificationis causam. Fides ergo, sola est quæ iustificet: fides tamen quæ iustificat, non est sola. Quemadmodum solis calor solus est, qui terram calefaciat: non tamen idem in sole est solus, quia perpetuò coniunctus est cum splendore. Quare totam regenerationis gratiam non separamus à fide: sed vim iustificandi, ac facultatem fidei in solidum, vt necesse est, vindicamus. Neque verò

Gal. 5.
Rom. 3.

tam

tam nos,quàm Paulum anathematizant Patres Trideticolæ,cuius ea eſt definitio:iuſtitiam hominis conſtare peccatorum remiſſione. Verba ſunt capite ad Ro.quarto. Beatum hominem dicit Dauid, cui Deus acceptam fert Pſal.32. iuſtitiam,ſine operibus:Beati,quorum remiſſæ ſunt iniquitates. Videmus,vt beatitudo,& iuſtitia idem Paulo ſignificet. Vbi verò vtramque,niſi in ſola peccatorum remiſſione, collocat? Idem ſibi volunt quæ tradit capite ſecundæ ad Corinthios quinto:Erat Deus in Chriſto mundum ſibi reconcilians,non imputando hominibus peccata. Nam mox quomodo ad nos perueniat illa reconciliatio,ſubiicit:Legatione,inquit,fungimur,quaſi Chriſti nomine obſecrantes. Eum qui non nouerat peccatum pro nobis peccatum fecit : vt ſimus iuſtitia Dei in illo. En vt Chriſti ſacrificio recõciliati Deo,ſimul etiã iuſti,&quidẽ in ipſo,cẽſeamur. Quid tamen vnum atque alterum locum cito? cum paſſim hanc doctrinam prophetæ, & Apoſtoli nobis occinant? Porrò operæpretium eſt notare,quàm dextrè ipſi ſcripturam accommodent. Charitatem negant oportere Rom.5. excludi,quæ per Spiritum ſanctum diffunditur in corda noſtra. Et iam ſecundò hoc teſtimonium ita deprauant. At Paulum non de noſtra ipſorum charitate illic , ſed de paterno Dei erga nos fauore loqui,contextus indicat.

Nam cōsolationem in rebus omnibus aduersis hanc proponit, quod spiritus nobis suggerat diuinæ erga nos beneuolētiæ testimoniū. Porci isti in contrariam partem detorquent, non pudefieri nos sperando, quia Deum diligamus. Et simul ac gutture insonuerint, suos ructus instar oraculorum haberi volunt. Eiusdem est notæ, quod ex gratia iustificante habitum faciunt: Dei fauorem esse negant. At verò plusquam clara sunt Scripturæ verba in

Rom.4. contrariam partem. Nam Paulus cum dicit imputari credentibus mercedem non secundum debitum, sed secundum gratiam: item, hæreditatem esse ex fide, vt sit secundum gratiam: quis aliter exponet, obsecro, quàm de gratuito fauore? Et quid aliud propositum gratiæ significat? Imprimis verò illustris est locus Ephe. 1. capite, vbi docet, Patrem nos sibi reddidisse gratiosos in filio, verbum ex verbo deducens.

In 12.

Non placet venerandis patribus, fidem iustificantem esse fiduciam, qua misericordiam Dei peccata propter Christum remittentis amplectimur. At placet Spiritui sancto, qui per os Pauli sic loquitur: nos gratis iustificatos esse Dei gratia, per redēptionem quæ est in Christo: quem Deus propitiationem con-

Rom.3. stituit, per fidem, quæ est in sanguine eius, in remis-

remiſſionem præcedentium delictorum . Nec aliter poteſt exponi quod dicit poſtea:nos fide iuſtificatos pacem habere cum Deo.Vnde enim id? niſi quòd tunc demum tranquillæ ſunt conſcientiæ, dum in miſericordia Dei acquieſcunt. Quod etiam diſertè continuò poſt exprimit:addita ratione, quòd charitas Dei in corda noſtra diffuſa ſit per Spiritum ſanctum,qui ſcilicet nobis gratuitæ adoptionis teſtis eſt:nec id modò,ſed etiam arra & ſigillum.Item alibi:In Chriſto habemus ſecuritatem & aditum cum fiducia,quæ eſt per fidem eius. Eadem ratione Euangelium ideo appellat doctrinam fidei, potius quàm legem.Porrò alibi Euangelium prædicat legationem eſſe reconciliationis.

Rom.5. 2.Cor.5. Ephe.3. Rom.10. 2.Cor.5.

In 13 .

Id ſibi tamen vult Paulus,cum exinanita fide,abolitam eſſe promiſſionem,concludit.Id ſibi vult vocabulum πληροφορίαν,quo aliquoties idem vtitur.Proinde non aliter cenſet ritè illuminari oculos mentis noſtræ, niſi cernamus quæ ſit ſpes noſtræ hæreditatis.Et ex teſtimoniis ſuperioribus ſatis conſtat, non eſſe rectam fidem,niſi cum audemus, tranquillis animis,nos in conſpectum Dei ſiſtere. Nam,vt præclarè Bernardus,ſi turbetur conſcientia,nō perturbabitur,vulnerum domini memor.Illic enim tuta firmaque infirmis requies, & ſecu-

Rom.4. Ephe.1. Super cantica.ſer.16

Cap.3. ritas. Quod ipſum ſonant Zachariæ verba: Deſcendet quiſque in vitem ſuam, ſub ficu ſua habitabit ſecurè, cū remiſſa fuerit terræ iniquitas.

In 14.

Non video quorſum idem bis damnent: niſi quòd timebant, ne caſſum eſſet prius fulmen. Atqui nihilò plus aduerſus tā liquidā Dei veritatem proficient, centies fulminando. Dicit Chriſtus: Fili, confide: remittuntur tibi peccata tua. Hanc ſententiam abominantur cornuti patres, ſi quis abſolutionem doceat, fide ſola perfici. Quanquam meminiſſe debet pius lector, non excludi à nobis pœnitentiam: quæ omnino neceſſaria eſt: ſed de cauſa obtinendæ abſolutationis cū quæritur, ſolā fidē nominari. Et meritò. Quomodo enim verè Deum timere incipiet, niſi qui, iā ſibi propitium eſſe, perſuaſus fuerit? Vnde autem perſuaſio, niſi ex abſolutionis fiducia?

In 15.

Verum eſt quidē: noxiam eſſe, ideo'que fugiendam, nimis ſcrupuloſam huius rei inquiſitionem. Id'que ſedulò docemus. Sed ea ſcientia prædeſtinationis, quam nobis cōmendat Paulus, nec ſæuum Neptuni tridentē, nec omnes AEoli flatus, nec Cyclopum fragores, nec vllas tempeſtatum procellas formidat. Vult enim hoc ſcire, ac pro certò habere Epheſios, ſe participes factos cœleſtis gratiæ Ephe.1.

tiæ

tiæ in Chriſto, quemadmodum electi in ipſo fuerant ante mundi creationem. Sic ergo ſuæ electionis certos eſſe conuenit vniuerſos fideles, vt illam in Chriſto, tanquam in ſpeculo, intueri diſcant. Neque verò de nihilo Chriſtus ſuos hac conſolatione animat: ex iis qui ſibi dati ſunt à patre periturum neminem. Et quid aliud, amabo, eſt certa prædeſtinationis Rom.8. noſtræ cognitio, quàm illud adoptionis teſtimonium, quod piis omnibus commune facit ſcriptura?

In 16.

Ne ſæpius eadem repetere cogar: nihil aliud hîc damnant, quàm quod certis Spiritus ſancti oraculis proditum eſſe, prius oſtendi.

In 17.

Verba Lucæ ſunt: Crediderunt omnes, Act. 13. qui præordinati erant ad vitam. Vnde in vno auditorio tale extiterit diſcrimen, vt alii crediderint, alii perſtiterint in ſua obſtinatione, indicat: ſimiliter Paulus eos vocari aſſerit, quos ante elegit Deus. An non etiam vocan- Rom.8. tur reprobi? Sed non efficaciter. Hoc enim intereſt in Dei vocatione, quòd omnes promiſcuè inuitat verbo ſuo: electos autem ſolos intus docet. Quemadmodum ait Chriſtus: Ioan.6. Quidquid mihi dedit pater ad me veniet. Denique regenerationis ſpiritum non dari, niſi electis, quiſquis ignorat, neſcio quid in ſcripturis teneat.

In 18.

Si perfecta esset regeneratio in hac vita: possibilis esset legis obseruatio. Sed cum fideles, quandiu hîc viuunt, medio ex stadio ad metam adspirent, magnis'que difficultatibus anhelẽt: vbi reperietur, quam isti somniant, obedientiæ perfectio? Sed non mirum est, de rebus ignotis tam audacter eos garrire. Dulce enim bellum inexpertis.

In 19.

Amen.

In 20.

Sicuti nemo sanus Dei iugum à fidelium humeris excutiet, quasi non debeant mandata eius seruare: ita sciendum est, à mandatorum obseruatione nequaquam pendére salutis fiduciam. Stat enim semper illud Pauli, in eo differre à lege Euangelium, quia non sub conditione operum, sicut illa: sed ex fide vitam promittat. Quid enim illa antithesi clarius? Lgis iustitia talis est: Qui fecerit hæc, viuet in ipsis. At quæ ex fide est iustitia, sic habet: Qui crediderit, &c. Eódem & alter ille locus spectat: Si ex lege esset hæreditas: exinanita esset fides: & abolita promissio. Ergo ex fide est: vt secundum gratiam, firma sit promissio omni credenti. De legibus Ecclesiæ ipsi viderint. Nos vnicum agnoscimus legislatorem, cuius est tradere vitæ regulam, sicuti ab eo vitam habemus.

Rom. 10.

Rom. 4.

Isa. 0.4.

In

In 21.

Neque hoc quisquam dicit. Sua igitur ipsorum figmēta anathematisant patres. Nisi forte ideo succenseant, quòd Christum negamus legislatorem, qui nouas aliquas leges orbi tradiderit. Quod ipsi stultè imaginantur. Neque enim vana erat illa Moisi testificatio, legem quam tulerat, viam esse vitæ & mortis. Deute. 30.
Item: Hæc est via: ambulate in ea. Nec frustra, quoties de vera & solida iustitiæ perfectione disserunt Prophetæ & Apostoli, ad legē ipsam nos reuocant. Nec frustra respondit Christus pharisæo: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Math. 19.
Proinde cum legē infirmitatis Paulus insimulat, vitium nō constituit in eius doctrina, quominus salutem nobis conferat: sed in carne nostra, Ro. septimo capite, & octauo. Luc. 18.

In 22.

Amen.

In 23.

Qui hominem semel iustificatum peccare posse negant, eos damnamus: qui item verè iustificatos esse negant, quibus labi contingit: similiter eos, qui etiam à minimis peccatis abstinere posse asserunt hominem Dei Spiritu regeneratum. Sunt enim hæc fanaticorum delyria, qui vel Diabolica arrogantia dementant, vel hypocrisi fascinant hominum mentes, vel in præcipitium desperationis eas

adducere moliuntur. De speciali virginis Mariæ priuilegio, cum cœleste diploma protulerint, credemus quod iactant. Nam Ecclesiam quid appellant, nisi consilium Claromontanum? Ecclesiæ certè membrum erat Augustinus: qui tametsi, amoliendæ inuidiæ causa, mauult alicubi de Beata virgine silere: passim tamen, sine eius exceptione, totum Adæ genus peccato inuoluit. Quinetiam prope disertis verbis eam in peccatorum ordinem aggregat, cum ad Marcellium scribens, multum eos errare tradit, qui vlli sanctorum, præterquam vni Christo, necessariam fuisse hanc deprecationem negant: Remitte nobis debita nostra, minimeque eos placere sanctis quos laudant. Membra Ecclesiæ erant Chysostomus & Ambrosius, qui ambitione tentatã fuisse suspicantur. Quæ omnia non alium in finem commemoro, quàm vt intelligãt lectores, nullum esse tam nugatorium figmentum, quod inter fidei dogmata ab istis asinis non censeatur.

In 24.

Quin bona piorum opera mercede prosequatur Deus, prioresque gratias aliis nouis & amplioribus cumulet, non negamus. Opera autem quisquis augendæ iustificationis causam esse asserit: ille nec quid nomen iustificationis valeat, nec quid sit causa, tenet. Tum nos censeri iustos, cum accepti sumus

Deo,

Deo,iam ante probatum est. Hinc quoque mutuantur opera quidquid habent gratiæ.

In 25.

Recte Solomon,cum admonet, homini rectas videri vias suas,at Deum corda ponderare.Vnde enim fit,vt hanc execrationem cornuti asini fundant, nisi quod peruersa opinionis suæ trutina, non Dei ponderibus examinant? Dei iudicio nihil est sincerum nec probum, nisi quod ex perfecto eius amore manat. Si nunquam eo vsque reformatur in hac vita cor hominis,quin multis vitiis laboret, quin distrahatur cupiditatibus variis, quin sæpe mundi illecebris titilletur: aliquid inde inquinamenti semper trahant opera,necesse est.Nullum ergo opus quod non sit peccatum,nisi ex gratuita æstimatione precium acquirat. Prou.16.

In 26.

Nihil mirum,tam esse audaces, qui nullo vnquam serio diuini iudicii affectu tacti fuerunt. Expectent sane pro bonis operibus vitam æternam: modo, authore Paulo, nos eam ex Dei gratia speremus. At gratiam sic loquendo, non euertunt. Tametsi dimidia ex parte relinquunt gratiæ nomen: quandiu tamen,in quærenda salutis causa, ad opera circunspectant conscientiæ,si trepidatione vacillant, væ illis: quia fidei certitudine excide-

runt: si quid certi sibi audent polliceri, væ ite rum: quia diabolica arrogantia sunt inflatæ. Maneat ergo illud Pauli, non ex lege esse hæ-
Rom. 4. reditatem, sed ex fide, vt secundum gratiam firma sit promissio omni credenti.

In 37.

Quemadmodum peccatum quoduis, quoniam Dei lege damnatum est, mortale esse fatemur, & sentimus: ita ex infidelitate ma nare omnia, vel saltem ex fidei defectu, Spiritus sanctus docet. Mors sane æterna est Dei maledictio, quæ adulteris, & furibus, & periuris denunciatur. At vbicũque regnabit fides, irã Dei, peccatis omnibus expulsis, non secus auertet, acsi quis ignẽ extingueret, subducto ligno.

In 28.

Semen aliquod fidei manere in homine, licet suffocatum, etiam inter grauissimos lapsus, non nego. Id quantulumcunque est, particulam fateor esse veræ fidei: addo etiam viuæ: quando aliter non posset ex ea oriri fru ctus. Verùm quoniam non apparet ad tempus, nec se vsitatis signis exerit: perinde habe tur atque emortua, quoad sensum nostrum. Sed nihil tale in mentem venit patribus, aut eorum dictatoribus monachis. Tantum insulsum illud, de fide informi & formata, suum dogma volebant stabilire. Hinc illud, quòd ve

ram

ram esse fidem contendunt, quæ tamen sit mortua. Quasi verò animæ vita possit esse fides: quemadmodum eam, ex perpetua scripturæ doctrina, eleganter ipsam nuncupat Augustinus: quæ ipsa viua non sit. Idem valet, quòd Christianos esse contendunt, qui nihil habent charitatis. Ita vt anathema pronuncient, si quis secus sentiat. Nempe ergo Spiritum sanctum anathematisant, qui falsam Christianismi professionem deridet, ac pro nihilo ducit. Paulus Israelitas esse negabat, qui non essent veri Abrahæ filii. Verùm quoque Christianismum definit, cum deponitur vetus homo: & ab iis, qui piè non viuunt, Deum abnegari pronunciat.

In 29.

Prius membrum, vnà cum authore eius Nouato, nos quoque execramur. Quod ad secundum attinet, si non recipiuntur in gratiam lapsi, nisi per pœnitentiæ Sacramentum: quid Petro fiet? cui post tam horribilem casum defuit, quod plusquam necessariò exigunt remedium. Imo quid fiet tot hominum myriadibus, quibus, per aliquot secula, ignota fuit auricularis ista confessio, quam nunc ianuam salutis esse fingunt? Nam quòd Christi & Apostolorum magisterio gloriantur, hac in parte nimis impudenter faciunt: cum de confessione ante annos quadrin-

gentos legem nullã extiſſe, etiam ex eorum hiſtoriis cõſtet. Ergo ſi tam improbis figmentis fidem haberi velint, non modò omnia vetuſtatis monumenta ex hominum memoria exterminent, neceſſe erit: ſed vt hominibus etiam iudicium, mentem'que adimant.

In 30.

Culpa remiſſa, pœnæ reatum manere volunt. Atqui remiſſæ culpæ fructum hunc vbique ſcriptura commemorat, quòd flagella ſua remouet Deus: ac iræ ſuæ, vltionis'que oblitus, nos benedicit. Et cum Dauid beatos eſſe clamat, quibus non imputat Deus peccata, non ſolam profectò culpæ remiſſionem deſignat: ſed de pœna loquitur potiſſimum. Et quis, obſecro, finis erit aut modus: ſi de peccatis hominum pœnas exigere incipiat Deus? quæ & numero ſunt infinita, & pondere tam grauia, vt centeſima pars ad profundiſſimos vſque inferos nos deprimat. Facile quidem eſt Patribus, Diabolica ſecuritate ebriis, temporales vocare pœnas: quibus peccatum ferè nullum eſt, niſi quis hominem occiderit: quibus ſcortatio vix leuiculum eſt erratum: quibus fœdiſſimæ libidines virtutis ſũt exercitia, quæ in laude ponunt, qui nullum occultum cõſcientiæ vulnus pilo æſtimant. At nobis, qui poſt longum examẽ, quaſi obruti & cõfuſi, in hanc demum vocem, cum Dauide, erumpere cogi-

mur:

mur: Delicta quis intelliget? non tam explicata est solutio. Neque tamen negamus, quin, data culpæ venia, nos interdum Deus castiget: sed vt moneat & corrigat, non vt vindicet. Profanum ergo figmentum est, quòd putant Dei iudicio pœnas exolui. Adde, quòd neque æquali omnes modo puniuntur: nec quantum quisque deliquit: sed prout quemque ferulis opus habere Deus iudicat, vt imposterum tali disciplina eruditus melius sapiat. Cæterùm hîc demonstrant Patres, quàm strennui sint architecti, qui verbulo vno labyrinthum ex mille labyrinthis compositum absoluunt. Immensum sanè gurgitem esse oportet, quo omnes animas absorberi tradunt: nos quidem vniuersas mundi opes videmus exhauriri. In eius constructionem saltem pauloplus operæ insumere debuerãt. Purgatorii nulla prorsus in tota Scriptura fit mentio. Atqui, teste Augustino, vbi res naturaliter obscura modulum nostrum vincit, & apertè Scriptura non subuenit: temerè hinc aliquid definire humana coniectura præsumit. Quid ergo hîc statuendum, quàm temerè facere istos nebulones, dum ex suo capite fabricare audent, quod nullum habet in verbo Dei fundamentum? Nisi forte instar vaticinii accipi volunt suum de purgatorio commentum, quia à ventriloquis procedit. Nullum enim est, quod ad refer

Epist. 157. ad Optatum.

ciendos eorum ventres æque valeat. Quid autem, quòd stare nequit purgatorium quod fabricarunt, quin tota Scripturæ veritas destruatur? Longa esset eius rei demonstratio. Sed in scriptis nostris luculenta extat. Denique, satisfactionibus euersis, ruere simul purgatorium necesse est.

In 31.

Qui verè iustificatus est, non negliget, fateor, mercedem sibi repositam, sed ea, tanquam optimo stimulo, ad bene agendi studium incitabitur. Attamē hunc solum respectū non habebit. Nam cum ingenuam à filiis suis obedientiam requirat Deus: seruile eiusmodi obsequium non repudiabit modò: sed procul etiam reiiciet. Ideóque longè alium piè sanctéque viuendi scopum, Spiritus sanctus cum in Scripturis passim, tum per os Pauli nobis præfigit, primo ad Ephe. cap.

In 32.

Quo iure, aut quo sensu nostra vocentur, quæ in nobis efficit Christi Spiritus bona opera, breuiter Augustinus docet, cum similitudinem ex oratione domini adducit: vbi panem, quem petimus nobis donari, nostrum simul, non alio quàm donationis titulo, nuncupamus. Itaque, vt alibi docet idem scriptor, dona Christi nemo amplectetur, nisi sua merita oblitus. Rationem aliquoties reddit: quia

Lib. de verb. Apost. Cap. 11. Ad Syxtum & Bonif. epist. 105. & 106.

nihil

nihil aliud est quod dicitur meritum, quàm gratuitum Dei donum. Nos ergo crepare sinamus Patres istos, meritum à gratia separando, perperam lacerantes, quod verè vnum est. Quid porrò mereantur opera, qui ex superioribus censuris nostris didicerit, non magnopere præsentem anathematis crepitum exhorrescet.

In 33.

Ingeniosa verò cautio: ne quis videat, quod vident omnes. Parum abest, quin & Dei gloriam, & simul Christi gratiam exinaniant. Et interim dira execratione sanciunt, ne quis aliqua ex parte vtrique derogari putet. Perinde ac si quis hominem interficiat, medio foro, sub omnium conspectu: & cædem omnibus conspicuam prohibeat, tamen veram credi. Porrò hîc suopte se indicio produnt sorices, cum anathematis terrorē aliis incutiunt, ne impietatem cernere ausint, cuius ipsi sibi conscii erant.

SEPTIMA SESSIO.

D consumationem salutaris de iustificatione doctrinæ, quæ in præcedenti proxima Sessione, vno omniū Patrum

consensu,promulgata fuit: cõsentaneum visum est, de sanctissimis Ecclesiæ Sacramentis agere, per quæ omnis vera iustitia vel incipit,vel cœpta augetur,vel amissa reparatur.Propterea,sacrosancta œcumenica,& generalis Tridentina Synodus,in Spiritu sancto legitimè congregata, eisdem præsidentibus & Apostolicæ Sedis Legatis,ad errores eliminandos,&extirpandas hæreses, quæ circa sanctissima ipsa Sacramenta hac nostra tempestate, tum de damnatis olim àPatribus nostris hæresibus suscitatæ,tum etiam de nouo adinuentæ sunt, quæ catholicæ Ecclesiæ puritati, & animarum saluti magnopere officiunt: sãctarum Scripturarum doctrinæ, Apostolicis traditionibus,atque aliorũ Conciliorum.&Patrum consensui inhærendo:hos præsentes Canones statuendos,&decernendos censuit,reliquos qui supersunt, ad cœpti operis præfectionem deinceps diuino Spiritu adiuuante,editura.

De

DE SACRAMEMTIS
in genere:

I. Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non fuiſſe omnia à Domino noſtro Ieſu Chriſto inſtituta, aut eſſe plura vel pauciora quàm ſeptem, videlicet: Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe verè, & propriè ſacramentũ: Anathema ſit.

II. Si quis dixerit, Ea ipſa nouæ legis ſacramenta, à ſacramentis antiquæ legis non differre, niſi quia ceremoniæ ſunt, aliæ & alii ritus externi: Anath. ſit.

III. Si quis dixerit, Hæc ſeptem ſacramenta ita eſſe inter ſe paria, vt nulla ratione aliud ſit alio dignius: Anat. ſit.

IIII. Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed ſuperflua, & ſine eis, aut eorum voto per ſolam fidem homines à Deo gratiã adipiſci iuſtificationis, cum omnia

ſingulis neceſſaria non ſint: Anathe. ſit.

V. Si quis dixerit, Hæc ſacramenta propter ſolam fidem nutriendam inſtituta fuiſſe: Anathema ſit.

VI. Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non continere gratiam, quam ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre, quaſi ſigna tantum externa ſint acceptæ per fidem gratiæ, vel iuſtitiæ, & notæ quædam Chriſtianæ profeſſionis, quibus apud homines diſcernantur fideles ab infidelibus: Anathema ſit.

VII. Si quis dixerit, Non dari gratiam per huiuſmodi ſacramenta, ſemper & omnibus, quantum eſt ex parte Dei, & ſi ritè ea ſuſcipiantur, ſed aliquando, & aliquibus: Anathema ſit.

VIII. Si quis dixerit, Per ipſa nouæ legis ſacramenta, ex opere operato non conferri gratiam, ſed ſolam fidem diuinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere: Anathema ſit.

IX. Si quis dixerit, In tribus ſacramentis, Baptiſmo ſcilicet, confirmatio

ne,

ne, & ordine non imprimi caracterem in anima: hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, vnde ea iterari non possunt: Anathema sit.

X. Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem: Anathema sit.

XI. Si quis dixerit, In ministris, dum sacramenta conficiunt, & conferunt non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia: Anathema sit.

XII. Si quis dixerit, Ministrum in peccato mortali existentem, modò omnia essentialia, quæ ad sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent seruauerit, non conficere, aut non conferre sacramentum: Anathema sit.

XIII. Si quis dixerit, Receptos, & approbatos Ecclesiæ catholicæ ritus, in solenni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios per quēcunque Ecclesiarum Pastorem mutari pos

ſe: Anathema ſit.

DE BAPTISMO.

I. Si quis dixerit, Baptiſmum Ioannis habuiſſe eandem vim cum baptiſmo Chriſti: Anathema ſit.

II. Si quis dixerit, Aquam veram, & naturalem non eſſe de neceſſitate Baptiſmi, atque ideo verba illa Domini noſtri Ieſu Chriſti: Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, ad metaphoram aliquam detorſerit: Anathema ſit.

III. Si quis dixerit, In Eccleſia Romana (quæ omnium Eccleſiarum mater eſt, & magiſtra) non eſſe veram de Baptiſmi ſacramento doctrinam: Anathema ſit.

IIII. Si quis dixerit, Baptiſmum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, non eſſe verum Baptiſmum: Anath. ſit.

V. Si quis dixerit, Baptiſmum liberum eſſe, hoc eſt, non neceſſarium ad ſalutem: Anathema ſit.

VI. Si quis dixerit, Baptizatum non posse, etiam si velit, gratiam amittere, quantuncunque peccet, nisi nolit credere: Anathema sit.
VII. Si quis dixerit, Baptizatos per baptismum ipsum, solius tantum fidei debitores fieri, non autem vniuersæ legis Christi seruandæ: Anathema sit.
VIII. Si quis dixerit, Baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ Ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta, vel tradita sunt, ita vt ea obseruare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint: Anathema sit.
IX. Si quis dixerit, Ita reuocandos esse homines ad Baptismi suscepti memoriam, vt vota omnia, quæ post Baptismum fiunt, vi promissionis, in baptismo ipso iam factæ, irrita esse intelligat, quasi per ea fidei, quam professi sunt detrahatur, & ipsi Baptismo: Anathema sit.
X. Si quis dixerit, Peccata omnia, quæ post Baptismum fiunt, sola recordatione & fide suscepti Baptismi vel dimitti,

vel venialia fieri:Anathema ſit.

XI. Si quis dixerit, Verum, & ritè collatum Baptiſmum iterandum eſſe, illi, qui apud infideles fidem Chriſti negauerit, cum ad pœnitentiam conuertitur: Anathema ſit.

XII. Si quis dixerit, Neminem eſſe baptizandum, niſi ea ætate, qua Chriſtus baptizatus eſt, vel in ipſo mortis articulo: Anathema ſit.

XIII. Si quis dixerit, Paruulos, eò quòd actum credendi non habent, ſuſcepto Baptiſmo inter fideles computãdos non eſſe, ac propterea cum ad annos diſcretionis peruenerint, eſſe rebaptizandos, aut præſtare omitti eorum baptiſma, quàm eos ſine actu proprio credentes baptizari in ſola fide Eccleſiæ: Anathema ſit.

XIIII. Si quis dixerit, Huiuſmodi paruulos baptizatos, cum adoleuerint interrogandos eſſe, an ratum habere velint, quod Patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti ſunt, & vbi ſe nolle reſponderint ſuo eſſe arbitrio, re-

lin-

linquendos, nec alia interim pœna ad Christianam vitam cogendos, nisi vt ab Eucharistia, aliorum'que sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant: Anathema sit.

DE CONFIRMATIONE.

I. Si quis dixerit, Confirmationem baptizatorum ociosam ceremoniam esse, & non potius verum ac proprium sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse quàm catechesim quandam, qua adolescentiæ proximi fidei suæ rationem corā Ecclesia exponebāt: Anat. sit.

II. Si quis dixerit, Iniurios esse Spiritui sancto, eos qui in sacramento confirmationis, Crismati virtutem aliquam tribuunt: Anathema sit.

III. Si quis dixerit, Sanctæ confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemuis simplicem sacerdotem: Anathema sit.

EADEM sacrosancta Synodus eisdem præsidentibus & Legatis, incœptum residentiæ & reformationis nego

cium, ad Dei laudem, & Christianæ religionis incrementum prosequi intendens: vt sequitur statuendum censuit, salua semper in omnibus sedis Apostolicæ authoritate.

Ad cathedralium Ecclesiarum regimen, nullus nisi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, grauitate morum, literarum'que scientia, iuxta Constitutionem Alexandri. I I I. quæ incipit, Cum in cunctis, In Concilio Lateranensi promulgatam, præditus, assumatur.

Nemo quacunque etiam dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgens, plures Metropolitanas, seu cathedrales Ecclesias, in titulum siue commendam, aut quouis alio nomine, contra sacrorum Canonum Instituta recipere, aut simul retinere præsumat: cum valde fœlix sit ille censendus, cui vnam Ecclesiam benè ac fructuosè, & cum animarum sibi commissarum salute regere contigerit. Qui autem plures Ecclesias, contra præsentis Decreti tenorem

nunc

nunc detinent, vna quam maluerint retenta, reliqua infra sex menses, si ad liberam sedis Apostolicæ dispositionem pertineant, alias infra annum dimittere teneantur. Alioquin Ecclesiæ ipsæ, vltima obtenta duntaxat excepta, eo ipso vacare censeantur.

Inferiora beneficia, præsertim curam animarum habentia, personis dignis, & habilibus, & quæ in loco residere, atque per seipsos curam ipsam exercere valeant, iuxta constitutionem Alexandri III. in Lateranensi, quæ incipit: Quia nonnulli, & aliam Gregorii X. in generali Lugdunensi Consilio, quæ incipit, Licet canon, editam, conferantur. Aliter autem facta collatio, siue prouisio, omnino irritetur, & ordinarius collator pœnas constitutionis Concilii generalis, quæ incipit: Graue nimis, se nouerit incursurum.

Quicunque de cætero plura curata, aut aliàs incōpatibilia beneficia Ecclesiastica, siue per viam vnionis ad vitam, siue commendæ perpetuæ, aut alio

quocunque nomine & titulo, contra formam ſacrorum Canonum,& præſertim conſtitutionis Innocentii III. quæ incipit, De multa, recipere, ac ſimul retinere, præſumpſerit: beneficiis ipſis, iuxta ipſius Conſtitutionis diſpoſitionem ipſo iure, etiam præſentis Canonis vigore priuatus exiſtat.

Ordinarii locorum quoſcunque plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, diſpenſationes ſuas exhibere compellant, & aliàs procedant iuxta conſtitutionem Gregorii X. in generali Lugdunenſi Concilio, quæ incipit, Ordinarii: quam eadem ſacroſancta Synodus, innouandam cenſet,& innouat. Addens inſuper, quòd ipſi Ordinarii, etiam per idoneorum Vicariorum deputationem, & congruam portionis fructuum aſſignationem, omnino prouideant: vt animarum cura nullatenus negligatur, & beneficia ipſa, debitis obſequiis minimè defraudentur, appellationibus, priuilegiis, & exemptionibus quibuſ-

buſcunque, etiam cum Iudicum ſpeciali deputatione, & illorum inhibitionibus, in præmiſſis nemini ſuffragantibus. Vniones perpetuæ, à X L. annis citra factæ, examinari ab ordinariis, tanquam à ſede Apoſtolica delegatis, poſſint: & quæ per ſubreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarẽtur. Illæ verò quæ à dicto tempore citra conceſſæ nondum in toto, vel in parte ſortitæ ſunt effectum, & quæ deinceps ad cuiuſuis inſtantiam fient: niſi eas ex legitimis, aut aliàs rationabilibus cauſis, coram loci ordinario, vocatis quorum intereſt, verificandis, factas fuiſſe conſtiterit: per ſubreptionem obtentæ præſumantur: ac propterea, niſi aliter à ſede Apoſtolica declaratum fuerit, viribus omnino careant.

Beneficia Eccleſiaſtica curata, quæ cathedralibus collegiatis, ſeu aliis Eccleſiis, vel Monaſteriis, beneficiis, ſeu Collegiis, aut piis locis, quibuſcunque perpetuò vnita, & annexa reperiuntur: ab ordinariis locorum annis ſingulis

visitentur, qui sollicitè prouidere procurent, vt per idoneos Vicarios perpetuos, nisi ipsis ordinariis pro bono Ecclesiarum regimine, aliter expedire videbitur, ab eis, cum tertiæ partis fructuum, aut maiori vel minori, arbitrio ipsorum ordinariorum, portione, etiā super certa re assignanda, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur: appellationibus, priuilegiis, exēptionibus, etiā cum iudicum deputatione, & illorum inhibitionibus quibuscunque, in præmissis minimè suffragantibus.

Locorum Ordinarii Ecclesias quascūque, quomodolibet exemptas, authoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & opportunis Iuris remediis prouidere, vt quæ reparatione indigent reparentur, & cura animarum, si qua illis immineat, aliis'que debitis obsequiis minimè defraudentur. Appellationibus, priuilegiis, consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore præscriptis, Iudicum deputationibus,

vel illorum inhibitionibus, penitus exclusis.

Ad maiores Ecclesias promoti, munus consecrationis infra tempus à iure statutum suscipiant, & prorogationes, vltra sex menses concessæ nulli suffragentur.

Non liceat capitulis Ecclesiarum, sede vacante, infra annum, à die vacationis ordinandi licentiam, aut literas dimissorias, seu reuerendas (vt aliqui vocant) tam ex iuris communis dispositione, quàm etiam cuiusuis priuilegii, aut consuetudinis vigore alicui, qui beneficii Ecclesiastici recepti, siue recipiendi, occasione, arctatus non fuerit, concedere. Si secus fiat, capitulum contraueniens, Ecclesiastico subiaceat interdicto, & sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti, nullo priuilegio clericali, præsertim in criminalibus gaudeant, in maioribus ab executione ordinum, ad beneplacitum futuri Prælati, sint ipso iure suspensi.

Facultates de promouendo à quo-

cunque, non ſuffragentur: niſi habentibus legitimam cauſam, ob quam à propriis Epiſcopis ordinari non poſſint, in litteris exprimendam: & tunc non ordinentur, niſi ab Epiſcopo in ſua Dioceſi reſidente, aut pro eo Pontificalia exercente, & diligenti primo examine.

Facultates de non promouendo, præterquam in caſibus à iure expreſſis conceſſæ, ad annum tantum ſuffragentur.

Præſentati, ſeu electi, vel nominati quibuſuis Eccleſiaſticis perſonis, etiam Sedis Apoſtolicæ nunciis, ad quæuis beneficia Eccleſiaſtica non inſtituantur, neque confirmentur, neque admittantur, etiam prætextu cuiuſuis priuilegii, ſeu conſuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præſcriptæ: niſi fuerint prius à locorum ordinariis, idonei reperti, & nullius appellationis remedio ſe tueri poſſint, quominus examen ſubire teneantur: præſentatis tamen electis, ſeu nominatis ab Vniuerſitatibus, ſeu Collegiis generalium ſtudiorum exceptis.

In

In exemptorum causis, Constitutio Innocentii IIII. quæ incipit, Volentes, in generali Concilio Lugdunensi ædita, seruetur: quam eadem sacrosancta Synodus innouandam censuit, & innouat. Addendo insuper, quòd in ciuilibus causis mercedum, & miserabilium personarum clerici seculares, aut regulares extra monasteria degentes quomodolibet exempti: etiam si certum Iudicem à Sede Apostolica deputatum in partibus habeant. In aliis vero si ipsum Iudicem non habuerint, coram locorum ordinariis, tanquam in hoc ab ipsa Sede delegatis, cõueniri, & iure medio ad soluendum debitum cogi, & compelli possint: priuilegiis, exemptionibus, conseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus aduersus præmissa nequaquam valituris.

Curent Ordinarii, vt Hospitalia quæcunque, à suis administratoribus, quocunque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter & diligenter gubernentur: Constitu-

tionis Concilii Viennensis, quæ incipit, Quia contingit, forma seruata. Quam quidem Constitutionem eadem sancta Synodus innouandam induxit, & innouat cum derogationibus, in ea contentis.

IN SEPTIMAM Sessionem.

Vàm sit in qualicunque certamine sudandum, vbi mala causa agitur, proxima Sessione experti erant venerandi patres. Ergo ne se nimium fatigarent secundo conflictu, ad illud suum compendium maluerunt redire, vt fulminatione rem transigerent. Et sanè dictatorio ipsorum stylo indignum erat, rationis reddendæ subire molestiam. Quid ergo? Nempe, æra sonant Corybantes, & clangorem suum ingeminant. Expauescite pueri. Quisquis autem scintilla virilis animi præditus erit, contemptis nihili crepitaculis, quid tandem contineant eorum placita, intrepidus, animóque composito, inquiret. Ego quàm insulsis absurditatibus scateant, digito me ostensurum, profiteor.

In 1. Canonem.

Volunt, septem à Christo instituta esse sacramenta. Cur ergo non ipsum iubebant instituere? Nobis cur succenseant, nihil est causæ. Septenarius numerus, quem sub anathemate sanciunt, non modò à scriptura nullum habet testimonium, sed ne ab vllo quidem probato authore. Parum est: ex sacramentis, quæ numerant, alia ostendimus fuisse temporaria, vt est infirmorũ vnctio: alia falsò ita vocitari, vt est matrimonium. Planæ & firmæ sunt rationes, quibus id euincimus. Quid enim? An dono sanationum pollere se iactabunt? Si eius doni Symbolum est vnctio, non'ne simiæ sunt, dum eam absque re vsurpant? Deinde, quænam in hac ceremonia est promissio? quæ quidem ad nos pertineat. Si gratia spirituali, & externo signo constat sacramentum: quidnam tale in pœnitentia reperient? Matrimonium verò cur hoc nomine censeant, non alia ratio est, quàm crassa monachorum inscitia: qui cum, in epistola ad Ephesios, sacramentum legerent, pro mysterio, & quidem de arcana Christi & Ecclesiæ coniunctione, ad matrimonium transtulerunt. Harum omnium rerum demonstrationes in scriptis nostris luculentæ extant & copiosæ, quas boni patres vna anathematis vocula repellunt. Id est absque certamine vincere: aut potius absque victoria triumphare. Ephe.5.

In 2.

Quando Sacramentorum vtriusque testamenti idem est author, eædem promissiones, eadem veritas, & idem in Christo complementum: meritò dicimus, externis signis inter se differre, in illis autem rebus, quas commemoraui, vel summatim in reipsa conuenire. Sunt enim doctrinæ appendices. At qui doctrinæ eadem substātia. Sequitur ergo, id quoque in sacramenta competere. Forte non intelligerent lectores, quorsum hoc fulmen iaculentur Patres Tridentini, nisi breuiter eos admoneam. Vulgare est apud Sophistas dogma: Sacramenta legis Mosaicæ figurasse gratiam, nostra verò exhibere. Nos autem Deum asserimus semper in suis promissis
Rom.3. fuisse veracem: nec quidquam figurasse ab initio, quod nō patribus reipsa exhibuerit. Nam sub Moise constabat circumcisionis veritas. Et
1.Cori.10. tunc eandem fuisse escam spiritualē, qua participabant, eundem'que potum spiritualem, testis est Paulus. Quid habent quod responde ant? nisi aliter in scholis tradi. Paucis verbis attingo, quæ ex scriptis nostris fuse discent lectores, si volent. Summa hæc sit: ex Dei verbo, non Romanensium placitis, discendum esse, quid vel discriminis, vel similitudinis inter se habeant sacramenta. Neque tamen interea negamus, quin vberior sub Chri

ſti regno percipiatur gratia. Atque ideo ſolemus duplicem notare differentiam: quòd Sacramenta noſtra non procul Chriſtum tanquam abſentem indicent, ſed quaſi digito oſtendant exhibitum. Deinde, quòd pro ampliore reuelationis modo, ſit etiam gratiæ communicatio vberior.

In 3.

Quis non malit Neptunium ſubſtinere fulmen, quàm æquare Chriſti inſtitutis hominum inuenta? Baptiſmum legimus à Chriſto cõmendatum: ſimiliter & ſacram cœnam. De aliis, nihil tale. Imo multis poſt ſeculis fuiſſe incognitum, quod iſti tradunt. Atqui obſcurum non eſt, quorſum ſpectet ac quidnam valeat illa Chriſti interrogatio: Baptiſmus Ioannis eſt'ne ex cœlo, an ab hominibus? Significat enim, nõ aliter fore legitimũ, niſi à Deo ſit profectus. Proinde tutò conſtituamus, authore Chriſto, nihil eſſe periculi, ſi repudiemus, quæcunque, à ſola hominum authoritate fluxerunt. Parem tamen omnibus dignitatem arrogare non contenti, confirmationis ſuæ chriſma præferunt Chriſti baptiſmo. Nam quòd aliud alio faciunt dignius, nõ ideo eſt, quòd velint ad inferiorem gradum deducere, quæ ex ſcriptura non habent teſtimonium: ſed illas execrandas blaſphemias renouant, quas prius euomuit concilium Aure

Matt.26. & 28.

Matt.21.

lianense. Baptismo fieri nos duntaxat semichristianos, confirmatione perfici: & quæ in eundem sensum illic habentur.

In 4.

Facile patiar, vt quæ nobis Christus dedit salutis adiumenta, eorum vsus necessarius dicatur: quando scilicet datur facultas. Quanquam semper admonendi sunt fideles, non aliam esse cuiusuis sacramenti necessitatem, quàm instrumentalis causæ, cui nequaquam alliganda est Dei virtus. Vocem sanè illam nemo pius est, qui non toto pectore exhorreat: res esse superfluas. Sed hîc boni patres, pro sua crassitie, non animaduertunt, quidquid nobis gratiæ per sacramenta confertur, nihilominus fidei imputandum. Qui enim à sacramentis fidem separat, perinde facit, ac si animam à corpore tolleret. Ergo quemadmodum Euangelii doctrinam non excludimus, cum dicimus, nos sola fide Christi gratiam adipisci: ita nec sacramenta, quorum eadem est ratio, cum Euangelii sint sigilla. Quidquid præterea hîc attexunt, hauserunt ex lutosis ranarum suarum paludibus.

In 5.

Fatemur non alendæ tantum, sed augendæ quoque fidei destinata esse sacramenta. Sed aliud sibi volunt cornutæ bestiæ: Fingunt enim subesse vim magicam sacramentis,

quæ

quæ ſit extra fidem efficax. Quo errore tollitur, quæ inter fidem & ſacramenta in ſcripturis perpetua ſtatuitur relatio. Hoc vt clarius intelligant lectores, ſemper memoria repetendum eſt, ſacramenta nihil quàm instrumentales eſſe conferendæ nobis gratiæ cauſas, quæ tunc demum proſunt, ſuum'que effectum habent, cum fidei ſeruiunt.

In 6.

Scoriam hîc, vt ſunt præpoſteri, argento miſcent. Quare à nobis adhibenda eſt diſtinctio. Ac primùm quidem, ſi qui ſint, qui negent ſacramentis contineri gratiam quam figurant, illos improbamus. Sed dum adiiciunt cornuti Patres, per ipſa nobis conferri gratiam non ponentibus obicem, totam ſacramentorum vim peruertunt. Semper enim ad vetus illud Sophiſtarum delirium relabuntur: etiam infideles, gratiam, quæ in ſacramentis offertur, percipere: modò ne oppoſitis aliis obicibus eam repellant. Quaſi verò non ipſa per ſe ſatis magnum obſtaculum ſit, infidelitas. Teneamus ergo, non aliter nos oblata in ſacramẽtis gratia potiri, quàm ſi fide ſimus capaces. Quod ſequitur continuò poſt, perquàm, vel malicioſe, vel inſulſe attexuerunt. Quaſi, inquiunt, externa tantum ſint ſigna. Imo perinde loquuntur, acſi inter hæc duo nihil eſſet medium. Nos verò, ſicuti monachale

illud commentum repudiamus:aliter prodesse sacramenta,quàm per fidem : ita libenter cum signis ipsis coniungimus veram rei exhibitionem : vt nullus eorum extra fidē sit effectus,&tamen non inania sint,nuda'que gratiæ procul remotæ signa.

In 7.

Primò definiendum erat, quid sit ritè suscipere sacramenta.Nam porci isti præterita fide,ac posthabita pœnitentia,non illa quidem ceremoniali, quam magnificè prædicāt, sed interiore cordis,qua totus homo ad deum conuertitur:in simulata nescio qua deuotione , vt loquuntur,situm esse putat. vt ritè quis sacramenta recipiat. Quòd si de legitima dispositione hominis constaret,nihil amplius de efficacia restaret controuersiæ. Quis enim ritè,vt decet accedentibus, exhiberi dubitat,quam illic Deus promittit gratiam?Proinde quisquis de puro Sacramentorum vsu mediocriter fuerit edoctus,insulsè eos distinguere agnoscet,cum ex parte Dei gratiā dari asserunt.Nam qualiscunque sit hominis indignitas,manere Deum semper veracem oportet.Nihil ergo,ex parte quidem Dei,Sacramētorum efficaciæ vel decedit, vel derogatur, quamlibet indigna ipsorum profanatione, quoad malam hominum conscientiam spectat:sed tantum perit effectus,vel saltem inter-

tercidit,quominus ad nos perueniat.

In 8.

Hîc verò non modò clarius, ſed etiam craſſius impietatem ſuam detegunt. Commentum, de opere operato,& recens eſt, & ab indoctis monachis excuſum, qui de Sacramentorum natura nihil vnquam didicerant. Nam in ſacramentis propriè ſolus Deus agit: quia nihil illuc homines ſuum afferunt, ſed accedunt,oblatam ſibi gratiam recepturi.Ita in baptiſmoDeus nos filii ſui ſanguine abluit, ſuóque ſpiritu nos regenerat.In cœna carne ſanguinéque Chriſti nos paſcit. Quam ſibi operis partem abſque ſacrilegio homines vendicabunt,vbi totum gratiæ eſſe apparet? Nam quòd hominibus commiſſa eſt adminiſtratio,idDei operationi non magis derogat, quàm manus artifici:quando per eos agit vnus Deus,efficit'que omnia. Pecudes autem iſtæ,taceo quòd in gratuitis Dei donis reperiunt aliquod hominis meritum, ſed fingunt nos,nihil agẽdo,Deum promereri,nobis'que reddere obnoxium:nec eo contenti, monſtra verborum euomunt,quibus hoc extorqueant Deo,ne ſolus in ſacramentis agere cenſeatur. Hinc ſequitur neceſſariò quod adiiciunt: non ſola fide gratiam percipi. Nam ſi conceditur illis quod poſtulant, opere operato comparari gratiam in ſacramentis: ſeparatur

à fide pars meriti,vt per ſe valeat ſacramenti vſus, ad ſalutem. Atqui ſi de ſacramentis idem quod de verbo prædicandum eſt: nihil
Ebr.4. prodeſſe,niſi fide percepta, teſtis eſt Apoſtolus.

In 9.

Quod de charactere indelebili fabulantur,ex eadem prodiit officina.Nam veteribus hoc totum ignotum fuit:& magis conſentaneum eſt incantationibus magicis, quàm ſanæ Euãgelii doctrinæ. Eadem ergo facilitate repudiabitur,qua excogitatum fuit.Baptiſmum non eſſe iterandum, ſatis inter pios conſtat. Quod verum erat de baptiſmo, temerè poſtea ad ſuam confirmationem,&ordines tranſtulerunt.Quæſita eſt inter curioſos homines ratio.Ne nihil dicerent, characterem hunc fictitium adumbrarunt.Nunc ſi quis tam futili non aſſentiatur figmento,anathema illi denunciatur,

In° 10.

Nemo ſanus Chriſtianos omnes in verbi,ſacramẽtorum'que adminiſtratione pares facit:non ſolùm quia decenter, & ordine geri
1.Cor.14. omnia in Eccleſia decet:ſed etiam quòd,ſingu
Matth.28. lari Chriſti mandato,ad eam rem ordinantur
Ebr.5. miniſtri.Ergo cum peculiaris requiratur vocatio,nemo,niſi vocatus,honorem ſibi vſurpet.Porrò munus baptiſandi vbi mulierculis iniunctum reperiẽt?quemadmodum illis permittunt.

In 11.

Parui ſe facere anathemata ſua oſtendunt, in quibus fundendis adeò ſunt prodigi. Quod de intentione conſecrandi garriunt, à ſophiſtis nulla probabili ratione, fuit proditum. Hoc, quamuis non tolerabile, leuius tamen foret, niſi funditus euerteret, quidquid ex ſacramentis ſolidæ conſolationis habent fideles, & Dei veritatem ſuſpenderet ab hominis arbitrio. Nam ſi neceſſaria eſt miniſtri intentio: nemo eſt noſtrùm, qui certam Baptiſmi ſui fidem facere ſibi auſit: qui certa fiducia ad ſacram cœnam accedat. Baptiſatus ſum: ſi ita ſacerdoti libuit, cuius fides mihi nihilomagis quā AEthiopis cuiuſpiam cōperta eſt. Vt mihi in ſacra cœna conſtet Chriſti promiſſiò, id in hominis mihi ignoti nutu poſitum eſt. Qualis erit fides, quæ pendebit à ſecreta alterius voluntate? Et adhuc ſua anathemata, hoc eſt, ſuos crepitus nobis minari porci iſti non verentur? niſi mox ſubſcribamus talibus blaſphemiis. Ego verò ſacroſanctæ Chriſti inſtitutioni tantum defero, vt ſi Epicureus quiſpiam, intus totam actionem ſubſannans, mihi cœnam ex Chriſti mandato, & ſecundum regulam ab eo datam, ritu'que legitimo adminiſtret, non dubitem panem & calicem illius manu porrecta, vera mihi eſſe corporis & ſanguinis Chriſti pignora. Putidas iſtas nænias pi-

get excutere, vbi dicunt: ſaltem faciendi quod facit eccleſia. Nempe magiſtrorum ſuorum dictata recinunt. Sed quis oculatus non videt, perinde hoc valere, ac ſi præciperent vno verbo, quæcunque vnquam ſomniarunt in ſuis luſtris monachi, vel ſophiſtæ in ſuis rixis blatterarunt, quantumuis inſulſa ſint & abſurda, rata nihilominus, firma'que haberi?

In 12. Amen.

In 13.

Quos vocent receptos & approbatos Eccleſiæ catholicæ ritus, nemini obſcurum eſt. Proinde hac cautione, quidquid ſuperſtitionum puris Domini inſtitutis hominum proteruia inductum fuit, ſtabiliunt. Simplex eſt, & genuinus baptiſmi ritus, ſimplex & cœnæ adminiſtratio, ſi reſpicimus quod Dominus præcepit. At verò, quot, & quàm variis quàm diſcoloribus additamẽtis obruta eſt hæc ſimplicitas? Dicent, ſi quid eſt nimiũ, reſcindi oportere: ſed nõ niſi ex ſua ſententia. Verùm quã nobis ipſi ſpem faciunt, dum anathemata ſua bacchico furore exuflant, ſi quis ceremoniolæ vnius omiſſionem licitam faciat? Conqueruntur, vel ſaltem gemunt pii omnes, pluris in baptiſmo fieri, Chriſma, cereum, ſalis ſaporem, ſputum denique, quàm aquæ lauacrum, quo tota conſtat baptiſmi perfectio. Cœnam non modò talibus inquinamentis vitiatam

eſſe

esse deplorant: sed conuersam in adulterinum nescio quod spectaculum. Secundum Patres Tridentinos, nihil erit tam prodigiosum, quod non inter probatos Ecclesiæ catholicæ ritus locum habeat. Augustinus iam suo tempore conquerebatur, onerari Iudaica seruitute Ecclesiam, cum vix decima pars rituum obtinuisset, quorum obseruatio nunc seuerius requiritur, quàm vllius diuinæ, aut humanæ legis. Deliberant Tridentini, quidnam factu opus sit. Nulla spe leuationis ostensa, diras & execrationes omnibus intentãt, qui nõ ad vnguem se vsitatis præscriptis dediderint.

DE BAPTISMO.

In 1. Canonem.

Magnum piaculum scilicet: vbi eadem est doctrina, eadem gratia offertur, idem seruatur ritus, similitudinẽ illic statuere. Si quid in tribus istis diuersum habuerit Christi baptismus ab Ioannis, vicisse eos fateor. Sin vero vtrique communia sunt omnia: frustra bilem suam eructant: quia nemo erit compositæ mentis, qui terreatur. Quòd si putassent certandum esse ratione, longè fuissent moderatiores.

In 2.

Cur de priore parte moueant quæstionem, nescio: nisi forte hac vna in re sapere velint, friuolas Sorbonistarum argutias cohibendo. At quod aduersus omnes fulminant,

ſecum in loci vnius expoſitione non ſentientes, in eo nimis ſunt iracundi. Præſertim cum ex veteribus nonnullos citare liceat, qui metaphoricè verba illa accipiunt: Niſi quis ex aqua & ſpiritu renatus fuerit. Sed quemadmodum initio dixi, execrationes ex locuplete penu, non mirum eſt ſi liberaliter depromant.

Ioan. 3.

In 3.

Cur non hinc potius ſumebant exordium? cum hoc iacto fundamento, quiduis ſuperſtruere liceat. Nam ſi verum eſt quidquid docent: quid adhuc pugnamus? Atqui ſcripta noſtra luculentè teſtantur, totam, quæ apud ipſos obtinet, de baptiſmo doctrinam, partim mutilam eſſe, partim vitioſam. Nunc cum refellere argumenta noſtra nequeant, fruſtra ſepelire ſe putant, vno anathematis fulgetro. Quòd autem Romam omnium Eccleſiarum matrem ac magiſtram faſtuoſè prædicāt: cuius eſt impudentiæ? Græcas'ne & Orientales Eccleſias in Chriſto genuit? à quibus ipſa potius fuit genita. Quale illius magiſterium peruenire ad alias Eccleſias potuit? quæ longè doctiores habebant Epiſcopos. Vt reuoluant omnium ſeculorum exempla: quem omnino ex toto catalogo, parem vel Cypriano, vel Ambroſio, vel Auguſtino proferent?

In 4.

Quid facere intendat miniſter, noſtra parum

rum refert: modò actio ipsa genuinæ Christi institutioni respondeat, tum in doctrina, tum in ritu. Nobis ergo sufficiat, quòd, in nomen patris, & filii, & spiritus sácti baptisati sumus: qualiscunque vel impietas, vel ignorãtia eorum fuerit, qui baptismum nobis administrarunt. solus enim Christus est, qui verè & pro priè, per manum cuiuslibet hominis, baptisat.

In 5.

Ne circunueniãtur imperiti: inter liberum, & necessarium, medius est aliquis gradus. Qualiter hoc posterius vocabulũ accipiunt Romanenses. Nam & nos baptismi vsum necessariũ confitemur: ne cui liceat vel negligentia, vel contemptu, ipsum omittere. Atque hoc modò nequaquã liberum facimus. Nec fideles modò seuerè adstringimus ad eius obseruationem: sed ordinarium quoque Dei instrumentum asserimus, ad nos lauãdos & renouandos, ad salutem denique nobis cõmunicandã. Hoc tantùm excipimus, ne manus Dei instruméto sit alligata: quin possit per se hominũ saluté perficere. Nam vbi deest baptismi facultas, abundè valet sola Dei promissio. Verũ hac de re, in superiorem sessionem aliquid dictum est. Tit. 3. 1. Petr. 3.

In 6.

Paradoxum, quod dãnant, nos quoque repudiamus, vel hanc vnam ob causam, quòd fidei vitam extinguit.

In 7.

Si intelligerent, quid ſit lex Chriſti, de reliquo non difficulter cōueniret. Sed vt de Chriſti lege ſolēt loqui, hoc vno capite demōſtrāt, quàm procul abſint à vera baptiſmi notitia. Neque tamen ignoro, quid eos fefellerit. Nam quemadmodum circunciſione ad ſeruandam Moiſis legem obligari hominem docet Paulus: ita & in baptiſmo, quoad legem Chriſti, ſimilem obligationem ſtatuunt. Atque hæc quidem comparatio apta foret, niſi in primo, vt aiunt, limine impingerent. Nam vehementer errant, dum exiſtimant, Paulum de vero circunciſionis vſu, ac nō potius de abuſu, illic diſſerere. Nā ſi implendæ legis fuerunt debitores, quicunque fuerunt circunciſi: ſequitur, maledictioni fuiſſe obnoxios. Atqui lōgè aliter docet idē Paulus, cum circunciſionē ſigillum appellat iuſtitiæ fidei. Qui autē opus eſſe meritorium fingebant, iis etiā erat profeſſio ſeruandæ legis. Nobis quid hodie baptiſmus? Tametſi chirographum eſt mutuæ inter nos & Deum obligationis: hoc tamē habet præcipuum, vt de gratuita peccatorū remiſſione, perpetuaque adoptionis gratia nos certiores reddat. Quod cum Tridentina affirmatione æque pugnat, atque liberatio contraria eſt ſeruituti.

Gal. 5. Rom. 4.

In 8.

Iac. 4. Vnus eſt legiſlator, inquit Iacobus, qui poteſt ſeruare & perdere. Vbi falſum hoc eſſe de

monſtrauerint:non recuſabimus,quin ſuis nos legibus adſtringant. Sed quandiu hoc conſtabit , Deum regendas verbo ſuo piorum conſcientias ſumpſiſſe , atque hoc ſibi imperium vbique vindicare: ſtatuere tutò ſimul licebit, nõ eſſe ſanctã eccesiã,quæ illaqueare cõſcientias tentabit aliis legibus.

In 9 .

Principiò illud conſtituendum erat, quænâ ſint vota legitima. Quo poſito: nihil,aut parum reſtaret controuerſiæ. Nunc autẽ vota, quorum laqueis induuntur,vel potius ſtrãgulantur miſeræ animæ,nõ modò ſuperſtitione plena ſunt: ſed etiã à recta Chriſtianæ vitæ regula prorſus diſſident. Quare vt ratum ſit votum aliquod, ab baptiſmi profeſſionẽ exigi oportet. Quod ſi fiat:nullum ex votis in papatu hodie vſitatis non erit irritum.

In 10.

Qui ſola baptiſmi recordatione deleri peccata tradunt, nõ nudã ipſam aut frigidã intelligunt,ſed cum fide ac pœnitẽtia coniunctam. Qualis eſt prima quoque baptiſmi cognitio. Neque enim tantum in mentem nobis venire debet aquæ aſperſio:ſed potius ſpiritualis veritas, quæ bonæ conſcientiæ fiduciam parit ex Chriſti reſurrectione:quẽadmodũ loquitur Petrus. Eiuſmodi,inquã,recordatio, nõ venialia modò peccata facit, ſed prorſus obliterat.Nã 1.Petr.3.

quoties de peccatorũ remiſſione quæritur, ad baptiſmum cõfugiẽdum eſt, vt inde petamus eius confirmationem. Quemadmodum enim quotidianis Euãgelii promiſſionibus nos ſibi Deus recõciliat: ita huius, quæ quotidie repetitur vſque ad vitæ finẽ, recõciliationis fidem & certitudinẽ baptiſmo nobis obſignat. Semel quidẽ ſumus baptiſati. ſed eſt perpetuum veniæ, & gratuitæ in Chriſto propitiationis teſtimoniũ. Quid venerãdi patres? Ex tritis ſophiſtarum rhapſodiis, baptiſmi promiſſiones in præteritum tẽpus reſtringũt: ſimul atque peccauerit quiſpiam, ſepulta baptiſmi memoria, iubent in fictitio pœnitentiæ ſacramento acquieſcere. Quaſi verò nõ ipſe baptiſmus proprium eſſet pœnitentiæ ſacramentum. Et adhuc iactabunt, penes ſe ſanam de baptiſmo eſſe doctrinam? cum totam eius vim momentanea & euanida gratiæ promiſſione includãt.

Proximis tribus capitibus nõ inuitus ſubſcribo. In quarto eatenus illis aſſentior, vt lectores interea monitos velim, quãto anathematũ profluuio diffluxerint. Quod improbãt, alicubi Eraſmo excidit: parum cõſideratè, fortaſſis. Nõ nego. Quòd ſi tamẽ ingenuus adſit interpres: correctũ aliquid in verbis cupiet: hominẽ iudicabit nõ ſatis in Eccleſiæ gubernatione exercitatum. Ad anathematum quidem terrores nemo æquus, & moderatus proſiliet.

De

DE CONFIRMATIONE.

In 1. Canonem.

Quia biſulcum eſt hoc anathema: ne priore ſulco feriar, maturè ex eorum numero me nequaquam eſſe profiteor, qui ocioſam confirmationis ceremoniam eſſe putant, qualis ſub papatu Romano obſeruatur: vtpote qui eam inter maximè exitiales Sathanæ præſtigias numerem. Meminerimus, nuſquam in Scriptura nobis commendari quod fingunt ſacramentum, neque hoc nomine, neque hoc ritu, neque hac ſignificatione. Nunc quibus figmentum ſuum elogiis ornent, audiamus. Sub nomine Meltiadis Papæ pronunciant, De conſecrat. diſt. 5. Spiritum in Baptiſmo dari ad innocentiam: in Confirmatione augmentum ad gratiam. Baptiſmum ſufficere ſtatim morituris, ſed Confirmatione armari victuros, vt agones ſuſtinere valeant. Ita dimidia pars efficaciæ à Baptiſmo truncatur: quaſi de nihilo dictum ſit, crucifigi veterem hominem in Baptiſmo, Rom. 6. vt in vitæ nouitate ambulemus. Addunt præterea, quanquam neutrum ex his duobus ſine altero perfici poſſit: Confirmationem tamen maiori veneratione colẽdam eſſe, quàm Baptiſmum. Extat etiam decretum Aurelianenſis Concilii: neminem debere exiſtimari Chriſtianum, qui non Epiſcopali vnctione fuerit chriſmatus. Digna enim ſunt eorum ver-

ba, quæ pueris quoque propinentur, in ludibrium. Multum ab ociosa ceremonia differt sacrilegium, tam execrandis blasphemiis refertum. De secundo membro quid aliud dicam? nisi eos parum æstimare, quanti sua anathemata valeant: quibus euomendis ita sunt faciles, vt putent ex albo nigrum protinus fieri debere. Verùm ita res habet, qua vulgi admiratione, vel potius quo stupore mysteria sua hactenus spectari viderunt, eodem quoque exceptum iri putarunt quidquid balbutirent. Hinc tanta confidentia. Neque enim vnquam vel crassissimi subulci iudicio permittere ausi fuissent suas insulsitates: nisi Concilii laruam sperassent oppositam fore omnium oculis.

In 2.

Quæstio est: an ab hominum arbitrio nouam & arcanam Spiritus virtutem oleum accipiat, simul atque illis placuerit vocari Chrisma. Olei enim qui faciat mentionem, nemo est ex veteribus, imo nec ex media illa ætate, quæ iam multis vitiis abundabat. Crepent igitur licet: nihil proficient, negando, se in Spiritum Dei esse contumeliosos, eius virtutem dum ad putidum oleum transferunt.

In 3.

Et certè digni sunt cornuti infulati'que asini tali prærogatiua. Quid enim agerent? quando

quando ad obeundum munus Episcopale nihilo ſunt aptiores, quàm ad canendum porci. Nec verò illis inuideo: modo in ſuis cauponis, extra Dei Eccleſiam eiuſmodi inquinamenta tractent. Sed vnde, quæſo, probabunt, Epiſcopis magis quàm reliquis ſacerdotibus conuenire has partes? Niſi quia incertis authoribus ita placuit. Nam ſi ex Scriptura petatur ratio: nullum illic eſt, omnium confeſſione, preſbyteri & Epiſcopi diſcrimen. Deinde manuum impoſitionem iubetur Paulus Act.9. ab Anania recipere, qui vnus erat ex diſcipulis. Si illis confirmatio eſt manuum impoſitio: cur Deum non accuſant violati ordinis, adeóque profanati myſterii, quòd presbyterum promiſcuè Epiſcopo miſcet? Denique vel Dei lege ſancitum eſt quod volunt, vel humano placito. Si Dei lex eſt: cur eam violare non verentur? Nam preſbyteris extra ordinem concedunt ius confirmandi. Pro humano autem placito ita fulminantes, cui formidinem incutient?

IN CANONES QVI POSTEA ſequuntur, de reſidentia.

Interdum mirari ſubit, qui fiat, vt in tanta Euangelii luce non ſecus ſint inſulſi, atque olim in denſiſſimis tenebris ſolebant. Sed mox ad Dei admirabile iudicium cogitationem meam refero, quo certum eſt eos excæ-

cari & obstupefieri, non modò vt nihil videant, nec sentiant: sed etiam vt, abiecto pudore, sua dedecora non dissimulanter iactent. Quia prouentus Ecclesiæ, qui pastoribus, ad victum destinati erant, pridem cœperunt esse ociosorum hominum reditus: & qui aluntur Ecclesiæ sumptu, nihil sibi oneris impositum esse cogitant: ad tantum flagitium se corrigendum accingi profitentur. Cum ad rem ventum est: nonnihil videntur dicere. Est istud, fateor, in tanta vitiorum exundatione, magni æstimandum: ab vno homine non teneri duos Episcopatus. Et reliqua similia, ad coercendam, quæ hodie grassatur, licentiam composita. Tametsi multum abest quidquid tentant reformationis, non dico à prisca illa & austeriore disciplina: quæ ante annos mille viguit: sed à tolerabili aliquo piæ, & non pro sanæ gubernationis statu. Episcopum longius dimidio anno abesse à sua diocesi vetant. Satis liberalis missio, vt quotannis sex mensium vacationem habeant, qui dies & noctes continenter excubare, pro gregis sui custodia, debuerant. Additur tamen etiamnum exceptio: nisi iustam absentiæ excusationem habeant. Et quando illa deerit? Sed tamen, vt quod hîc præscribitur exactissimè seruent: quo profectu id facturi sunt? nisi forte, ne aliò pecuniam, quæ illis ex reditu conficitur, to-

totam transferant. Si vrbes amant, habebunt sua palatia, vbi procul ab omni strepitu bibent, ludent, dormient, pro more. Sin rura magis ipsos oblectabunt, in suis prætoriis & arcibus suaues habebunt recessus. Ita suo munere perfuncti erunt, nihil agendo. Hæc certè erit vera residentia.

Quantum ad parochias, sua scholis priuilegia confirmant: vt studii prætextus excuset absentiam. Ita'ne? Vt interea dum adulescens & nouus tyro pastorem agere discit, nihilominus lac gregis exuggat, qui carebit pastore? Demus hoc esse tolerabile. Quis tamen nescit, scholarum priuilegiis solos ignauos homines & culinarios frui? Ita fiet, vt perpetuò cogantur miseræ Ecclesiæ alere duos lupos: vnum domi, alterum foris. Quòd dispensationes de non promouendo vltra annum valere posthac nolunt, id verò non nisi à datariis suggestum fuisse olfacio. Quanta enim fiet quæstus accessio, si quotannis noua prorogatio emenda erit? Denique vnum hoc illis fuisse curæ videtur, vt qualemcunque iuris speciem haberent, in confusa rerum omnium perturbatione.

Verùm etiam si ad vnguem formata essent præscripta: non est tamen, quòd spe melioris status sibi boni gratulentur. Prius enim quàm legem vllam proferant, omnes simul

abrogant vno verbo: vel ſaltem rationem demonſtrant, quo poſſint momento abrogari. Præfantur enim ex iis quæ dicturi ſunt, nihil fore impedimento, quominus ſalua maneat ſedis Apoſtolicæ authoritas. Nunc ſecum quiſque reputet, quibus illa finibus terminetur, vel quouſque pateat. Non'ne tantundem valet eiuſmodi præfatio, acſi Papæ licitum eſſe iuberent quod libuerit? Quale, obſecro, malis remedium afferunt, ſic agendo? Neque enim eorum quæ corrigenda ſuſcipiunt, quidquam hactenus vſitatum fuit, tanquam communi iure permiſſum. Sed quod leges prohibebant diſpenſationibus effectum eſt, vt impunè fieret. Itaque nunquam iactarunt, ſe regulam ipſam tenere: ſed quia legibus ſoluti erāt, licitum putarunt, quod per ſe legitimum alioqui non erat. Nunc cauent Neptunii patres, ne ſit in poſterum melius: cum diſertè excipiunt, ne quid minuatur ex Romanæ curiæ potentia. Nam vt mille iam nectātur legum nodi: exertus eſt Alexādri enſis, qui ſimul omnes reſcindat. An poterant magis apertè illudere orbi Chriſtiano? Quid dico illudere? An, contumelia maiore, inſultare poterant bonorum expectationi, cum ita præciſe, barbaro'que faſtu, tam effrenatæ Papæ tyrannidi modum ſe impoſituros negāt? Vtcunque iam ad omnia mala occaluerint qui ſub papatu degunt: dice

res

res tamen hac vna in parte ſeruitutis obli-
tos, quòd non modo liberos gemitus, ſed al-
tos clamores paſſim edunt: diſpenſationibus
perditam eſſe Eccleſiam. Conuerſi ſunt omni-
um oculi in venerãdos patres, quaſi ſeueri a-
nimoſi'que cenſores, ad cohibendam eiuſmo-
di libidinem, ſedeant. Seſquiannum meditati,
tandem pronunciant, ſibi placere veterem di
ſciplinam: modo ſedi Apoſtolicæ ius diſpen-
ſandi, quale fuit, maneat. Hoc eſt dicere: vt
eatenus ratæ ſint leges, ne gratuita ſit liber-
tas, ſed precio redimatur. Et ne verecundia
impeditus, parum audacter exerceat papa hãc
poteſtaté: titulum vniuerſalis Epiſcopi, quem
Gregorius nefarium, ſacrilegum, ſceleſtum,
prænuncium'que Antichriſti appellat: ſubin-
de illi confirmant, dum Epiſcopis nihil aliud
reliquunt, quàm vt ſint ipſius vicarii. Vbi
nunc illa, quam Hieronymus prædicat, æqua-
litas? dum Romanum Epiſcopum comparat Hierony. ad Euagr.
Eugubino. Vbi illa Cypriani ſentẽtia? Vnum Cypria. de
eſſe Chriſti Epiſcopatum, cuius à ſingulis in ſimplicit. præl.
ſolidum pars tenetur. Scribit Bernardus, com Bernardus
munem ſuo tempore fuiſſe querimoniam, de conſyde
truncari & mutilari Eccleſias, quòd Roma- rat. ad Eu- ge. lib. 3.
nus Epiſcopus, omnium poteſtatem ad ſe tra
hendo, ordines confunderet. Vt medeatur
huic malo ſacra Synodus, iubet Epiſcopos eſ
ſe Papæ vicarios.

Ego, in exagitanda illorum impudentia, non plus ſumam operæ. Sed cum nemo non videat, eſſe pluſquam deploratos: quiſquis ſapiet, non amplius morabitur eorum decreta. vt inde fidem habeat ſuſpenſam. Eſſet quidem maximè optandum, diſſenſiones, quibus hodie turbatur Eccleſia, piæ Synodi authoritate componi. Verùm, vt res habent, nondum id ſperare licet. Proinde cum horrendum in modum diſſipatæ ſint Eccleſiæ: nec vlla ſpes colligendæ diſperſionis ab hominibus appareat: ſingulis nihil eſt melius, quàm ad vexillum properare, quod nobis filius Dei proponit. Hîc non eſt quòd alii alios expectēt. Vt quiſque emicantem ſcripturæ lucem animaduerterit, eò mox ſequatur. Quòd autem ad vniuerſum Eccleſiæ corpus attinet: eius curam Domino commendemus. Non ſimus interea reſides, nec ſecuri: pro ſe quiſque ſatagat: conferamus quidquid in nobis eſt conſilii, ſtudii, facultatum denique ad inſtaurandas Eccleſiæ ruinas. Sed in rebus tam deſperatis ſuſtentet nos, atque animet iſta promiſſio: quia nemo prodit ex hominibus, qui has, virili & heroico animo, partes ſuſcipiat,
Ieſa. 59. fore, vt Dominus ſua iuſtitia armatus, brachio'que ſuo inſtructus, omnia ſolus peragat.

IESA. VIII.

Loquimini ſermonem, & non ſtabit.

